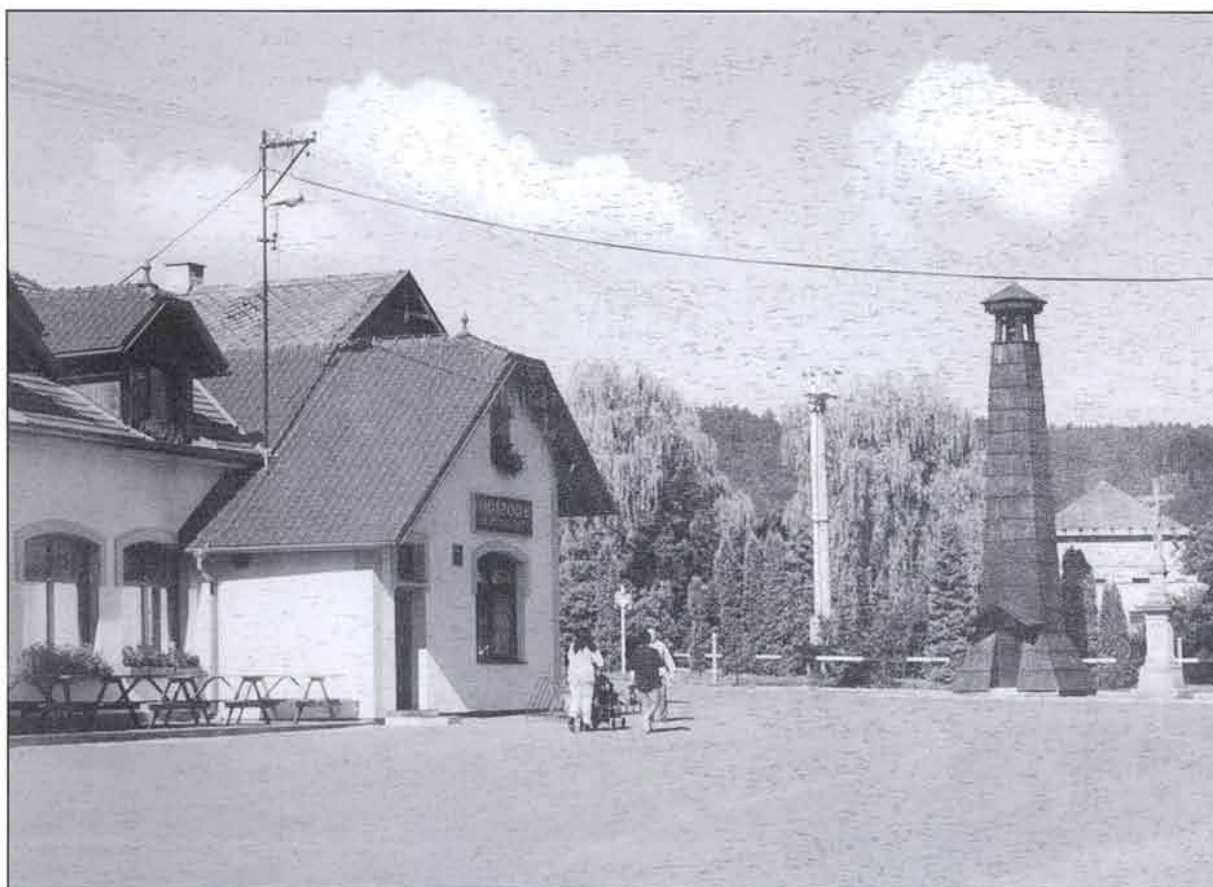

3/2001

cena 25,- Kč

POODŘÍ

ČASOPIS OBYVATEL HORNÍ ODRY

Z obsahu:

**Téma čísla: Jakubčovice nad Odrou
Oderský - Starý mlýn v Bernarticích nad Odrou
K jubileu PhDr. Emanuela Grepla
Agenda 21 v Poodří**

POODŘÍ - časopis obyvatel horní Odry

Vydává Společnost přátel Poodří (IČO: 64 62 78 70) ve spolupráci se ZO ČSOP Odry, ZO ČSOP Jeseník nad Odrou, Správou chráněné krajinné oblasti Poodří a Okresním úřadem Nový Jičín

Redakční rada: Ing. Radim Jarošek, Ing. Petr Lelek, Lumír Kuchařík, Ing. Alena Malíková,
Ing. Hana Hůlová, Oldřich Sobek, Jiří Zelený

Adresa redakce: Výškovická 102, Ostrava, 700 30

Počítačová sazba a grafické zpracování: Aleš Luzar

Jazyková úprava: Libuše Babaríková

Tisk: Tiskárna V Dubí s.r.o., Ostrava

Vydávání povoleno Ministerstvem kultury ČR. Registrační číslo: MK ČR E 12812.

Vychází 4x ročně

Cena jednoho čísla: 25,- Kč, předplatné: 100,- Kč

Objednávky předplatného na adrese redakce.

IV. ročník, č. 3/2001

Tištěno na recyklovaném papíře (vyjma obálky).

1. strana obálky: Náves v Jakubčovicích nad Odrou

Tato strana a 4. strana obálky: Odra (R. Jarnot)

REDAKCE DĚKUJE ZA FINANČNÍ PŘÍSPĚVEK NA TISK TOHOTO ČÍSLA:

- Ministerstvu životního prostředí ČR
- Obci Jakubčovice nad Odrou
- Všem čtenářům, kteří přispěli jakoukoliv částkou nad předplatné

Obsah

Oderský - Starý mlýn Leopold Biskup	4	TJ Tatran Josef Molnar	32
Hřib modračka a hřib pružný Michal Graca, Vít Balner	6	Kultura v obci Ludvík Ambrož	33
Topol černý - v současné době již silně ohrožený druh naší květeny Šárka Neuschlová	7	Historie základní školy Jana Hluchníková	34
Místní Agenda 21 v Poodří pokračuje Lumír Kuchařík	9	Zemědělství v Jakubčovicích nad Odrou a okolí Josef Skalka	35
Folkový festival Kotvice Lumír Kuchařík	12	Knoflíkárna - Dřevoplast Josef Richter	36
<hr/>		ROMO Jakubčovice Antonín Němec, Bedřich Lelek	39
Jakubčovice nad Odrou		Kamenolom Josef Šustek	40
Obec Jakubčovice nad Odrou se představuje Josef Richter	14	Vrah Bruder - neblaze proslulý četník z Jakubčovic n.O. Petr Lelek	41
Znak a prapor obce Josef Richter	16	Pomístní názvy Petr Lelek	42
Správní vývoj Petr Lelek	17	Tip na výlet Petr Lelek	43
Příroda v okolí Jakubčovic nad Odrou Petr Lelek	18	<hr/>	
Příspěvek ke květeně okolí Jakubčovic nad Odrou Marie Sedláčková	21	Šedesátiny PhDr. Emanuela Grepla Vratislav Janák	45
Přírodní rezervace Suchá Dora	24	Zajímavé rostliny z území horní Odry Marie Sedláčková	47
Jaká je voda v Odře v Jakubčovicích? Jiří Šajer	25	Co vyšlo, co vychází	48
Stavební památky a zajímavosti Petr Lelek	26	Obecní dění	49
Bývalé a současné mosty a lávky na řece Odře Petr Lelek	30	Bauerové: Návrat z minulosti Jaroslav Zezulčík	52
Sbor dobrovolných hasičů Jakubčovice Miroslav Škrabánek	31	Akce "Čistá Odra" Vladislava Hamplová	53
Myslivecké sdružení Jakubčovice nad Odrou Josef Švancer	32	Kouzelné Poodří aneb vážně i s humorem - vikýrník zvědavý Vladislava Hamplová	53
		Historie a osudy pomníku císaře Josefa II. v Suchdole nad Odrou Petr Bartošík	55

Oderský - Starý mlýn

Stál na louce na pravém břehu řeky Odry v dolní části Bernartic nad Odrou na číslech parcel 277 a 278. Byl postaven kolem roku 1600, Ezechielem Melčem - jedním ze synů mlynářské rodiny Melčů usazené tehda na Fojtovém mlýncu (viz Poodří č. 2/2001 - Fojtův mlýnec).

S pomocí rodiny Melčů postavil srubový mlýn na jedno složení, po pravém břehu řeky Odry, na louce patřící tehda k Fojtovému mlýnci.

Mlýnské kolo bylo na "spodní vodu", proto k mlýnu nebyl žádný náhon. Ezechiel Melč Oderský mlýn brzy po roce 1600 prodal synu Ondřejovi Melčovi a od něho jej koupil roku 1606 jeho švagr Jan Petřkovský za 480 zlatých a Ondřej Melč se odstěhoval na Valašsko. Koncem roku 1617 Jan Petřkovský zemřel a vdova Alžběta se r. 1618 provdala znovu za Michala Pohla, ze mlýna "Huppového" z fulneckého panství, který mlýn odkoupil od sirotků Maryny, Pavla a Ezechiela za 550 zlatých.

V roce 1636 koupil mlýn Ezechiel Petřkovský od otčima za těch samých podmínek - 550 zlatých, dostal však od něho některé výhody, poněvadž nemohl "pro zlé časy" plně splácet.

Česká smlouva o tom byla vyhotovena roku 1638 a vložena do gruntové knihy. V ní se praví: že svědky byli a pečeti přítiskli - *Hans Libischer-Richter zu Seitendorf, Georg Gabell-Stadtschreiber zu Fulnek, Georgi Knur-Primator zu Fulnek. Dále přítomni Willman Schreiber von Neutitschein, Pavel Leandros Vičický-ouředník panství novojického a Andreas Balcar z Kroměříže-ouředník z Fulneku.*

Svědčí to o zámožnosti a vážnosti mlynářově. Zámožnosti asi proto, že v tom čase je zmínka o bernartickém vrchnostenském mýtě na dolním konci obce na solné cestě, která vedla z Polska přes Opavu, Fulnek, Odry, Mankovice a přes příhodný bernartický brod na řece Odře opodál Starého mlýna dále cestou záhumením obce k Novému Jičínu.

Mýto už prováděl (vybíral) při nově postaveném mlýně na Odře (Starý mlýn) kolem r. 1600 snad mlynář Ezechiel Melč i při mletí.

Mlynář vybral mýto a vrchnost pak sůl prodávala s patřičným ziskem. Už ve Slezsku se mohla kupovat sůl přímo a levněji v "solárnách". Mlynář prý vybíral mýto pro vrchnost novojickou takto - za jednu puštěnou "korbovou" fůru soli hrubé dva zlaté a soli "spískaté" (pískové-mleté?) tři zlaté! Pro srovnání - za 300 zlatých se tehda cenil selský grunt.

Z toho je vidět, jak vrchnost na soli bohatla a na své si přišel i mlynář.

Kdy mýto ve Starém mlýně a v Bernarticích vůbec zaniklo, není známo. Ale v záznamech je uvedeno, že ještě v r. 1636 nebo 1644 novojická vrchnost vybírala: o sv. Jiří od oderského mlynáře 4 zl. 29 kr. a o sv. Janu část platu z mlýna a mýta 15 zl. 5 kr.

Ezechiel Melč hospodařil tak dobře, že mohl přikoupit i kus pole, o čemž svědčí zápis z roku 1647: *poněvadž fojt bernartský Jan Staroveský soužený a všelijak trápený, jsouc od lidu švéckého do velké chudoby přiveden, že sobě jiné rady nalézt nemohl, aby se i se svými dítkami a manželkou mohl živiti, při tom také panské věci odbývati, tehdy přidouc před Milostivu vrchnost dožadovat sobě, aby jemu vrchnost dovoliti ráčila jeden kus rolí od fojství odprodati, kterýžto kus leží nad vsí nade mlýnem a slove "Zábřeh prostřední" i prodal jej Ezechielovi Petřkovskému za 75 zlatých.*

K vdově po Petřkovském (Pavlovi, synu Ezechiela?) Zuzaně se roku 1683 přičlenil Jura Melč z mlynářské rodiny z Bludovic na panství novojickém. Vše koupil za 600 zlatých. Ale v ten čas, kolem r. 1680, srubový mlýn krytý doškem na Odře již stárnul, byl také málo výkonný a zámožnost mlynářů upadala, a tak bylo uvažováno postavit mlýn nový, výkonnější. Úvahy to ale nebyly jednoduché. Nebylo tehdy už peněz a také nebylo na Odře příhodného místa.

Ale novojická vrchnost měla svůj zájem na postavení nového mlýna a rozhodla tak, že ve své režii postavila okolo roku 1700 budovu nového mlýna se splavem (dnes Lesný mlýn) v místech tenkrát panské valchy. Historie obou mlýnů - Starého a Lesného - se od té doby prolíná. Po postavení nového Lesného mlýna jej novojická vrchnost prodala Jurovi Melčovi ze Starého mlýna a ten se do něj brzy přestěhoval.

Starý Oderský mlýn sice ještě nějakou dobu mlel, ale zůstal ve stínu nového Lesného mlýna a sloužil za hospodářskou usedlost. Patřily k němu polnosti o výměře 12 jiter (asi 6 1/2 hektaru), ve mlýně se chovaly tři až čtyři krávy a kolem patnácti ovcí, i prase na zabijačku a jedno prase ročně pro novojickou vrchnost. Mlýn byl už prakticky výměnkem pro mlynáře z Lesného mlýna.

Kolem roku 1730 je na novém Lesném mlýně v nájmu už syn Jury Melče, Václav Melč. V roce 1739 jej spolu se Starým mlýnem odkoupil od novojické vrchnosti a tam se i nastěhoval. Později jej vlastnila pravděpodobně jeho vdova Anna. Václav Melč ponechal okolo r. 1740 doživotní držení Starého mlýna, kde se už skoro nemlelo, Andresovi Ertlovi z Mankovic a jeho choti, dceři Václava Melče.

V letech 1763 a 1765 tu hospodařil jako majitel obou mlýnů Andres Wellart, Němec z panství hranického. Roku 1765 byly oba mlýny novojickou vrchností v dražbě prodány za 1980 zlatých Václavu Strnadlovi z města (N. Jičína?).

Po jeho smrti v r. 1791 koupil Lesný mlýn syn Josef Strnadel s manželkou Rozinou Blažkovou z fojství Kunín (Kunewald). K Lesnému mlýnu ještě stále patřil Starý mlýn, ale roku 1817, když jej koupil syn František Strnadel s chotí Rozalií Schenkovou z Mankovic, už o Starém mlýně neslyšíme, ale z kousku

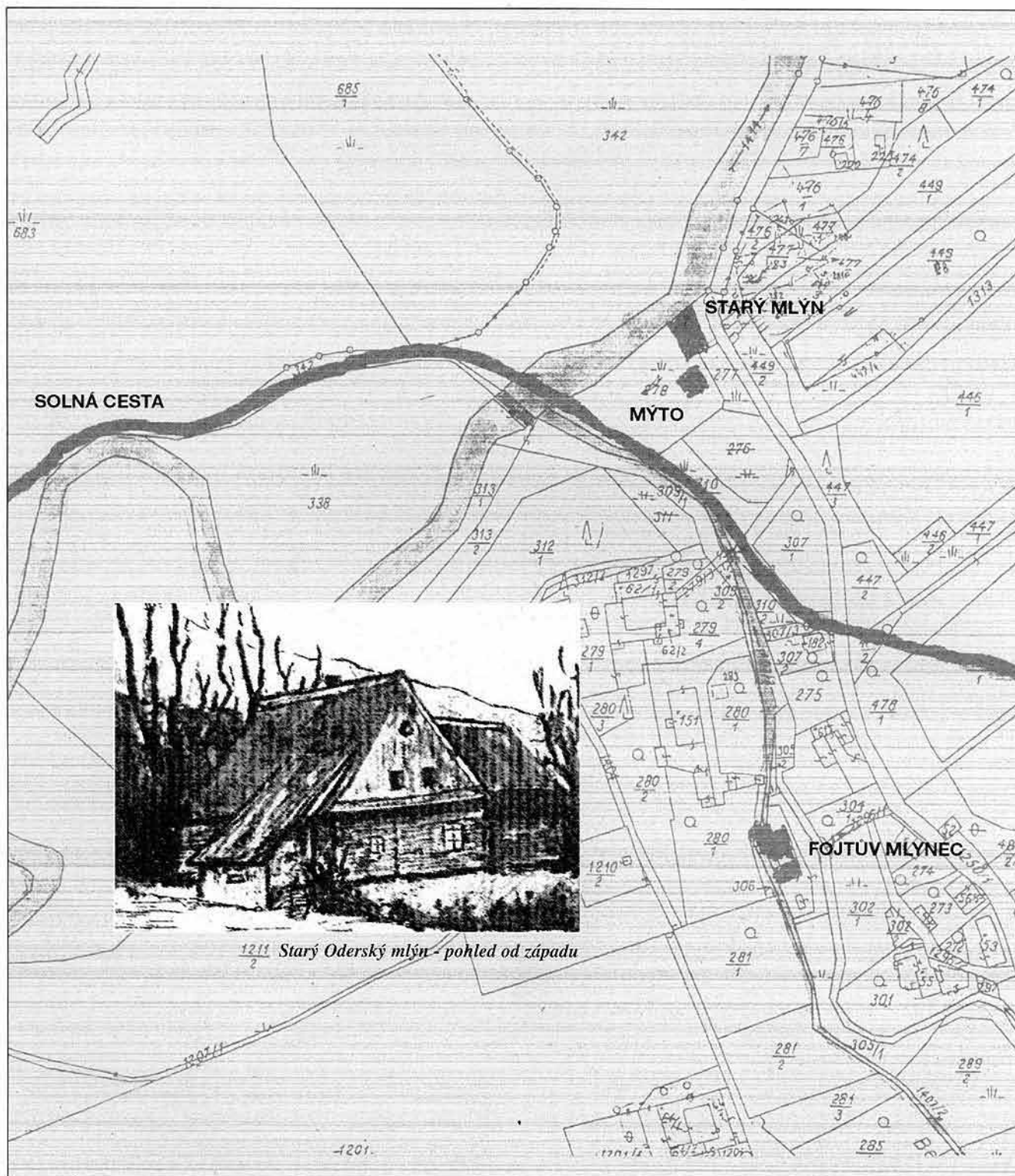
louky Starého mlýna ještě platil poplatek tři zlaté.

Při číslování domů v obci, kolem r. 1780, bylo sice přiděleno budově Starého mlýna č. p. 26. Krátce nato bylo zrušeno a přiděleno nově postavené hospodě v obci. Mlynář - majitel mlýnů č. 25 (Lesný mlýn) a č. 26 - nechťel platit poplatky za dva mlýny. Bylo to ročně 30 zlatých (sedlák za grunt platil jen 10 až 12 zlatých). Ale s bouráním Starého mlýna nespíchal. Jeho historie končí někdy v letech 1850 - 1860, kdy

byl za majitele Františka Strnadla Starý mlýn zbourán.

Na jaře roku 1998 byl při hloubení základů pro budovu čističky odpadních vod v místech, kde stával mlýn, nalezen mlýnský kámen asi o průměru 75 cm, o výšce asi 25 cm a také několik zbytků srubových trámů a ještě nějaké drobné věci - asi různé náčiní. Vše je uloženo na Obecním úřadě v Bernarticích nad Odrou.

Leopold Biskup, Bernartice nad Odrou

Výřez mapy - dolní část Bernartic nad Odrou se zákřesem Starého mlýna a Fojtova mlýnce

Hřib modračka a hřib pružný

V minulých dílech jsme se zabývali ucelenými skupinami hřibovitých hub. Existují však hřiby, které se taxonomicky nedají do takových skupin zařadit. Jsou svými znaky výjimečné a stojí osamoceně nebo jen s několika dalšími druhy mimo nebo mezi těmito skupinami. Z těchto hřibů se v Poodří vyskytuje hřib modračka a hřib pružný.

Hřib modračka (hřib sadní) - *Boletus pulverulentus*

Hřib modračka patří do skupiny hřibů, které tvoří přechod modráků k suchohřibům. Plodnice jsou střední až menší a jen zřídka dosáhnou větších rozměrů. Klobouk je v mládí žlutý s okrovými a hnědými skvrnami, později hnědne. Jindy zůstává žlutý i v dospělosti. Často bývá hnědý či olivově hnědošedý již od mládí a nezřídka mívá i růžový odstín. Někdy je celý hnědorůžový. Po otláčení vždy intenzivně modročerná. Žlutý třeň je v mládí zdoben jemnými šupinkami bez sítky. Tu může v horní části třeně imitovat sbíhání rourek. Vzácně jsme pozorovali i podélné rýhování. Dolní část třeně je v dospělosti kalně červená. Dužnina je žlutá, ale na vzduchu okamžitě a intenzivně modrá, později až modročerná.

Roste roztroušeně po celém území naší republiky. Vyskytuje se v různých biotopech, nejčastěji pod lipami v lesích a v parcích. Častý je také v lužních lesích, nezřídka vyrůstá i v čistých smrčínách. Upřednostňuje kyselé půdy.

Modračka je velice nápadná intenzivní oxidační reakcí všech částí plodnice. K záměně může dojít za velmi podobný, ale vzácný **hřib žlutokrvavý** (*Boletus flavosanguineus*), který se liší žlutým červeně skvrnitým kloboukem a mikroznaky. Velmi podobný

je také **hřib jižní** (*Boletus ichnusanus*). Je většinou statnější, vyrůstá ve srostlicích a na kořenujícím třeni má zřetelnou sítku. V naší republice se doposud nenašel, ale jeho výskyt není vyloučen.

V Poodří se modračka vyskytuje na mnoha místech. Vyrůstá zejména pod lipami.

Hřib pružný - *Aureoboletus gentilis*

Velice zajímavým druhem je hřib pružný. Tvoří menší plodnice. Klobouk dosahuje maximálně 6 cm šířky. Je růžově hnědý, světle růžový, za vlhka nápadně slizký. Póry jsou zářivě zlatožluté, pomačkáním nemění barvu. Třeň je světle či sytě žlutý, dole někdy začervenalý. Bělavá nebo nažloutlá dužnina se nemění, a jak napovídá název tohoto druhu, je nápadně pružná.

Roste v nejteplejších oblastech republiky. Zatímco hřib modračka roste na kyselých substrátech, hřib pružný vyhledává vápenaté půdy. Z mykorrhizních partnerů převažuje dub. Jde o houbu vzácnou, která přestože se sbíraným druhům nepodobá, končí v kuchyních nálezců. Rozhodně by měla být chráněna.

Záměna může nastat snad jen za hřiby rodu *Chalciporus* (hřib peprný, rubínový), které se liší mimo jiné zcela jiným zbarvením pórů.

V Poodří je znám ze dvou lokalit, kde se každý rok objevuje. Roste pod duby a lipami.

Michal Graca, Vít Balner
- pokračování v č. 1/2002

Topol černý - v současné době již silně ohrožený druh naší květeny

Topol černý (*Populus nigra*) je naším domácím stromem, kterému dříve nebyla věnována téměř žádná pozornost. Byl totiž běžnou součástí lužních lesů v poříčí větších řek, kromě toho býval v nižších polohách i vysazován na hráze rybníků, do hranic parcel u stodol, na vesnická návsi. Jeho dřevě sloužilo k výrobě zásobnic na zrní (kadlubů), mís na zadělávání chlebového těsta (okřínky), větších dlabaných nádob určených k praní prádla i "paření prasat" při zabíjačkách (obdoba pozdějších necek, vyráběných z desek) a k celé spoustě drobného nářadí včetně lžíc, naběraček a jídelních misek minulých generací. Podél větších toků používané čluny byly také dlabány z jeho kmenů. V pozdějších dobách tento druh ve výsadbách kolem cest zastupoval jeho příbuzný a u nás nepůvodní (poddruh) topol vlašský (*Populus nigra ssp. pyramidalis*).

V příznivých podmínkách střídavě zamokřených, živinami bohatých, hlubokých půd (s jarními rozlivy vod v nivách) dorůstá do výšky 30-40 m a jeho mohutných kmenů si při procházkách lužní krajiny musíme určitě všimnout. Je dřevinou světlomilnou. Roste-li soliterně, mívá korunu vysokou, elegantně kuželovitou, v břehových porostech a v zápoji s jinými dřevinami tvoří koruny nepravidelné.

Stává se v lidské společnosti i v jiných situacích, že zdánlivá samozřejmost, jíž jsme si nevšimli

skladu, či něčeho podobného. Stromy, nejsou... Máme dlouholeté známé, přátele o nichž víme, že se na ně v době nouze nejvyšší, kdykoliv můžeme obrátit o pomoc. V posledních letech však nějak nezbyvá čas, abychom jim vůbec dali najevo, že si na ně alespoň vzpomeneme. A najednou se dovídáme, že již nejsou...

Je tu analogie i s našimi topoly? Co se vlastně stalo? Proč v nově vydaném "Černém a červeném seznamu cévnatých rostlin České republiky (stav v roce 2000)" je najednou tento druh zařazen do skupiny C2 - silně ohrožené druhy?

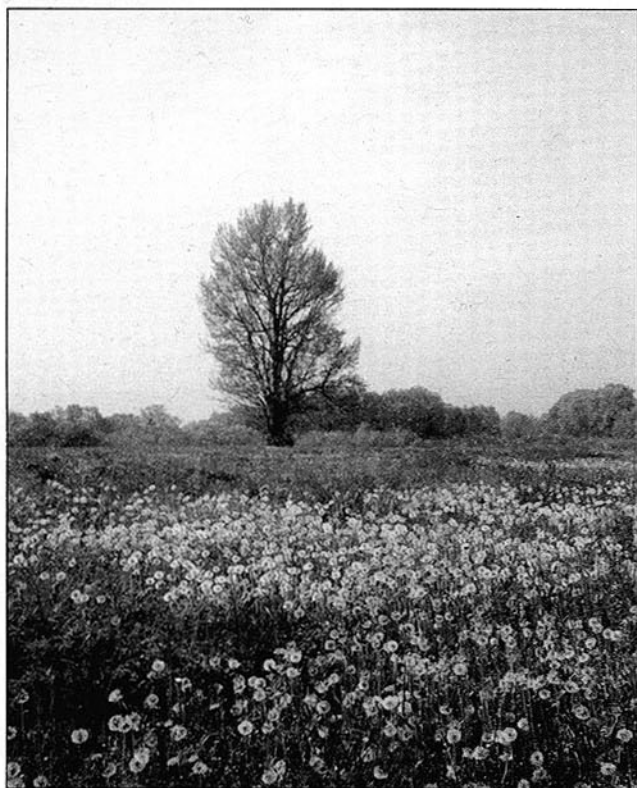
Musíme se vrátit do historie. Příčinou všeho je "myslící člověk". Již od dob, kdy objevil, že existují semena, která jsou schopná klíčit a vyrůst v novou rostlinu "stejněho druhu", začal prostředím, v němž žil, měnit a "vylepšovat". Dokud tyto zásahy neznamenal příliš velké odlesnění krajiny a týkaly se malých území se shodnými geografickými i klimatickými podmínkami, nedělo se nic závažného. Teprve intenzivní civilizační rozvoj s pastvou dobytka a s obchodem, uskutečňovaným na velké vzdálenosti, znamenal počátek destrukce přirozených společenstev rostlin i živočichů, vyvíjejících se po tisíciletí jen v závislosti na klimatických podmínkách konkrétních území.

Jestliže staré lidské civilizace dokázaly zničit "relativně malá" jednotlivá území matičky Země (Sahara, území od Sýrie a Egypta až po Irán a Pákistán, Střední Amerika), dnes již jde o problém globální, týkající se všech kontinentů.

Takzvaná vědeckotechnická revoluce, široce propagovaná a násilně "pedagogizovaná" zejména v druhé polovině minulého století, znamenala tak závažnou deformaci v myšlení lidské společnosti, že ještě v současnosti převládá představa o člověku = pánovi tvorstva, který všechno vyřeší fungující ekonomikou, technickým rozvojem a okrajově snad ještě možná součástí života naší planety, právě však tou, která jediná na ni významně negativně působí. Má proto jen dvě možnosti. Respektovat přírodní zákony a změnit své chování, nebo zahubit vše živé.

A jsme opět u našich topolů. Jsou jen jedním z příkladů současné skutečnosti. Ty první nepůvodní - topoly vlašské (italské), se u nás začaly vysazovat jistě již hodně dávno, uvědomíme-li si všestranné čilé kontakty s oblastí středomoří v celé historii našeho státu a současně estetickou atraktivnost, v našich územích dosud neznámého, vysokého a velmi štíhlého typu stromu. (Všimněme si, nakolik právě tento strom ovlivnil charakter naší krajiny. A nejen to. V kolika fotografických krajinářských publikacích, často doprovázených verši významných básníků je nepůvodní vlašský topol součástí "typické české" krajiny). Tady šlo "jen" o estetiku.

Horší už byla situace, byl-li na první místo kladen důraz na tzv. ekonomický prospěch. Zase se plně projevil arogance lidské "všeznalosti", která musí

Jistebník - topol černý, památný strom na levém břehu Odry (foto: Š. Neuschlová, květen 1994)

a nevěnovali jí přílišnou pozornost, najednou není. Roky chodíme ve městě stínem aleje stromů. Jen pár týdnů nejsme přítomni a když se vrátíme, zaregistrujeme už jen výstavbu plechové haly nějakého nového

Kanadské topoly u Suchdolu nad Odrou (foto: M. Kosňovský)

napravovat přírodu podle svých představ, příroda sama je totiž pro ekonomicky myslícího člověka vždy nedokonalá. Ve velkém a do monokultur - stejně jako smrkové porosty - začaly u nás být vysazovány kanadské druhy topolů (velmi často již tehdy nedostatečně známi kříženci) s odůvodněním, že rostou rychleji než naše topoly, proto s vyšším ekonomickým efektem.

"Topolománie" padesátých let minulého století znamenala neuvážené zamoření území našeho státu nevhodným genetickým materiálem nejen v lužích. Kanadské topoly byly sázeny jako větrolamy v rozsáhlých lánech jižní Moravy, jako aleje polních cest, jednořadé "břehové porosty" zregulovaných řek a potoků, podél plotů nově budovaných kravinů v zemědělské krajině, i továrních hal ve městech. V neposlední řadě také jako parkové výsadby nových panelových sídlišť či porosty "rekultivovaných" ploch skládek a území po těžbě uhlí.

A proč tak negativní hodnocení? Až dodatečně se totiž ukázalo, že na rozdíl od našich původních topolů, nově vysazované klony již mezi dvacátým a třicátým rokem růstu začínají prosychat (padající suché větve jsou ohrožujícím prvkem na cestách i v sídlištích). Mělce koření, proto v lužních přirozeně podmáčených územích trpí vývraty a zhoršují tak průtokovou i erozní situaci v říčních korytech. Současně se rozšiřují nálety do ploch šterkových

náplavů říčních meandrů. Následkem jsou vyšší ekonomické náklady pro údržbu břehových porostů i říčních koryt, spojené s jejich odstraňováním. Naopak ekonomický efekt dřevní hmoty je minimální. Tvoří pouze nekvalitní palivové dříví. K nezanedbatelným negativům patří i zdravotní dopad na obyvatelstvo, daný vysokou produkcí alergenů. Pomineme-li výraznou neestetičnost stejnověkých monokulturních výsadeb kanadských topolů, nedostali jsme se ještě na konec výčtu jejich nepříjemných vlastností. Nejhorší je totiž fakt, že mají schopnost se s našimi topoly křížit.

Původní topol černý netvořil v krajině monokultury ani stejnověké porosty (obdobně se v přirozených podmínkách chovají všechny dřeviny). Plodných velikánů, schopných generačně nahradit přirozený úbytek nebyla nikdy přemíra. Z běžně obhospodařované krajiny, v níž se dodnes hospodaří "holosečně" proto postupně, ale v posledních letech velmi rychle, mizí mohutné staré exempláře černých topolů. Co je však má nahradit, když převážná většina mladých stromů jsou dnes kříženci?

I v chráněné krajinné oblasti Poodří je topol černý přirozenou součástí lužních porostů lesů a břehových porostů především Odry samotné i dolních toků Lubiny, Ondřejnice a Bílovky. Velmi kvalitní staré stromy najdeme zvláště na březích řek od soutoku Bílovky s Jamníkem podél celého neregulovaného toku, u staré Ondřejnice v Proskovicích, podél Odry zejména mezi Petřvaldíkem a Studénkou. Krásné soliterní exempláře můžeme vidět v katastru Jistebníka, o něco mladší i v Košatce nad Odrou.

Uvědomíme-li si rozsah a kvantitu výsadeb nepůvodních topolů a všechna jejich uvedená negativa, teprve pochopíme rozsah ohrožení našeho genofondu, zachovaného právě v černých topolech. Už nám nebude záhadou, že druh, který se do červeného seznamu ohrožených druhů rostlin před dvaceti lety vůbec nedostal, je v něm dnes zařazen přímo do druhé nejohroženější skupiny.

Co konkrétního je pak třeba udělat pro záchranu topolu černého v našich podmínkách? Především důsledně zachovat všechny exempláře černých topolů v území. Při údržbě břehových porostů řek i péči o lesní porosty zabránit nejen jejich likvidaci, ale i poškozování. Nejvýznamnější solitery, rostoucí mimo území I. zóny CHKO vyhlásit jako památné stromy.

A dále? Aleje a "lesíky" nepůvodních topolů máme evidovány. V plánu péče chráněné krajinné oblasti Poodří je zařazeno odstraňování jejich porostů na lesní půdě (především na pravém břehu Odry v Petřvaldíku, i na jejím levém břehu a u Křivého potoka v Hladkých Životicích). Mnohem více je jich však ve výsadbách podél drobných toků, melioračních kanálů a přítoků našich řek i mimo území CHKO, avšak s možností genetického ovlivnění (aleje podél polních cest a toků např. Jistebník, Studénka, Bartošovice, Kunín, Hladké Životice, Suchdol nad Odrou, Jeseník nad Odrou).

Pokud máme v aktivní ochraně silně ohroženého druhu řádně využít přirozené životnosti topolů černých, musíme nepůvodní výsadby urychleně odstranit (včetně již zmlazovaných náletů). Vytvoří se tak předpoklady pro generativní obnovu původních

porostů. Zároveň musíme pracovat i na vegetativním množení z vybraných kvalitních jedinců černých topolů a ty vysazovat záměrně především jako solitery. Na plochách vykácených nepůvodních alejí a břehových porostů pak sázet nové porosty, složené z domácích druhů dřevin, bez monokultur kterékoli z nich.

Důvody k této náhradě jsou nejen plně opravní, ale zároveň zavazující.

Šárka Neuschlová

Správa chráněné krajinné oblasti Poodří, Trocnovská 2,
702 00 Ostrava 1

Literatura:

Procházka F. /ed./ (2001): Černý a červený seznam cévnatých rostlin České republiky (stav 2000).- Příroda, Praha, 18:1-166

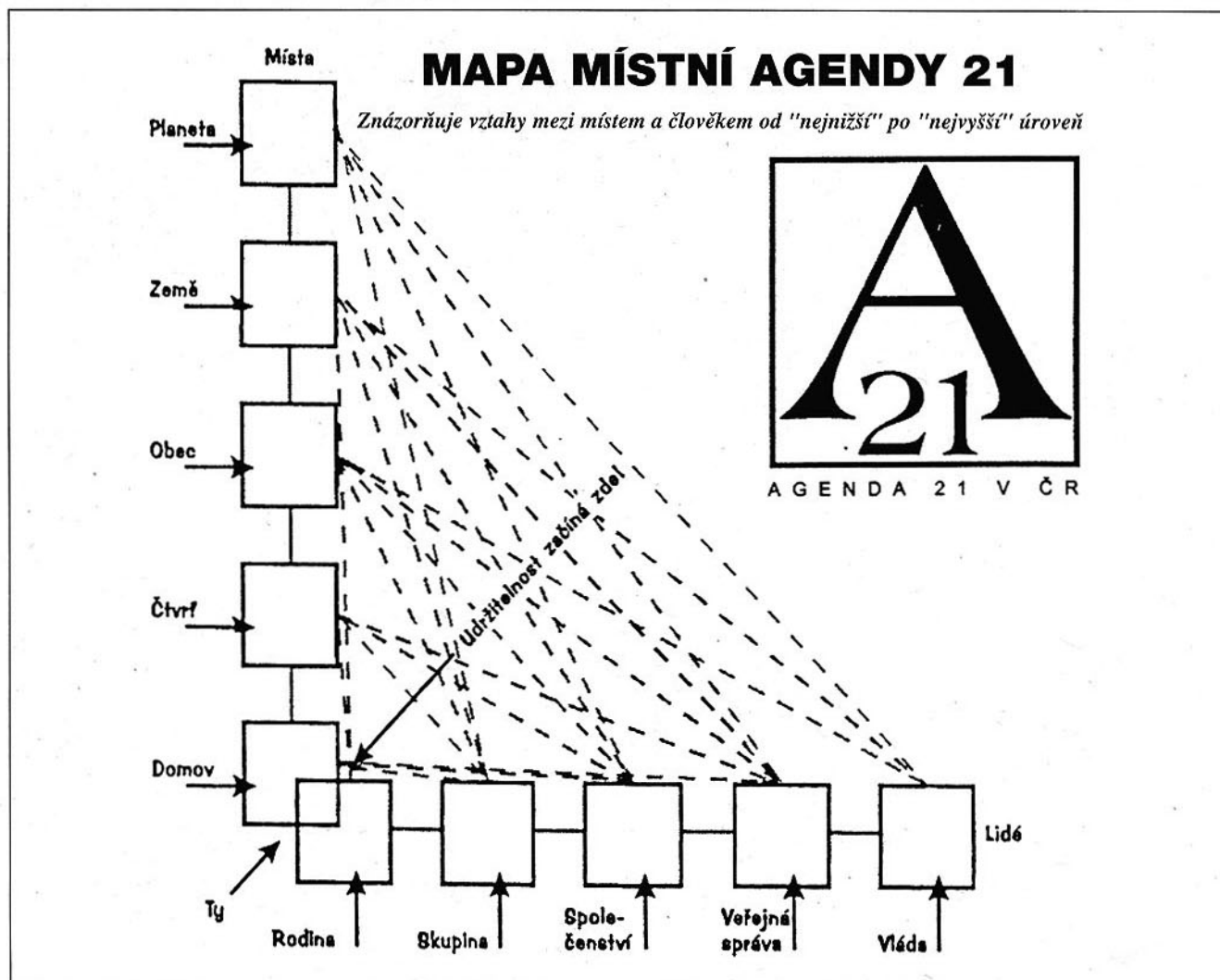
Místní Agenda 21 v Poodří pokračuje

Po více než ročním zdržení způsobeném administrativními překážkami se znovu rozběhl projekt nazvaný "Uplatnění Místní Agendy 21 v regionu Poodří". Nositelem projektu je Správa CHKO Poodří, finanční i metodickou pomoc zabezpečuje zahraniční garant - Anglie (pomoc poskytla britská vláda). Oblast, na kterou se tento projekt zaměřuje, není jen území chráněné krajinné oblasti, ale i její bezprostřední okolí. Osloveno bylo celkem dvacet pět obcí, mezi nimi jsou čtyři městské části Ostravy a také město Studénka. Stejně důležitými účastníky jsou také samotní občané, jejich iniciativy, odborné instituce i podnikatelská sféra. Výčet těch, kteří se mohou

v průběhu zbývajících osmnácti měsíců do projektu zapojit, není konečný, bude to proces otevřený všem v kterékoliv jeho fázi a každý v něm může najít své místo.

Co je to Agenda? Je to program nebo také seznam věcí, které je potřeba udělat, aby bylo dosaženo určitého cíle.

Co je to Agenda 21? Je to program pro 21. století. Dokument, který přijali zástupci 179 států (včetně tehdy ještě Československa) na konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji, tzv. Summitu Země, v Rio de Janeiru v červnu 1992. Ukazuje cestu k řešení rozvoje, kvality života a kvality životního prostředí. Je

to koncepční podklad pro vytvoření Místní Agendy 21.

Co je to Místní Agenda 21? Je to strategický a akční plán rozvoje místa (na úrovni států, regionů, okresů, měst a obcí), uspořádaný podle stejných zásad, s kterými souhlasily národní vlády na Konferenci v Řiu. Místní správy by měly plány konzultovat s veřejností. Místní Agenda 21 (dále též MA 21) je proces rozvoje místního společenství a využití území. Není to zákon ani vládní nařízení, ani to není povinné. Je to ale příležitost využít dosud získaných znalostí ke zlepšení kvality života a kvality životního prostředí v místě ve smyslu udržitelného rozvoje.

Připomeňme si krátce historii tohoto projektu:

Rok 2000

leden

Český ekologický ústav vyzval Správu CHKO Poodří, aby se přihlásila do programu s názvem "Široká podpora procesů Místních Agend 21" a vypracovala svůj vlastní program realizace. Tento program byl vyhodnocen a vybrán jako jeden ze čtyř, které budou realizovány v České republice za finanční podpory ze strany Velké Británie.

březen

Informace o výsledku výběrového řízení byly podány obcím dopisem a v návaznosti na něj následovalo i pozvání na setkání s partnerem O'Connorem z britské podmínkami v mikroregionu Poodří.

Setkání s panem O'Connorem se uskutečnilo na zámku v Bartošovicích a bylo doplněno i návštěvou některých míst a obcí v regionu.

květen

Třetí ročník Dnů v Poodří byl věnován programu Agendy, při kterých byl představen znovu proces

A 21 a prezentovány projekty některých obcí a organizací.

červen, září

Práce započaté na semináři byly utlumeny, neboť ze strany britského partnera projektu nebyl dodržen termín plnění a nebyly poskytnuty finanční prostředky na projekt. O vzniklé situaci byla podána obcím písemná informace.

Rok 2001

leden

Na zasedání starostů v Bartošovicích bylo zástupci Správy CHKO Poodří konstatováno, že vzhledem k nevyjasněným finančním vztahům a podpoře nebude projekt zřejmě realizován.

duben

K výrazné změně dochází v průběhu dubna, kdy se konala schůzka na Ministerstvu životního prostředí v Praze, na níž byly podány informace o dosažení dohody mezi britskou a českou stranou o definitivní podobě projektu. Kromě Poodří byly vybrány i projekty okresu Děčín a města Kladna.

červen

Došlo k dalšímu pracovnímu setkání k A 21 v mikroregionu Poodří. Příjezd britského garanta pana Franka Price byl však oznámen jen několik dní předem a nepodařilo se proto zajistit účast většiny zástupců obcí a veřejnosti. Na schůzce byly proto prezentovány jen některé obce, pan Price navštívil přírodní rezervaci Kotvice v CHKO Poodří a byl představen koordinátor pro A 21 v Poodří.

červenec

Byla projednána a podepsána smlouva a dodatek k ní mezi Správou CHKO Poodří a britskou stranou zastoupenou panem Pricem z organizace W.S. Atkins.

srpen

Proběhlo školení koordinátorů britskými lektory v Doubici na Děčínsku zaměřené na Proces A 21, facilitační dovednosti a akční plány.

Následoval studijní pobyt koordinátorů A 21 ve Velké Británii a setkání s místními úřady, NGO a podniky, které pracují s procesem A 21. Proběhlo také pracovní setkání se zástupci W.S. Atkins.

Koordinátoři při svém studijním pobytu ve Velké Británii navštívili recyklační závod, kde vyseparuje běžný domovní odpad až z 80%

září

Proběhlo i představení problematiky A 21 a některých témat ochrany přírody a na pracovním jednání v Praze na MŽP byl i projekt prezentován na celostátním řídicím výboru, definitivně byl sestaven lokální řídicí výbor.

říjen, listopad

V těchto měsících byl projednán akční plán ve spolupráci s britským lektorem a proběhla schůzka lokálního řídicího výboru, dále došlo k sestavení místních řídicích výborů, školení cílových skupin o Místní Agendy 21 a dotvoření a vyhlášení podmínek pro udělení grantu na mikroprojekty (prostředky byly navýšeny na 13 tis. liber).

A konečně v prosinci se uskuteční vyhodnocení a výběr mikroprojektů v Poodří.

Co se již prozatím podařilo?

Na setkáních dosavadních účastníků stanovit sdílenou vizi, hodnoty a účel (poslání), které nás budou provázet při hledání společných představ o budoucnosti našeho regionu. Ty by měly přispět ke kvalitnímu životu v něm a k jeho trvalé prosperitě.

VIZE

Dlouhodobým cílem je probudit zájem všech o dění v našem okolí. Zároveň nám tento proces umožní podílet se na rozhodování a ovlivňování budoucnosti v našem regionu. Věříme, že společnými silami změním své chování, myšlení, především ve vztahu k ochraně životního prostředí, sociálním a ekonomickým potřebám našeho regionu.

NAŠE HODNOTY

- právo vyjádřit svůj názor
- právo podílet se na procesu a možnost vstoupit do něj v kterémkoliv jeho fázi i těm, kteří se ho dosud neúčastnili
- zásada osobní a společné zodpovědnosti
- šetrné a efektivní zacházení se zdroji
- zásada slušnosti, vzájemné důvěry a vzájemného respektu
- zásada informovanosti a veřejnosti procesu

ÚČEL (POSLÁNÍ)

Jsme Vaši sousedé, kteří chtějí přispět ke zlepšení kvality života v našem regionu, zachování a obnově jeho venkovského charakteru, vzbudit zájem veřejnosti o zapojení se do plánování rozvoje obce i regionu, řešení našich problémů a probudit v nás pocit zodpovědnosti za úspěchy i neúspěchy při uplatňování principů trvale udržitelného rozvoje tak, aby každý cítil osobní zodpovědnost za věci, které může ovlivnit, mohl projevit svůj názor, navrhnout řešení a podílet se na realizaci a přitom neměl pocit, že neprosazení jeho názoru je osobní prohra. K dosažení svých cílů budeme postupovat podle principů trvale udržitelného rozvoje a Agendy 21, budeme seznamovat veřejnost s pojmy trvale udržitelného rozvoje, Místní Agendy 21, ukazovat ji, jak uplatňovat principy v praxi a sami se principy trvale udržitelného rozvoje řídit.

Účastníci si rovněž stanovili hlavní oblasti práce pro příští období (jsou seřazeny podle důležitosti):

- Získávání dalších lidí - zapojení veřejnosti do MA 21
- Vzdělávání veřejné správy a veřejnosti v MA 21
- Průběžný monitoring a vyhodnocení
- Zjištění problémů obcí, regionální politika rozvoje
- Medializace MA 21 a zvyšování povědomí o MA 21
- Zvýšení pocitu sounáležitosti občanů s místem/regionem
- Využití projektů, které probíhají - propojení s MA 21
- Vytvoření nových pracovních míst
- Využití netradičních a obnovitelných zdrojů

Pracovalo se metodou akčního plánování, která

umožňuje využít schopností a energie lidí. Tyto procesy jsou založeny především na komunikaci, dohodě a partnerství.

Účastníci se dohodli na potřebě ještě jednoho nebo dvou setkání k tomu, aby byl dopracován akční plán rozvoje Místní Agendy 21 v regionu Poodří.

Co nás čeká v nejbližším období:

- Další společná setkání, na kterých dopracujeme již zmíněný akční plán
- Definitivní ustanovení regionálního řídicího výboru
- Vyhlášení grantového řízení na podporu mikroprojektů, které ukáží, jak pomoci procesů Místní Agendy 21 dosáhnout stanovených cílů
- Rozdělení finančních prostředků na konkrétní akce

KONTAKTY

- Lumír Kuchařík, koordinátor Místní Agendy 21 při Správě CHKO Poodří - stálý konzultační den je každý čtvrtek od 10.00 - 17.00 hod. na detašovaném pracovišti v Suchdole nad Odrou, ul. Za nádražím 256, tel. 0656/736 421. Tuto adresu používejte prosím i pro písemný styk. Pro osobní konzultace mimo tuto dobu je třeba se domluvit telefonicky na č. 0603 845 216.
E-mail: kucharik.lumir@seznam.cz.
- Zdeňka Sedláčková, Správa CHKO Poodří, tel. 069/613 30 14, E-mail: poodri@schkoccr.cz
- S projektem v České republice i s projekty vybraných oblastí (Děčín, Kladno, Poodří) je možno se seznámit na webových stránkách Českého ekologického ústavu: <http://www.ceu.cz/edu>. Tam je také možno získat další informace a seznam doporučené literatury.

Folkový festival KOTVICE - jak oslovit veřejnost pomocí netradičních přístupů

Mnoho odborníků se občas dostane do problémů, jak sdělit veřejnosti nové informace a jak jim přiblížit to, čím se zabývají. Každý z nás již to nejednou zažil. Přijde někdo s papírem v ruce a začne publikum doslova zasypávat množstvím dat, odborných výrazů a informací. Výsledkem pak často bývá oboustranné zklamání. Veřejnost si myslí, že informace nebyly určeny jí, ten člověk snad nemluvil ani česky. Odborník je na tom stejně - kam mě to poslali, ty lidi to snad vůbec nezajímá. Mnohdy by stačilo uvést srozumitelný příklad nebo jinak přiblížit oblast, které se sdělená informace týká.

Přiblížit tak naléhavou a přitom aktuální činnost jakou je ochrana přírody a udržitelný rozvoj jsme se pokusili jinou než tradiční formou návštěvníkům folkového festivalu KOTVICE ve Studénce.

Ochrana přírody a módní přehlídka, ty dvě napohled tak rozdílné věci lze přece skvěle spojit. Stačilo spojit síly s dobrovolníky jednoho občanského sdružení,

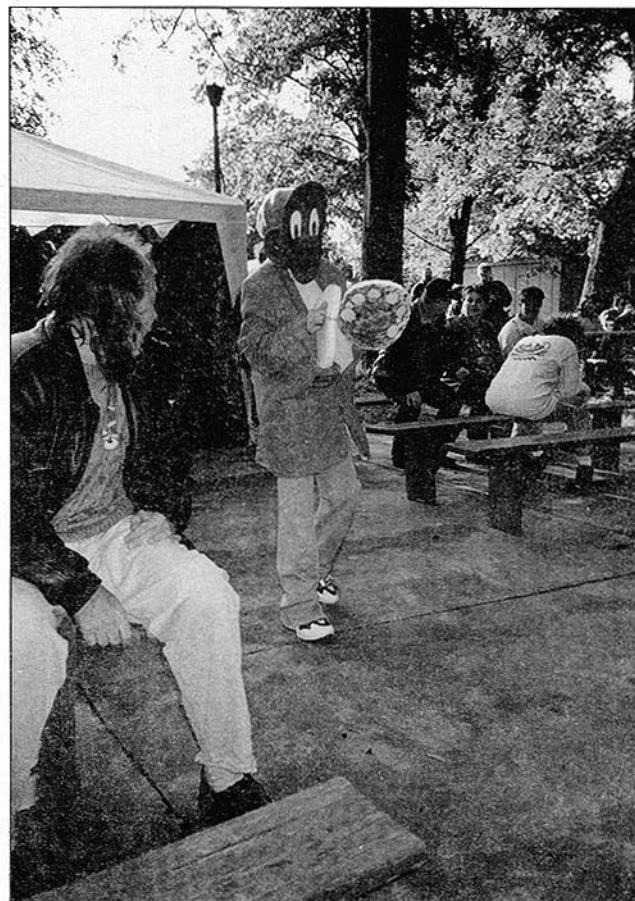
zapojit fantazii a šikovné ruce a modely znázorňující chráněné rostliny a živočichy byly na světě. O tom, že se povedly, nebylo pochyb, potlesk diváků by mohla závidět nejedna modelingová agentura. Pokud v budoucnu narazíte na pultě obchodům na sako zn. Okřehek či šaty s názvem Bublinatka nedivte se, autor se nechal inspirovat na KOTVICI.

Udržitelný život, Místní Agenda 21 tady pomůže snad jen divadlo. Příklad: ekologický aktivista přichází na úřad řešit problém skládky odpadů a začíná chození z kanceláře do kanceláře. Všude se však dovídá, proč to nejde. A tak zcela zmožen usedá a sní, jaké by to bylo, kdyby se setkal s úřadem, který si procesy Místní Agendy vzal za své a najednou to jde. Setkává se s respektem, zájmem o společnou věc a ochotou věci řešit.

I tady zcela spontánní reakce diváků prozradily, že jsou v obraze. I tady má nejširší veřejnost zřejmě bohaté zkušenosti s tím, jak fungují nebo někdy nefungují některé úřady.

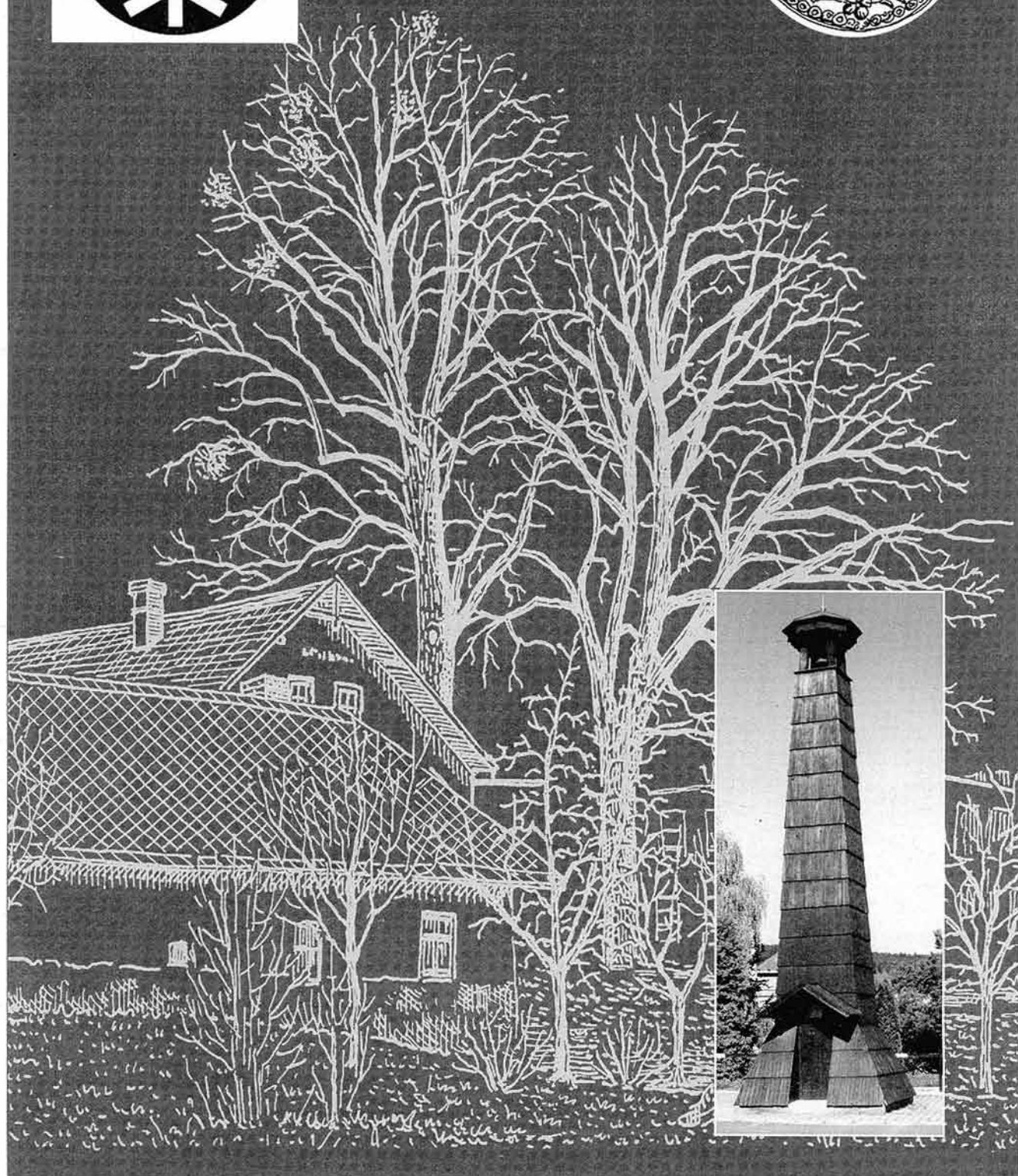
Co ještě dodat? Snad jen to, že informační materiály z této oblasti diváky zaujaly a nezbyly. A kapely, které na KOTVICI hrály, byly skvělé. Takže příště nesedte doma a přijďte na KOTVICI, uslyšíte, co jste ještě neslyšeli a uvidíte, co jste ještě neviděli.

*Lumír Kuchařík, koordinátor MA 21
při Správě CHKO Poodří*

JAKUBČOVICE

nad
ODROU

Obec Jakubčovice nad Odrou se představuje

Jak samotný název - Jakubčovice nad Odrou - napovídá, najdete tuto obec v malebném údolí řeky Odry na jejím 87. říčním kilometru asi 4 km nad městem Odry. Zastavěné území obce se rozprostírá pod místem, kde se potok Suchá z pravé strany vlévá do řeky Odry.

Nahlédněme však nejdříve do minulosti obce. Její území v dávných dobách pokrývaly husté pralesy, plné hniječích polomů a vývrátů, v nichž se ukrýval rys ostrovid, medvěd hnědý a vlci. Zlověstný pohled nepřemožitelného zubra evropského odradil každého osamělého osadníka. Údolní niva řeky Odry, porostlá vysokým rákosem, lákala hejna vodních ptáků.

Zde, v místech vojensky nejdůležitějších poblíž odvěké "Jantarové stezky", zřídili avarští válečníci opevněný vojenský tábor - "hrynek" (na mapách uváděný jako "Hirnik" nebo "Hernik") na kopci Chrastavci (562 m n. m.). S avarskými bojovníky nedobrovolně do tohoto kraje přišli slovanští zajatci, kteří se zde poté usadili a zakládali zde svá sídla.

Vznik Jakubčovic nad Odrou je spojen s historií města Oder k jehož panství vždy patřily. Je proto vhodné se alespoň ve zkratce zmínit i o vzniku Oder.

Na místě původní slovanské osady Vyhnanov, která byla poprvé písemně zmíněna r. 1234, bylo postaveno pravděpodobně ve 2. polovině 13. stol. nové opevněné město. Ve 14. stol. se Odry staly již významným okolním centrem. Za husitských válek byly Odry opěrným bodem z něž husité podnikali výpady do Slezska i do Polska. Význam husitských Oder vzrostl v letech 1428-1432, kdy zde pobýval známý litevský kníže a bývalý "požádaný český král" Zikmund Korybutovič. Roku 1481 bylo město zapsáno do opavských zemských desek a stalo se součástí knížectví opavského a Slezska.

V 18. stol. se v Odrách a blízkém okolí těžilo olovo a stříbro. Již v r. 1774 zde byla založena továrna na vlněné zboží a od pol. 19. stol. se rozvinulo soukenictví. V r. 1866 zahájila provoz první gumárenská továrna v republice.

V době německé kolonizace, kdy Jakubčovice (Jogsdorf) spadaly pod německé právo, byly z významnějších osobností zmiňováni např. první soudce - Nickel Tulendorfer (1550), svobodný pán Mathes Futschik (1563) nebo statkář Jakob Schindler (1650).

Za třicetileté války a později i za války sedmileté (1756 - 63) obyvatelé tohoto kraje neobyčejně trpěli přesuny vojsk, docházelo k rabování vesnic.

V roce 1785 byla v obci zřízena první německá škola s učitelem Klimbtem. Po něm zde působil školní zřízenec Jozef Wagner, který byl v roce 1790 vystřídán Johannem Bayerem. Nejvyšším rozhodnutím z 10. března 1866 došlo k ustavení vlastního obecního úřadu a obec se oddělila od Klein-Hermsdorfu (Heřmáněk). Prvním starostou obce byl Franz Popp (1866-1877).

První průmyslový podnik v širším okolí založil v Jakubčovicích n. O. Emil Teltschik - továrnu na knoflíky. V roce 1890 zahájila Severní dráha Ferdinandova výstavbu železniční tratě Suchdol nad Odrou - Budišov nad Budišovkou. Již dne 15.10.1891 byla dokončena a v Jakubčovicích n. O. byla na této železnici zřízena zastávka se zděnou budovou, která stojí dodnes.

V té době již byly v obci otevřeny tři lomy. V roce 1894 byl zřízen poštovní úřad, v roce 1910 byla obec elektrifikována starostou obce Herbertem Kasperem, který vlastnil od r. 1886 mlýn (později zvaný "Balhárkův"). Tentýž starosta v roce 1912 vymohl stavbu obecního vodovodu.

V roce 1938 byl v Jakubčovicích n. O.: 1 dědičný statek, 15 velkosedláků, 6 domkařů, 1 vodní mlýn, továrna na knoflíky, dva kamenolomy, strojírna, pekárna, dvě hospody a dvě turbíny na výrobu el. energie. V obci byla zavedena autobusová a železniční doprava, byl zde také poštovní úřad a hasičská zbrojnice.

V Jakubčovicích n. O., jehož velká část obyvatel se podobně jako jinde v Sudetech hlásila k německé národnosti, bylo období první světové války a po ní poznamenáno nárůstem německého nacionalismu a netolerance vůči obyvatelům české národnosti. I když po roce 1918 nastal příliv obyvatel české národnosti, události v sousedním Německu a zejména nástup Adolfa Hitlera k moci vzbuzovaly u německých obyvatel vědomí, že jsou povoláni vládnout ostatním národům. Vše vyvrcholilo nacistickou okupací a 2. světovou válkou.

Jakubčovice nad Odrou byly osvobozeny Rudou armádou dne 6.5.1945. Poté byli zatýkáni aktivní nacisti a kolaboranti a proběhl odsun německého obyvatelstva mimo antifašistů a smíšených rodin. Jakubčovice n. O. byly dosídleny lidmi ze sousedního Spálova, Luboměře, Jindřichova a rodinami až z Valašska. Jelikož bylo v obci dostatek pracovních míst, stěhovali se sem lidé většinou za prací.

Pro zajištění pracovních sil v místních kamenolomech byla v roce 1953 v obci postavena věznice. Zpočátku byla obsazena vězni s těžkými tresty později i s méně závažnými. Vězni pracovali v kamenolomu v Heřmánkách, nověji i v Jakubčovicích n. O., kde byli využíváni k ručnímu nakládání kamene do vozíků. Kvůli smrtelným úrazům vězňů v kamenolomu byli vězni přesunuti do jiných věznic a věznici v letech 1964 - 1965 využívala armáda. Později zde byl sklad civilní obrany, poté sloužila Fakultní nemocnici v Olomouci a n. p. Drobné zboží Olomouc. V současnosti je ve vlastnictví ZD Odersko v likvidaci, není využívána a chátrá.

Padesátá léta jsou v obci ve znamení vzniku zemědělského družstva a rozvoje průmyslových podniků v obci. Potřeba nových pracovních sil vyvolala bytovou výstavbu a výstavbu občanské vybavenosti.

Byly postaveny tři bytové domy na ulici Dobešovské a začalo vznikat dnešní sídliště - mimochodem družstevní čtyřbytovka č. p. 71 byla prvním bytovým domem, postaveným na okrese Nový Jičín stavebním bytovým družstvem svépomocí. Na sídlišti byla v roce 1967 postavena mateřská škola s jeslemi, v roce 1972 byla v akci "Z" postavena prodejna potravin a masa, v roce 1974 budova tehdejšího místního národního výboru s knihovnou, poštou a s telefonní ústřednou a v roce 1978 byla dokončena stavba zdravotního střediska.

V sedmdesátých a osmdesátých letech vznikly celé nové ulice s rodinnými domy (většinou dvoubytovými), stavěnými svépomocí - např. nynější ulice Květná, Slunečná a Nová. Na výstavbě bytů se vedle obce podílely i místní podniky. Do roku 2000 tak bylo v Jakubčovicích n. O. postaveno 57 nových rodinných domů a 12 bytových domů. V tomto místě je nutno zmínit, že Jakubčovice nad Odrou jako jedna z mála obcí na Odersku zaznamenala po 2. světové válce nárůst počtu trvale bydlících obyvatel.

V roce 1989 byl otevřen nový sportovní areál TJ TATRAN s travnatým fotbalovým hřištěm a s šatnami, postavenými v akci "Z". V roce 1995 byla otevřena přístavba základní školy, čímž se stala pětitřídní školou a bylo tak možno do Jakubčovic n. O. přemístit dvě třídy ze sousedních Louček. V roce 1997 byla v obci provedena digitalizace místní telefonní ústředny, byl položen optický sdělovací kabel a k jednotlivým domům byly rozvedeny podzemní telefonní kabely.

V roce 1999 byla celá obec mimo ulice Sportovní plynofikována a dosavadní vytápění uhlím nebo černouhelnými kaly tak bylo nahrazeno u většiny budov ekologičtějším zemním plynem.

Obec Jakubčovice nad Odrou však zažily i těžké chvíle. Poslední takovou byly červencové povodně v roce 1997 (7. - 10.7.), kdy se hladina řeky Odry po několikadenních deštích zvedla až o 5 m a zatopila značnou část obce. Potoky od Spálova a Dobešova dovršily zkázu. Až dosud klidně tekoucí řeka Odra se stala dravou řekou a pustošila, co jí stálo v cestě. Škody na majetku byly značné. Na několika místech vzaly za své i břehy řeky, byly strženy obě lávky a mohutné stromy na březích se kácely jako třísky a voda je odnesla do Louček a některé až do Oder. U řadových garáží vedle areálu fy. PRECISA Odra strhla 30 stromů a způsobila břehovou nátrž, která odnesla místní komunikaci a začala ohrožovat samotné garáže. Nebýt rozhodného zásahu obce ve spolupráci s místním kamenolomem, vzaly by i tyto garáže. Díky těžké technice a záhozového kamene, poskytnutých vedením kamenolomu, byl břeh stabilizován a zabránilo se dalším škodám. Za dva dny zde nákladní auta navezla a nakladače rozhrnuly celkem 1.200 tun kamene. Rozvodněná Odra a potok Suchá zaplavily vodárnu na ulici Sportovní, která zásobuje Jakubčovice n. O., Loučky a Heřmánky. Jen díky doposud funkční jímací studny, důvtipně zřízené našimi předky nad vodojemy u silnice na Dobešov, měla obec náhradní zdroj vody. Břehy řeky Odry,

Foto: Celkový pohled na obec

poškozené touto povodní, byly Povodím Odry s.p. opraveny až letos a tak doufejme, že další povodně nenapáchají takové škody, jako ta červencová v roce 1997, která byla označována jako stoletá voda.

V letech 1945 - 1979 se ve funkci předsedů místního národního výboru postupně vystřídali: Alois Stiskala, Viktor Klevar, Viktor Král, František Holiš, Josef Šťastný a Karel Kostelník.

V letech 1979 - 94 byly Jakubčovice n. O. integrovanou

obcí, spadající pod město Odry. V roce 1986 byly pro Jakubčovice schváleny tyto názvy ulic (jsou řazeny za sebou ve směru od Oder k Vítkovu): Zahradní, Oderská, Školní, Gottwaldovo sídliště (tento název byl v roce 1993 změněn na "Sídliště"), Potoční, Nová Slunečná, Květná, Zdravotnická, Vítkovská (silnice II/442), Dobešovská a Sportovní.

V období let 1979 - 1990 v obci pracoval občanský výbor, jehož předsedy postupně byli Jan Otzisk, Josef Richter a Mojmír Bláha. V letech 1990 - 1994 zde pracoval Výbor pro osamostatnění obce, jehož předsedou byl Zdeněk Janko a po něm Josef Václavík. Od roku 1994 jsou Jakubčovice nad Odrou opět samostatnou obcí a starostou je Josef Richter.

Tolik stručně k úvodnímu seznámení s naší obcí, v dalších příspěvcích se budeme zabývat jednotlivými tématy podrobněji.

Josef Richter, starosta obce

Členové obecního zastupitelstva:

Zleva - Drahomíra Kubešová, Věra Šperlíková, Zdenka Solanská, Zdeněk Kurovec, Leopold Maršálek, Jaroslav Blaževič, Josef Richter, Josef Václavík, Jiří Strbáček

Znak a prapor obce

Obec neměla svůj znak a prapor. Ve věcech úředních byla užívána pouze pečeť pocházející z r.1736. Její pečetní obraz symbolizuje uprostřed zřejmě listnatý strom a po stranách květy.

Návrh dnešního znaku a praporu, jehož autorem je ing. Antonín Ondřej byl po projednání s ředitelem Zemského archivu v Opavě PhDr. Karlem Müllerem zastupitelstvem obce schválen 14.listopadu 1997 a v červnu 1998 byl pak obci oficiálně udělen Parlamentem České republiky.

Popis znaku: v modrém štítě je stříbrné vlnité břevno a nad ním se nacházejí dvě zlaté růže s červenými semeníky, pod ním jsou zkřížená tyčová dláta podložená kamenickou palicí, vše zlaté.

Popis praporu: modrý list s bílým vodorovným vlnitým pruhem o čtyřech vrcholech a pěti prohlubních široký jednu šestinu šířky listu a vzdálený jednu šestinu šířky listu od dolního okraje. Nad pruhem jsou zkřížená tyčová dláta podložená vztyčenou kamenickou palicí a provázená po stranách dvěma růžemi, vše žluté, semeníky jsou červené.

Znamení obecního znaku má tuto symboliku:

Dva květy symbolizují propojení s minulostí - jsou převzaty z historické obecní pečeti, vlnitý pás představuje řeku Odru a kamenické nástroje naopak symbolizují současnost - rozsáhlý kamenolom.

Richter Josef, starosta obce

Správní vývoj

Název obce Jakubčovice nad Odrou vyvíjel takto (1): Český název Jakubčovice byl užíván od r. 1568, v letech 1771 - 1847 i Jakubovice, od roku 1935 Jakubčovice nad Odrou. Německý název Jakobsdorf byl užíván v letech 1560 - 1629, v letech 1608 - 1771 Jocksdorf, v r. 1683 je uváděn název Jock-dorf, v r. 1736 Jaksdorf, v r. 1792 Jokschorf, v letech 1805 - 1870 je užíván název Joksdorf, r. 1834 znovu Jakobsdorf, v letech 1894 - 1945 Jogsdorf. Latinský název uváděný v r. 1374 byl Jacobsdorf a v r. 1771 Joksdorfium.

V archívech je možno vyčíst i další dřívější názvy pro Jakubčovice nad Odrou: v r. 1377 je uváděn název Jakubczowicz, v r. 1568 ves Jakubczowicze, v r. 1612 ves Jakubczioowicze, v r. 1720 Lakuptschowitz, v r. 1736 Laksdorff.

Původem jména Jakubčovice se zabýval A. Gregor v (2). Jeho vysvětlení doslovně uvádím:

Jméno Jakubčovice značí ves Jakubkových lidí. Jakubek (s pohybným e: 2 sg. Jakubka, 7 sg. Jakubkem) je domácké slovo !k osobnímu jménu Jakub. Z tvaru Jakub(e)k vznikl sg. Jakubčovic, pl. Jakubčovici-Jakubčovice. Tvar Jakubšovice několikrát doložený lze vysvětlovat jednak vlivem příbuzného slova Jakuběš a Jakubše, jednak hláskovou změnou bč-bš, která je hojná v místních jménech: Libšice, Sobšice místo Sobčice apod. (Jan Gebauer, Historická mluvnice jazyka českého sv. I, str. 525).

Jakubčovice nad Odrou mají katastrální území o rozloze 338 ha, z toho 122 ha 122 ha zemědělských a lesních ploch (78 ha zemědělské půdy a z toho 44 ha půdy orné) a nadmořskou výšku 314 m n. m.

Počet obyvatel se vyvíjel takto: 393 v r. 1869, 228 v r. 1880, 404 (256) v r. 1900, 269 v r. 1921, 502 (330) v r. 1930, 447 v r. 1950, 584 v r. 1961, 714 v r. 1970, 718 v r. 1980, 707 v r. 1991 a 695 v r. 2001.

Počet domů se vyvíjel takto: 37 v r. 1880, 37 v r. 1900, 39 v r. 1921, 89 (54) v r. 1930, 99 v r. 1950, 111 v r. 1970 a 117 v r. 1991.

Údaje psané tímto písmem jsou čerpány z (3). Údaje psané kurzívou jsou převzaty z (4).

Jakubčovice byly dříve německé, po r. 1918 se silnou českou menšinou. To ostatně dokládají údaje o národnosti obyvatel v uvedených letech (4):

Rok	1880	0 česká	228 něm.	0 jiná
	1900	3 česká	256 něm.	3 jiná
	1921	7 česká	269 něm.	5 jiná
	1930	70 česká	333 něm.	4 jiná

Nábožensky byly Jakubčovice silně katolizované (4):

Rok	1900	255 kat.	1 ev.		
	1930	318 kat.	4 ev.	2 čs.	8 jiná víra 1 bez víry
	2001	224 kat.	7 ev.	0 čs.	26 jiná víra 372 bez víry 65 nezjištěno

Jakubčovice n. O. se v dějinách objevují v r. 1362 a již tehdy patřily k panství Odry. V letech 1602 - 1604 se ves připojila k odporu poddaných oderského panství proti vrchnosti - pánům ze Zvole. Od roku 1848 do roku 1938 a v letech 1945 - 1949 patřily Jakubčovice n. O. k soudnímu okresu Odry a k politickému okresu Opava. V letech 1938 - 1945 byly součástí landrátu Nový Jičín. V letech 1949 - 1960 k okresu Opava a od roku 1960 do současnosti patří do okresu Nový Jičín.

V Rollederově kronice se dočítáme o vzniku samostatné obce: nejvyšším rozhodnutím z 10.3.1866 došlo k ustavení samostatné obce oddělením od Heřmánek (Klein-Hermsdorf). Prvním představeným obce byl Franz Popp (1866-77). Dalšími byli Josef Ohnheiser (1877-1880), Johann Popp (1880-1882), Josef Ohnheiser (1882-1886), Ferdinand Blosch (1886-1891), Josef Kasper (1891-1895), Anton Hausner (1895-1898), Ferdinand Sehorsch (1898-1901) a po r. 1901 Josef Kasper.

K Jakubčovicím n. O. byly k 1.7.1961 připojeny obce Heřmánky, Klokočůvek a Loučky. Od 1.1.1979 byly Jakubčovice n. O. včetně připojených vesnic integrovány k Odrám. Od 1.1.1991 jsou opět samostatnou obcí.

V Jakubčovicích n. O. je od r. 1895 pošta, od r. 1871 německá škola (od r. 1900 jednotřídní), v letech 1928 - 1938 česká menšinová škola, od r. 1946 česká škola.

Ing. Petr Lelek

Použitá literatura:

- (1) Adolf Turek: *Místopisný rejstřík obcí Severomoravského kraje - díl I., písmena A - L, 1974, Státní archiv v Opavě*
- (2) *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín, sv. 5, 1970, Vlastivědný ústav v Novém Jičíně*
- (3) *Obce v číslech, 1991, Okresní oddělení Českého statistického úřadu v Novém Jičíně*
- (4) J. Bartoš a kol.: *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848 - 1960, sv. XIV, 1995, Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci*
- (5) Miloš Trapl a kol.: *Okres Nový Jičín, Místopis obcí - 2. svazek, 1998, OkÚ Nový Jičín a SOA Nový Jičín*

Příroda v okolí Jakubčovic nad Odrou

Obec Jakubčovice nad Odrou leží v údolí řeky Odry. Geomorfologicky patří do celku Nízký Jeseník, podcelku Vítkovská vrchovina a okrsku Heřmanická vrchovina.

Z geomorfologických a geologických zajímavostí je třeba připomenout kamenolom fy. Josef Hájek v Jakubčovicích n. O. na těžbu a zpracování drob ke stavebním účelům, opuštěné malé lomy po těžbě stavebního kamene (většinou drob) "Skalka" u Jakubčovic n. O. Pozoruhodné jsou rovněž různé skalní výchozy - např. na úbočí kopce Chrastavce nad obcí (s vytesanými německými nápisy).

Řeka Odra je páteří celého Oderska a díky své nespoutanosti (na horním toku není prozatím vybudována žádná větší vodní nádrž) je jedinečným krajinným prvkem Chráněné krajinné oblasti Poodří v Moravské bráně. Odra je doposud relativně málo dotčenou řekou s charakterem toku bystřiny po město Odry a nížinné řeky v Moravské bráně a níže. Její přirozené koryto stále více trpí různými úpravami v zájmu stabilizace jejího toku - např. opravy po povodních v roce 1997. Z významnějších přítoků je třeba zmínit pravostranný přítok - potok Suchou.

Lilie zlatohlávek

Jak řeka Odra, tak i její přítoky trpí velikou rozkolísaností průtoků. Vedle extrémních průtoků po vytrvalých deštích nebo jarním tání je to minimální průtok v létě. Přesto jsou větší a nevysychající přítoky rybařsky významnými chovnými potoky.

V Jakubčovicích n. O. je mimo sedimentační nádrže v kamenolomu jediná vodní plocha - rybníček na bývalém náhonu před areálem fy. PRECISA. Dříve se zde údajně dalo i koupat. Nyní je rybníček zabahněný a zarostlý.

Okolí Jakubčovic n. O. je bohaté na houby po celý rok. V zimě roste na ořešácích vlašských podél silnic hlíva ústříčná. Zjara na listnatých okrajích lesů nebo v břehových porostech roste pod javory kleny výborná čirůvka májovka. V květnu si můžete pod švestkami nasbírat závojenku jarní (podtrnku). Od června do mrazů pak začíná za vlhkého počasí pravá houbařská sezóna. Z hřibovitých hub je nejhojnější hřib hnědý (suchohřib) ve smrkových lesech a hřib žlutomasý (babka), který dává přednost lesům smíšeným. Z dalších hřibů můžete najít hřib smrkový, dubový, nachovýtrusný, dutonohý a další. Na okraji pastvin nad Jakubčovicemi n. O. najdete pod modřiny klouzka sličného a okraje lesů a meze, kde rostou osiky a břízy, jsou stanovištěm kozáků a křemenáčů. Mimořádně nejbohatší lokalitou kozáků, křemenáčů a "pravých hřibů" jsou výsypky jakubčovického kamenolomu. Hojné jsou různé druhy holubinek a ryzců. Po delší době je opět možno najít lišku obecnou (někdy nesprávně označovanou jako kuřátka). V pozdějším létě můžete běžně najít dva druhy bedel - bedlu vysokou na travnatých lesních okrajích a bedlu červenající ve smrkových lesích. Všude hojně roste neprávem opomíjená jedlá muchomůrka růžovka. Ze žampionů (pečárek) se na pastvinách vyskytuje pečárka ovčí a v lesích nepříliš chutná pečárka lesní. Na loukách můžete sbírat špičku travní nebo hnojník obecný. Běžně je možno sbírat různé druhy pýchavek, vzácněji vatovce a jen jako koření pestřec. Podzim je v okolí Jakubčovic n. O. ve znamení dřevokazných hub - václavek, kterým se daří především ve smrkových monokulturách, opěnek měnlivých a penízovek sametonohých, které rostou na mrtvém dřevu listnatých dřevin. Hojnou houbou, rostoucí v listnatých lesích, je čechratka fialová.

Nejedlé houby na Odersku představuje především podhřib žlučový, hořké druhy ryzců a nepoživatelné dřevokazné houby - tzv. choroše.

Jedovaté houby jsou na Odersku zastoupeny především muchomůrkami, z nichž nejedovatější je muchomůrka zelená. Naopak muchomůrka červená není tak nebezpečná a pro svou krásu si zaslouží naši pozornost. Vzácnou a pěknou dřevokaznou houbu - korálovec bukový můžete spatřit v Přírodní rezervaci "Suchá Dora" na rozkládajících se starých kmenech buků.

Vyšší výtrusné rostliny jsou v okolí Jakubčovic n. O. zastoupeny játrovkami, mechy, plavuněmi, přesličkami a kapradorosty. Ze vzácnějších můžete spatřit např. plavuň vidlačku u lesní svážnice nad pastvinami a sleziník severní v kamenolomu.

Cévnatým rostlinám se podrobně věnuje ve svém příspěvku dr. M. Sedláčková, a proto dále zmiňme keře a stromy.

Zjara Vás upoutá růžově kvetoucí, omamně vonící lýkovec jedovatý, který roste v Suché Doře a v jejím širším okolí. V břehovém porostu řeky Odry roste růže alpská a třešeň křovitá. Zajímavý je výskyt planých druhů ovocných keřů. V údolí Dobešovského potoka je běžná meruzalka srstka (angrešt). Na přírodních skalkách u kamenolomu vzácně roste meruzalka alpská (rybíz červený).

Mimo níže uvedených památných stromů se v okolí Jakubčovic n. O. můžete setkat s dalšími věkovitými stromy, které si zaslouží vaši pozornost. Například samčí exemplář topolu černého na pravém břehu řeky Odry u návsi. Nebo tři smrky ztepilé u náhonu na ulici Potoční. V areálu a. s. PRECISA se dochoval hodnotný tovární parčík s jinanem dvojlaločným. Hodnotné jsou rovněž parčík u návsi, který vznikl na místě bývalého tzv. "Balhárkova" mlýna, a výsadba kolem tzv. "Horáčkovy" vily na ulici Potoční. Břehové porosty řeky Odry, které by se měly stát základem regionálního biokoridoru, byly těžce poznamenány červencovými povodněmi v r. 1997 a následnými opravami břehů.

Lesy spolu s řekou Odrou a s pastvinami a mezemi jsou pro Jakubčovice n. O. nejhodnotnějším krajinným prvkem. Zalesněné údolí řeky Odry a jejich přítoků poskytuje nejen dřevo, ale i nejpříjemnější prostředí pro odpočinek a rekreaci místních obyvatel i návštěvníků. Původními lesy v okolí Jakubčovic n. O. byly lesy bukojedlové. Nejcennější fragment se dochoval v přírodní rezervaci "Suchá Dora". Lesy mimoto poskytují řadu lesních plodin - jahody, maliny, ostružiny a houby.

K přírodní rozmanitosti krajiny a k její malebnosti výrazně přispívá tzv. rozptýlená zeleň - velmi hodnotné jsou meze na pastvinách nad Jakubčovicemi. Rovněž malé lesíky u fotbalového stadionu nebo u bývalé věznice jsou velmi hodnotné.

Z bezobratlých živočichů je třeba uvést výskyt lesních mravenců r. *Formica*, kteří staví známá mraveniště např. podél silnice z Jakubčovic n. O. do Dobešova. Ozdobou jakubčovické přírody jsou bezesporu denní motýli - jako např. chráněný otakárek fenyklový, batolci, perleťovci a babočky (bílé C, bodlákova, admirál, osiková, paví oko a kopřivová). Z brouků je zajímavé masové zimování slunéček sedmítečných, která se shromažďují ve skalních štěrbinách horní partie jakubčovického kamenolomu a zjara se v tisících rozlétají do celého okolí. Ze známých a chráněných korýšů se v řece Odře vyskytuje doposud hojný rak říční.

Rak říční

V bývalém náhonu žije chráněný mlž - velevrub tupý, a kriticky ohrožený strunatec - mihule potoční.

Okolí Jakubčovic n. O. poskytuje útočiště celé řadě chráněných obratlovců. Z ryb jsou to střevle potoční, vranka obecná a ouklejka pruhovaná, které se vzácně vyskytují v řece Odře a jejich pstruhových přítocích. Řeka Odra je v Jakubčovicích n. O. vodou pstruhovou, kde se loví zejména pstruh potoční a lipan podhorní. Potok Suchá je chovným pstruhovým potokem, kde se neloví.

Z chráněných obojživelníků můžete v okolí Jakubčovic n. O. nejlépe zjara pozorovat čolky v jezírcích v areálu kamenolomu. Malé lesní potoky, přítékající od Heřmanic nebo od Dobešova, jsou biotopem chráněného žlutočerného mloka skvrnitého. Skokani a ropuchy zjara využívají sedimentační nádrže v kamenolomu pro naklazení vajíček. Jelikož však jsou nádrže intenzivně využívány, žádný pulec nemá šanci zde úspěšně dokončit svůj vývoj.

Z chráněných plazů můžete ještě poměrně často pozorovat slepýše křehkého, ještěrku obecnou a živorodou. V břehových porostech řeky Odry je hojná užovka obojková.

Jakubčovice n. O. a okolí jsou domovem nebo zimovištěm řady chráněných a ohrožených druhů ptáků. Tak např. řeka Odra je lovištěm a hnízdištěm pro ledňáčka říčního, skorce vodního, konipasa bílého a lučního. Loví zde i čáp černý, který hnízdí v Přírodní rezervaci Suchá Dora. V areálu firmy ZX-SPEKTRUM nepravidelně hnízdí na umělé podložce čáp bílý. V chlévech a v kravině hnízdí vlaštovky obecné. Zvnějšku některých budov hnízdí jiříčka obecná a na Sídlišti na nejvyšších domech hnízdí rorýsi obecní. V kamenolomu hnízdí poštolky obecné a výr velký. Lesy v okolí Jakubčovic n. O. hostí puštíky, káni lesní a jestřába lesního. Z polních ptáků se v okolí vyskytuje chřástal polní a vzácně křepelka polní. Běžným ptačím druhem se stal krkavec velký. Zahrady v obci jsou osídleny většinou běžných drobných druhů zpěvných ptáků. Zajímavý je zimní výskyt velkého množství brkoslavů severních v okolí řeky Odry,

kde požívají bobule jmelí listnáčového (bílého).

Vzácní savci jsou v Jakubčovicích n. O. zastoupeni především letouny (netopýry a vrápenci), kteří zimu přespávají v odvodňovací štolě v kamenolomu. Z běžnějších druhů jsou to především netopýr velký a nově i vrápenec velký. Z dalších chráněných druhů savců se vyskytuje veverka obecná, plši a bělozubky. Lovná zvěř je v okolí zastoupena především zvěří srnčí (srnec obecný), daňčí (daněk skvrnitý), černou (prase divoké) a zatoulanou zvěří vysokou (jelen evropský). Obnovují se stavy zvěře drobné, představované zajícem polním a koroptví polní. Bažant obecný se z Jakubčovic vytratil, i když dříve žil v areálu kamenolomu.

Malebný krajinný ráz Nízkého Jeseníku v okolí chrání před neuváženou urbanizací a divokou rekreační zástavbou Přírodní park "Oderské vrchy".

V těsné blízkosti Jakubčovic n. O. se nachází maloplošné chráněné území - Přírodní rezervace "Suchá Dora" s genofondovými plochami buku lesního. V Jakubčovicích n. O. byla v roce 1998 vyhlášena skupina památných stromů - "Pavlíkova lípa a dub v Jakubčovicích n. O." (lípa srdčitá a dub letní u návsi) - viz ilustrace.

Ing. Petr Lelek, ekolog MěÚ Odry a předseda ZO ČSOP v Odřích (foto i ilustrace)

Památné stromy "Pavlíkova lípa a dub" u č.p. 31

Příspěvek ke květeně okolí Jakubčovic nad Odrou

Obec Jakubčovice n. O. se rozkládá na okraji fytoogeografického okresu Jesenické podhůří (75) zahrnujícího jihovýchodní okrajovou část Oderských vrchů. Nad nivou levého břehu vystupují prudké, zalesněné svahy vrchu Chrastavec (531,6), jehož podstatnou část zaujímá velkolom s intenzivní těžbou šterkovitého prvohorního materiálu, zatímco pravý břeh s rozsáhlejším a zemědělsky využívaným územím, protékaným dolními toky říčky Suché a Dobešovského potoka, tvoří úboční lesnaté svahy vrchů Hrb (533), Suchá (599) a Horní Buková (542,2). Geologický podklad zde tvoří kulmské horniny pískovcových drob, v nivě Odry překryté mladšími sedimenty (srov. Jarošek 1997). Klimaticky je území součástí mírně teplé oblasti typu MT7 (Quitt 1971).

V potencionální mapě přirozené vegetace ČR (Neuhäuslová a kol. 1998) jsou udávány na pravém břehu Odry kostřavové bučiny (*Festuco altissimae-Fagetum*), na levém břehu strdivkové bučiny (*Melico-Fagetum*) a ostrůvky acidofilních doubrav (*Luzulo albidae-Quercetum petraeae*). Do nižších poloh pronikají z Moravské brány dubohabřiny (*Carpinion*) a v nivě Odry jsou mapovány lužní lesy podsvazu (*Alnenion glutinoso-incanae*).

Dlouhodobé osídlení a hospodářská působnost člověka spojená s částečným odlesněním, těžební činností a zemědělským využíváním území, zvláště v nivě Odry, výrazně ovlivnily charakter krajiny, kde lužní lesy jsou redukovány na nesouvislé břehové porosty převážně vrb a vysázených topolů. Rozsáhlé plochy mimo intravilán obce zaujímají polní kultury, které na svazích úpatí Horní Bukové střídají louky dříve využívané k pastvě, v současné době patrně jen občasně kosené. V samotné obci, podél komunikací - silnic, cest, železnice a mnohých neobhospodařovaných ploch je vegetace silně ruderalizovaná. Převažují zde různé druhy synantropních rostlin, vázaných na stanoviště ovlivněná nebo vytvořená činností člověka. V této krajině se snad kromě lesů (rovněž dotčených hospodářskou činností) jen vzácně můžeme setkat s biotopy náhradní přirozené vegetace (pěkné louky, stráně, pastviny, meze) nezasazené invazí synantropů. Přesto zde můžeme najít roztroušené druhy cévnatých rostlin, které dokládají existenci dřívějšího stavu rostlinných společenstev, tedy určitých biotopů vegetace. Příkladem může být svahová loučka nad levým břehem Suché severně od křižovatky silnice do Spálova, kde v r. 1967 byly zachyceny druhy orlíček obecný (*Aquilegia vulgaris*), zvonečník hlavatý (*Phyteuma orbiculare*), bradáček vejčitý (*Listera ovata*) a vemeník dvoulistý (*Platanthera bifolia*). Stejně tak v nivě údolí Suché, kde původní pcháčové louky s častým pcháčem potočným (*Cirsium rivulare*) v důsledku absence kosení v současné době zarůstají vysokobylinnými druhy, jako jsou tužebník jilmový (*Filipendula ulmaria*), máta dlouholistá (*Mentha longifolia*) a zvláště často pcháčem zelinným (*Cirsium oleraceum*), komonicí

sličnou (*Galeopsis speciosa*) a kopřivou dvoudomou (*Urtica dioica*). K pozoruhodným lesním biotopům nesporně patří i svahové bučiny pravého břehu Suché, jejichž vybrané porosty jsou součástí Přírodní rezervace Šuchá Dora. Oproti potencionálně mapovaným kostřavovým bučinám zde byly v 70. letech zachyceny květnaté bučiny s kyčelnicí devítelistou (*Dentario enneaphylli-Fagetum*) s přechody ke strdivkovým bučinám (*Melico-Fagetum*), v nichž převládá strdivka jednokvětá (*Melica uniflora*) (Sedláčková 1974).

Protože zájmové území okolí Jakubčovic n. O. jsem poprvé jako začínající botanik procházela v rámci řešení diplomového úkolu v letech 1966-1967 (Sedláčková 1968), byly zde (i přes tehdy nezkušený pohled na krajinu) zachyceny a v herbáři Okresního vlastivědného muzea v Novém Jičíně (NJM) doloženy mnohé výskyty zajímavých rostlin, např. okrotice dlouholistá (*Cephalanthera longifolia*), vstavač mužský (*Orchis mascula*), lomikámen zrnatý (*Saxifraga granulata*), z nichž některé údaje byly publikovány (Sedláčková 1969). I když se také v pozdějších letech (1984, 1987, 1999) naskytla příležitost se do tohoto území vracet, přesto lze konstatovat, že zde dosud není zcela dokončen podrobný floristický průzkum. Proto také v tomto vyžádaném příspěvku mohou být čtenářům sděleny spíše jen dílčí informace a postřehy konfrontované s minulostí, zjištěnými údaji z předchozích let a konečně i z poslední uskutečněné exkurze 1. 8. 2001. Ze stávajících výsledků floristického průzkumu lze přibližně odhadnout celkový počet zjištěných taxonů cévnatých rostlin na více než 300. Posláním předkládaného příspěvku však není jen strohý soupis těchto rostlin, nýbrž spíše upozornění na zajímavé druhy z pohledu ekologie jejich stanovišť, tedy konkrétních biotopů. V tomto smyslu je proto potřeba rozlišovat základní pojmy - problematiku vegetace (rostlinstva), tedy rostlinných společenstev v určitém stádiu vývoje ovlivněných ekologickými podmínkami jejich stanovišť a problematiku květeny (flóry), tedy výskytu jednotlivých rostlinných druhů, které tato společenstva v přírodě tvoří.

Nesporně nápadnou dominantou krajiny okolí Jakubčovic n. O. a zároveň příkladem antropogenního stanoviště je lom situovaný poblíž železniční zastávky nad levým břehem Odry, který patrně rozsahem dobývacího prostoru a intenzitou zpracování šterkovitého materiálu náleží k největším na sv. Moravě. Etážovitě odkryté plochy s přilehlými svahy převážně nezpevněného materiálu pohyblivé sutě postupně osidlují nejen nálety četných dřevin, ale zejména řada synantropních rostlin, z nichž se výrazně uplatňují zejména pelyněk černobyl (*Artemisia vulgaris*), vratič obecný (*Tanacetum vulgare*), komonice bílá (*Melilotus alba*), třtina křovištní (*Calamagrostis epigejos*) aj. Tato výslunná stanoviště s jihozápadní orientací však osidlují rovněž některé semixerotermní prvky provázené indikačními druhy primitivních a skeletovitých půd

Rmen barvířský (foto: R. Jarnot)

a řadou druhů lemových společenstev lesů a křovin. Ze zajímavých druhů je možno uvést následující: vrbka rozmarýnolistá (*Chamerion dodonaei*), dobromysl obecná (*Origanum vulgare*), pamětník rolní (*Acinos arvensis*), krvavec menší (*Sanguisorba minor*), písečnice douškolistá (*Arenaria serpyllifolia*), konopice úzkolistá (*Galeopsis angustifolia*), rmen barvířský (*Cota tinctoria*), oman hnidák (*Inula conyza*), klinopád obecný (*Clinopodium vulgare*), zběhovce lesní (*Ajuga genevensis*), hrachor lesní (*Lathyrus sylvestris*), kozinec sladkolistý (*Astragalus glycyphyllos*), starček přímětník (*Senecio jacobaea*) a řada dalších. Mnohé z nich najdeme i podél železniční trati směr Odry společně s častým výskytem kakostu holubičího (*Geranium columbinum*), řeřichy chlumní (*Lepidium campestre*) mochny stříbrné (*Potentilla argentea*) i ohrožené bělolísky rolní (*Logfia arvensis*). Při jz. úpatí Stranice (lesy pod vrchem Chrastavec) jsou místy vyvinuty pěkné lemy dubohabřin svazu Carpinion s černýšem hajním (*Melampyrum nemorosum*), zvonkem okrouhlolistým (*Campanula rotundifolia*), svízelem Schultesovým (*Galium schultesii*), svízelem lysou (*Cruciata glabra*) a lipnicí hajní (*Poa nemoralis*). V okolí chatoviště vyznívají zbytky svahových pastvin provázené svízelem syříšřovým (*Galium verum*), mateřídouškou polejovitou (*Thymus pulegioides*), pryšcem chvojkou (*Tithymalus cyparissias*), hvozdíkem kropenatým (*Dianthus deltoides*) a třeslicí prostřední (*Briza media*). Poblíž byl zaznamenán neofytní druh kakostu pyrenejského (*Geranium pyrenaicum*).

Liniové lemy pobřežních porostů dolního toku Suché představují snad jediné, dosud zjištěné fragmenty lužních lesů. Jejich floristické složení s dominantní střemchou obecnou (*Padus avium*) v keřovém patře signalizuje příslušnost k asociaci Pruno-Fraxinetum, což také dokládají i některé ze zajímavějších lužních druhů, např. kostival hlíznatý (*Symphytum tuberosum*), sasanka pryskyřníkovitá (*Anemone ranunculoides*), pižmovka mošusová (*Adoxa moschatellina*), dymnivka plná (*Corydalis solida*) a na okraji zaklesnuté části údolí pod PR Suchá Dora také mokřýš střídavolistý (*Chrysosplenium alternifolium*) a zapalice žlutuchovitá (*Isopyrum thalictroides*).

Místy ještě pěkné lesní porosty najdeme na prudkých jz. svazích vrchu Chrastavec, které navíc rozčleňují hluboce zaříznuté erozní rýhy. I když se i v těchto prostorách uskutečnily holoseční těžby a nové zalesnění, zůstaly zde dosud zachovány staré porosty převážně květnatých bučin (*Eu-Fagenion*), suťových lesů (*Tilio-Acerion*) a v nižších polohách i dubohabřin (*Carpinion*). V souladu s potencionální vegetací lze listnaté lesy s lípou srdčitou (*Tilia cordata*), habrem obecným (*Carpinus betulus*) a dubem letním (*Quercus robur*), vystupující přibližně do 400 m, přiřadit k polonským lipovým dubohabřinám asociace Tilio-Carpinetum. V bylinném podrostu je častá strdivka jednokvětá (*Melica uniflora*), hluchavka pitulník (*Galeobdolon luteum*), lipnice hajní (*Poa nemoralis*), svízel vonný (*Galium odoratum*), kokořík mnohokvětý (*Polygonatum multiflorum*), hrachor jarní (*Lathyrus vernus*) a svízel Schultesův (*Galium schultesii*). Ve spodní části jsou tyto porosty nahrazeny kulturními smrčínami, v nichž převládají ostružiníky, starček vejčitý (*Senecio ovatus*) a častá netýkavka malokvětá (*Impatiens parviflora*). V minulosti patrně původnější mapované strdivkové bučiny (*Melico-Fagetum*), cca od 400 m na mnohých místech rovněž pozměněné hospodářskými zásahy, charakterizuje převládající buk lesní (*Fagus sylvatica*) s příměsí javoru klenu (*Acer pseudoplatanus*), lípy srdčité (*Tilia cordata*) a bylinném patře dominantní účastí strdivky jednokvěté (*Melica uniflora*). Z dalších průvodních druhů se zpravidla vyskytují častěji kapradiny, zvláště kapraď samec (*Dryopteris filix-mas*) a řada druhů společných listnatým lesům. Na prudkých a vlhkých kamenitých svazích, zvláště podél erozních rýh vodních toků, jsou lesy s častými javory (*Acer pseudoplatanus*, *A. platanooides*), jasanem ztepilým (*Fraxinus excelsior*) a lípou srdčitou (*Tilia cordata*) velmi blízké široce pojaté asociaci suťového lesa Mercuriali-Fraxinetum. Ekologické podmínky zazemněných skeletovitých a vlhkých půd zde podmiňují vývoj bylinného podrostu s druhovým zastoupením dominantní bažanky vytrvalé (*Mercurialis perennis*) a garniturou humikolních druhů, např. kakost smrdutý (*Geranium robertianum*), kopytník evropský (*Asarum europaeum*), samorostlík klasnatý (*Actaea spicata*), česnáček lékařský (*Alliaria petiolata*) kapraď samec (*Dryopteris filix-mas*), k. rozložená (*D. dilatata*), kopřiva dvoudomá (*Urtica dioica*) aj. V hřebenové části údolí nad chatovištěm byly ověřeny

staré porosty přechodných typů suťového lesa a strdivkových bučin, v nichž se kromě řady společných druhů vyskytuje jaterník trojlaločný (*Hepatica nobilis*), sveřep Benekenův (*Bromus benekenii*), ječmenka evropská (*Hordelymus europaeus*) a pryšec mandloňovitý (*Tithymalus amygdaloides*). Na dně stejného údolí rostou např. netýkavka nedůtklivá (*Impatiens noli-tangere*), pryšec sladký (*Tithymalus dulcis*), čarovník prostřední (*Circaea intermedia*) a rozrazil horský (*Veronica montana*). Ve vrcholových polohách mírných svahů, kde většinou převládají kulturní smrčiny (stáří 80-100 let) tvoří místy rozsáhlé porosty kostřava lesní (*Festuca altissima*), ojedinele i některé druhy jedlin, např. svízel okrouhlolistý (*Galium rotundifolium*), mateřka trojžilná (*Moehringia trinervia*) a občasné ponechaná jedle bělokora (*Abies alba*) včetně jednoho exempláře jmelí jedlového (*Viscum album* ssp. *abietis*). Podél nověji vybudované zpevněné komunikace přibližně ve 400 m (nad turistickou žlutě značenou cestou) jsou vyvinuty vysokobylinné lemy, v nichž se uplatňuje sadec konopáč (*Eupatorium cannabinum*), čistec lesní (*Stachys sylvatica*) a konopice sličná (*Galeopsis speciosa*). Na prosvětlené strmé břehy cesty, zvláště na jižních expozicích, pronikají i slabší subtermofyty, např. oman hnidák (*Inula conyza*), dobromysl obecná (*Origanum vulgare*), čičorka pestrá (*Coronilla varia*), klinopád obecný (*Clinopodium vulgare*), kozinec sladkolistý (*Astragalus glycyphyllos*). Při vlhkých okrajích na několika místech rostla kromě běžných sitin (*Juncus effusus*, *J. bufonius*, *J. articulatus*, *J. tenuis*) také zeměžluč lékařská (*Centaurium erythraea*), a na vnějších lemech lesa zde byly zachyceny např. kručinka barviřská (*Genista tinctoria*), pavinec horský (*Jasione montana*) a čistec alpský (*Stachys alpina*). Na přilehlých pasekách převládají ostružiníky (*Rubus fruticosus* agg.), maliník (*R. idaeus*) a třtina křovištní (*Calamagrostis epigejos*). Občasné se vyskytuje rulík zlomocný (*Atropa bella-donna*) a kromě častějšího bezu černého (*Sambucus nigra*) též bez hroznatý (*S. racemosa*) a při úpatí i bez chebdí (*S. ebulus*).

Z pozoruhodnějších nálezů je možno připomenout výskyt ohroženého druhu plevele nepatrnce rolního (*Aphanes arvensis*), doloženého na poli při silnici k Dobešovu (1987) a lipnice Chaixovy (*Poa chaixii*) z okraje lesa na severním úpatí Suché (1999). V údolí Suché se rovněž nachází jedno ze stanovišť mezních výskytů karpatského endemitu kyčelnice žláznaté (*Dentaria glandulosa*) v Oderských vrších, doloženého již v r. 1966 (NJM) a s fytocenologickou dokumentací ověřenou v r. 1996.

Marie Sedláčková

Literatura:

- Dostál J. (1989): *Nová květena ČSSR 1, 2.* - Academia, Praha.
- Jarošek R. (1997): *Geologické poměry Nízkého Jeseníku.* - Poodří, Ostrava, 0:12-14.
- Neuhäuslová Z. a kol. (1998): *Mapa potencionální*

Mrachor lesní (foto: R. Jarnot)

přirozené vegetace České republiky. - Academia, Praha.

- Quitt E. (1971): *Klimatische Gebiete der Tschechoslowakei.* - Stud. Geogr., Brno.
- Sedláčková M. (1968): *Vegetační poměry Oderských vrchů.* - Dipl. pr., PŘF UP Olomouc.
- Sedláčková M. (1969): *Zajímavé botanické nálezy z jihovýchodních svahů Oderských vrchů v povodí Odry.* - Čas. Slez. Muz., A, 18:81-96.
- Sedláčková M. (1974): *Příspěvek k poznání fytocenologických poměrů SPR Suchá Dora.* - Čas. Slez. Muz., C, 23:89-94.
- Skalický V. (1988): *Regionálně fytogeografické členění.* - In: Hejný S. a Slavík B. *Květena ČSR, 1:103-121*, Academia, Praha.

Přírodní rezervace Suchá Dora

Lesní porost na severně orientovaných svazích nad potokem Suchá přibližně 800 m od obce Jakubčovice nad Odrou poblíž silnice I. třídy vedoucí z Oder do Potštátu a Olomouce v katastrální území Dobešova a Jakubčovic nad Odrou.

Výměra dle vyhlášky činí 17,60 ha a nadmořská výška chráněného území se pohybuje v rozmezí: 356-524 m.n.m.

Důvodem vyhlášení přírodní rezervace v roce 1966 bylo zachování přirozené květnaté bučiny kamenitých svahů, která je charakteristická pro oblast Oderských vrchů. Území představuje z hlediska lesnického nejvýznamnější přírodní rezervaci okresu Nový Jičín.

Geologie

Území je budováno kulmskými břidlicemi a drobami (hradecko-kyjovické souvrství). Hojně jsou kamenité a místy až balvanité svahové sedimenty. Půdy jsou skeletovité hlinitopísčité a vznikly zvětráváním a dalším zpevňováním sutí.

Květena

Svahová květnatá bučina asociací *Dentario enneaphylli* - *Fagetum* syn. a *Melico-Fagetum* (*Fagetum-Abietosum*, *Fagetum sudeticum*) s příměsí jilmu drsného, javoru kleny, lípy srdčité a habru obecného má mimořádný lesnický význam. Keřové patro tvoří líska obecná (*Corylus avellana*), bez černý (*Sambucus nigra*), zimolez pýřitý (*Lonicera xylosteum*), lýkovec jedovatý (*Daphne mezereum*), zmlazující buky lesní (*Fagus sylvatica*), javory kleny (*Acer pseudoplatanus*) a lípy (*Tilia* sp.). Bylinný podrost tvoří převážně typické druhy bučin, např. bažanka vytrvalá (*Mercurialis perennis*), mařinka vonná (*Galium odoratum*), štavel kyselý (*Oxalis acetosella*), kaprad' samec (*Dryopteris filix-mas*), strdivka nicí (*Melica nutans*), kyčelnice cibulkonosná (*Dentaria bulbifera*), kyčelnice devitilistá (*Dentaria enneaphyllos*), plicník tmavý (*Pulmonaria obscura*), válečka lesní (*Brachypodium pinnatum*), violka lesní (*Viola reichenbachiana*), pryšec mandloňovitý (*Tithymalus amygdaloides*) a další.

Zvířena

Ze zástupců bezobratlých stojí za zmínku poměrně pestrá druhová skladba suchozemských měkkýšů, mezi mnoha jinými zde byl např. zjištěn výskyt ohroženého poddruhu plže - vřetenatky moravské (*Vestia ranojevicí moravica*). Zdejší bučina je jednou z mála lokalit jasoně dymnivkového (*Parnassius mnemosyne*) v ČR. Kromě tohoto druhu tady žijí i další vzácní motýli - bělopásek dvouřadý (*Limenitis camilla*), hnědásek květelový (*Melitaea didyma*) a okáč černohnědý (*Erebia ligea*). V území hojně hnízdí lesní avifauna, zejména dutinová hnízdiči jako např. silně ohrožený holub doupňák (*Columba oenas*). Dlouhodobě je pozorováno hnízdění čápa černého (*Ciconia nigra*).

Doložen byl výskyt ořešnika kropenatého (*Nucifraga caryocatactes*) a výra velkého (*Bubo bubo*).

Lesnictví

Jádru tvoří 150 až 180 let starý les rostoucí na prudkém svahu se sv. - sz. expozicí. Přestárlé porosty jsou ponechány přirozenému zmlazení. Nejstarší část se postupně věkově i prostorově diferencuje, dochází k četnějším vývratům s uvolněním mladých stromů.

Název

Dnešní název rezervace je poněkud zkomolený. Původně navrhovaný název rezervace byl dvojjazyčný Suchá-Dorra a byl odvozen od místního potoka Suché, neboť jméno Dorra je pozdější německý překlad z doby německé kolonizace (dörren = sušit).

Radim Jarošek

Hnízdo čápa černého (foto: P. Lelek)

Literatura:

- Kol. (1968): Státní přírodní rezervace "Suchá Dora" v Jakubčovicích - Oderské vrchy, ročník I., č. 3.-4., str. 72-77, Spálov.
- Otáhal, I. (1979): Chráněná území okresu Nový Jičín. - *Vlastivědné listy Severomoravského kraje* 5, str. 29-32, Nový Jičín.
- Sedláčková, M. (1974): Příspěvek k poznání fytoocenologických poměrů SPR Suchá Dora. - *Čas. Slezského muzea (C)* 23, str. 89-94, Opava.

Jaká je voda v Odře v Jakubčovicích?

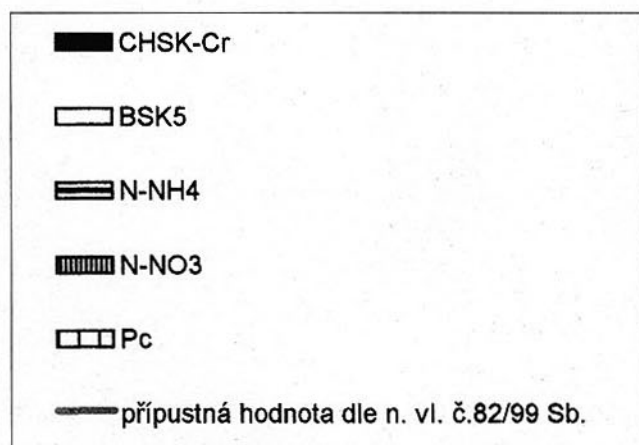
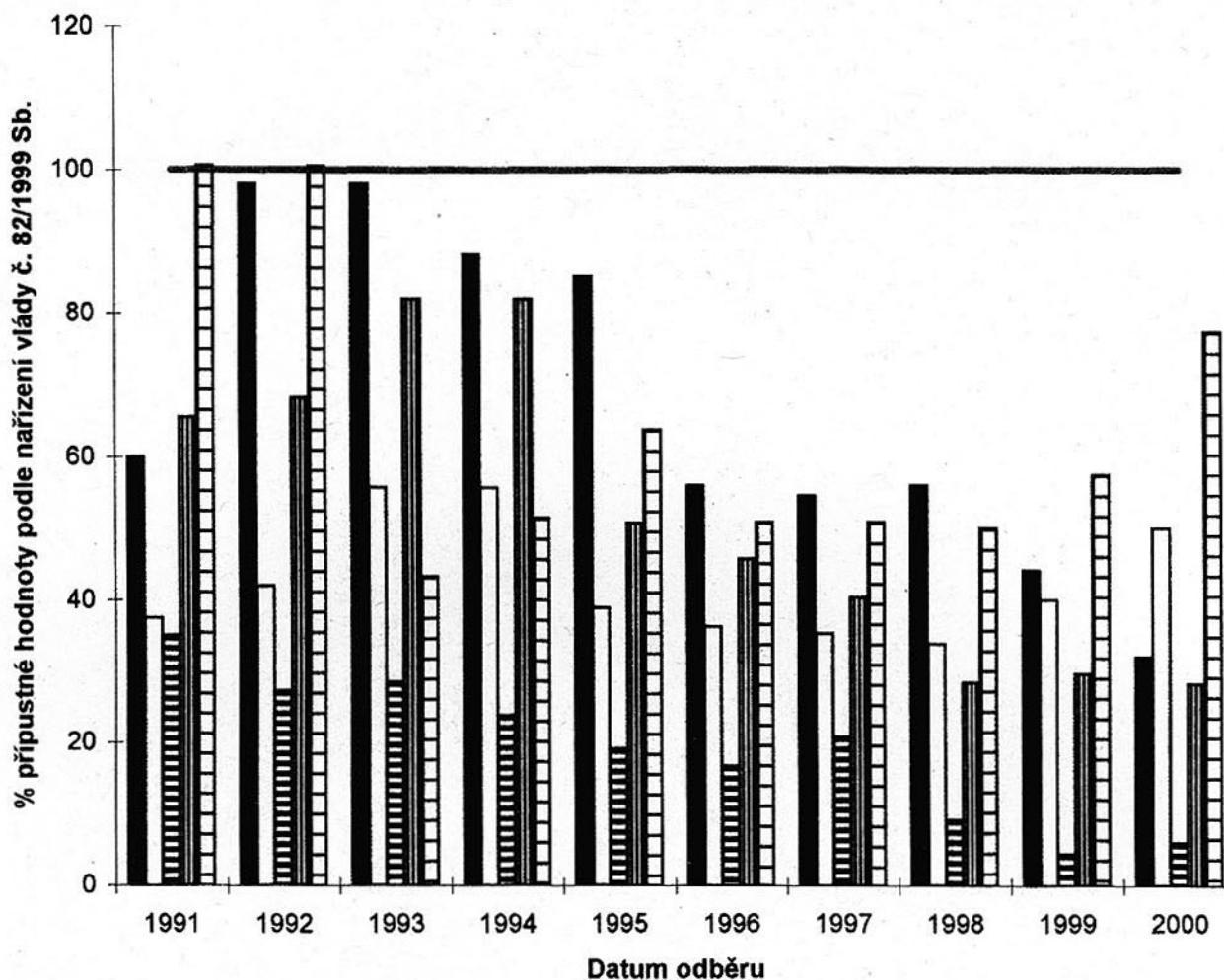
Sledování jakosti vody ve vybraných povrchových tocích se zabývá rovněž Výzkumný ústav vodohospodářský TGM v Ostravě.

Výsledky měření vybraných ukazatelů vody v Odře v Jakubčovicích v letech 1991 - 2000 a jejich srovnání

s nařízením vlády, které stanovuje přípustné hodnoty v povrchových tocích zpracoval do přehledného grafu ing. Jiří Šajer.

Z desetileté řady je zřejmé, že tyto ukazatele jsou "v normě" a je patrné i postupné celkové zlepšování čistoty vody.

Jakost vody v Odře v Jakubčovicích nad Odrou za období 1991-2000 (říční kilometr 86,1)

Stručné vysvětlení ukazatelů v grafu:

CHSK-Cr - chemická spotřeba kyslíku - obdobný ukazatel jako BSK5

BSK5 - biochemická spotřeba kyslíku - vyjadřuje souhrnné množství znečišťujících organických látek, které podléhají biochemickému rozkladu (jsou hlavním znečištěním splaškových vod)

N-NH4 - amoniakální dusík - slouží jako indikátor znečištění živočišnými odpady

N-NO3 - dusičnany - vyskytují se ve vodách komunálních, průmyslových a povrchových ze zemědělských oblastí (vliv dusíkatých hnojiv ap.)

Pc - celkový fosfor - organického původu, způsobuje eutrofizaci vod

Stavební památky a zajímavosti

Nejhodnotnější stavební památkou v Jakubčovicích n. O. je **dřevěná zvonička**, která stojí na návsi a která patrně pochází z konce 17. století. Je rovněž jedinou památkou, zapsanou ve státní památkovém seznamu pod č. r. 8-2068. Volně stojící zvonička má tvar štíhlého čtyřbokého komolého jehlanu, završeného lucernou a nízkou osmibokou stříškou. Dolní část zvoničky se mírně rozšiřuje. Pravoúhlý vchod kryje jednoduchý sedlový přístřešek - původně byl pultový, jak dokazuje obrázek zvoničky z přelomu 19. a 20. století. Trámová bedněná konstrukce zvoničky je pobita šindelem. Zvon není datován a ze dvou stran je zdoben reliéfy sv. Floriána a sv. Josefa. Nad vstupem je připevněna pamětní mosazná tabulka, věnovaná bývalými německými občany.

Tato dřevěná zvonička byla několikrát opravována. Naposledy ji v letech 1992-1993 opravili ochránci přírody ze 70/13 ZO ČSOP v Odrách, díky finanční podpoře města Oder.

Slavnostní otevření opravené zvoničky proběhlo dne 22.5.1993 za účasti tehdejšího starosty Města Oder

Zvonička s kamenným křížem na návsi (foto: P. Lelek)

- pana Ing. Josefa Breitenbachera, věřících a občanů z Jakubčovic n. O. a zástupce původních německy mluvících obyvatel Jakubčovic n. O. - pana Fridolina Scholze z Německa. Opravu financovalo Město Odry - jednalo se o úhradu materiálních nákladů a odborných řemeslných prací. Ochránci přírody a pomocníci z řad občanů Jakubčovic n. O. provedli všechny práce bez nároku na odměnu. Původní obyvatelé Jakubčovic n. O. v Německu uspořádali finanční sbírku a předali Městu Odry 1.000 DM na opravu dalších památek (v roce dokončení opravy byla obec místní částí města Oder).

Další hodnotnou památkou, která je v návrhu na zapsání do státního památkového seznamu, je **kamenný kříž** u bývalého statku č. p. 155. Dnes se nachází jak bývalý statek, tak i kamenný kříž v areálu kamenolomu fy. Josef Hájek. Popis tohoto kříže si dovoluji doslovně odcitovat z knihy Marcely Gavendové a kol.: Kulturní památky okresu Nový Jičín, kterou v roce 1996 vydaly Okresní úřad Nový Jičín a Památkový ústav v Ostravě:

Pískovcový kříž z roku 1807, práce místní provenience. Kříž je osazen na dvoudílném hranolovém podstavci. Nižší část podstavce je zdobena rytými linkami, k vyšší přiléhají volutová křídla, zdobená kanelurami a zvoncovými květy. Na čelní straně je reliéf se sv. Annou a Pannou Marií a s nápisem ("1807 / ANDRE ... / BALER / WUNDATOR/"). Rustikálně provedený korpus Krista s naturalistickou modelací svalů rukou, hrudníku a nohou má bederní roušku přetaženou přes dvojité provazce na pravém boku. Nad hlavou, skloněnou k pravému rameni, je nápisová páska.

Mimo tyto dvě památkově hodnotné stavby stojí za zmínku celá řada dalších staveb:

Jakubčovice n. O. nemají kostel ani vlastní hřbitov. Z drobných sakrálních staveb se v obci nachází kaple, boží muka a dva další kříže.

Kaple Panny Marie Karmelské stojí za řekou Odrou na úrovni návsi. Jedná se o jednoduchou přízemní stavbu s malou věžičkou. Má hladkou omítku okrové barvy, dřevěné vstupní dveře a plechovou střechu (původně byla břidlicová). V současnosti se chystá převod kapličky i s pozemkem na obec Jakubčovice n. O. Poté by měla projít opravou se zřízením elektropřípojky.

Na návsi vedle dřevěné zvoničky stojí **kamenný kříž** běžného tvaru. Další - pro změnu **dřevěný kříž** s plechovým korpusem ukřižovaného Krista s andělem stojí na Sportovní ulici za fotbalovým stadionem. Tento kříž zde stával odedávna - Sportovní ulice totiž byla původní silnicí do Spálova (do vybudování hlavní silnice II (441 z Oder do Potštátu). Před cca 15 léty původní dřevěný kříž podlehl zubu času a spadl. Historicko-vlastivědný spolek v Odrách za finančního přispění obce Jakubčovice n. O. v roce 1995 na stejném místě dřevěný kříž obnovil a při příležitosti oslavy 100. výročí založení místního Sboru dobrovolných hasičů dne 15.7.1995 za účasti místních obyvatel, věřících, místních hasičů a představitelů obce nechal posvětit. Za H-V spolek v Odrách se o obnovu tohoto kříže nejvíce zasadili František Eliáš a Antonín Bučánek.

Poslední sakrální stavbou jsou malá zděná **boží muka** před rodinným domem č. p. 29 na ul. Oderské. Tato boží muka mají čtvercový půdorys a plechovou sedlovou stříšku se železným křížkem. V zaskleném výklenku je svatý obrázek. Podobně jako u kapličky i tato boží muka čeká oprava.

Zajímavou vesnickou architekturou, která se v Jakubčovicích n. O. dochovala, jsou původní **selské statky**. Bezesporu nejzachovalejším a nejhezčím je statek č. p. 31 v těsné blízkosti návsi, u kterého rostou památný dub a lípa. Dosavadním citlivým přístupem stávajících majitelů se tento statek dochoval téměř v původní podobě včetně stodoly a chlévů. Jelikož je tento statek stále využíván k chovu domácího zvířectva (včetně koní), má výborné podmínky

Zvonička - momentka z průběhu opravy

pro podnikání v agroturistice. Je jen škoda, že se nedochovala unikátní dřevěná plastika sv. Floriána na koni, která "hlídala" vjezd do statku v zaskleném výklenku napravo od brány.

Dalšími selskými statky, které se zde více méně dochovaly jsou objekty č. p. 3, 8, 11 a 18, 14, 17, 23, 27 a 30, 32. Bývalé fojtství - č. p. 1 na návsi nebo např. č. p. 28 a 21 + 22 na Oderské ul. již téměř zcela ztratily svůj původní ráz. Tzv. "Balhárkův" mlýn v místě nynějšího parčíku u návsi zanikl zcela.

Zajímavé jsou domy tzv. domkařů na ulicích Zahradní - č. p. 50, 53 a 65, Školní - č. p. 43, 44, 47 a 56, Oderské - č. p. 22 a 24, Sportovní - č. p. 10, 12 a 74 nebo Dobešovské - např. č. p. 6, 34, 41, 42 nebo 55. Těmito dvěma kategoriím se vymykají **továrnícké vilky**, patřící v minulosti majitelům provozoven v Jakubčovicích n. O. Tak např. vilka č. p. 46 na Zahradní ulici patřila rodině Kasprových. Tzv. Heidlerova vila č. p. 45 na ul. Sportovní patřila původním majitelům kamenolomu. Avšak nejzajímavější je tzv. "Heidlerova" vila (nověji zvaná "Horáčkova") č. p. 62 na ul. Potoční, která byla postavena kolem roku 1932 v modernistickém stylu. V této vilce byl donedávna i původní dřevěný nábytek, potažený kůží, který byl vyroben přesně na míru atypického interiéru. Ten se však nedochoval. Všechny zmíněné vilky si péčí současných vlastníků dochovaly původní vizáž.

Z hlediska stavebního i historického je zajímavou budovou **hrázděná stavba bývalé školy** č. p. 20 + 90 na ulici Oderské. Podobná hrázděná budova se totiž nedochovala nikde v širokém okolí a je rovněž zajímavá tím, že byla postavena na náhonu (náhon podtéká celou budovu nadél). Jak již název "bývalá

škola" napovídá, byla zde první škola pro česky mluvící děti (v letech 1924 - 1938).

Stávající škola č. p. 64 na ulici Školní byla postavena v r. 1937. Nové třídy k ní byly přistaveny v roce 1995. **Hasičská zbrojnice** s typickou dřevěnou věží na sušení hadic stojí na návsi u řeky Odry. V roce 1999 byl vlevo nad vstupem do zbrojnice zřízen zasklený výklenek s dřevěnou plastikou sv. Floriána a pod ním instalována německy psaná kamenná pamětní deska se jmény hasičů padlých za I. světové války a mosazná destička s českým překladem. V letošním roce prochází zbrojnice generální opravou, při které získá novou hladkou omítku.

Na návsi mezi bývalým fojtstvím a budovou obecního úřadu stojí **hospoda "U Zvoničky"** s tanečním sálem. Ta prodělala rozsáhlou rekonstrukci v devadesátých letech. Na ulici Školní byla po roce 1989 u domu č. p. 47 zřízena vinárna "Vendulka". V této budově byla v minulosti pekárna. Dříve byla hospoda i v domě č. p. 49 na ul. Oderské. V současnosti tento dům prodělává rozsáhlou rekonstrukci opět na restauraci se saunou.

V Jakubčovicích n. O. v současnosti existují tři prodejny potravin - v rodinném domě č. p. 126 na ul. Slunečné, v bývalém statku č. p. 3 na ul. Oderské vedle návsi a prodejna smíšeného zboží na ul. Oderské č. p. 121, která byla postavena v akci "Z" v roce 1972. Do tohoto roku byl obchod potravin u návsi v dnes již zbourané budově, tvořící součást "Balhárkova mlýna". V rodinných domcích po roce 1989 byly na ulici Slunečné zřízeny dvě prodejny textilu a na konci Nové ulice prodejna obuvi.

Z technických památek je nejzajímavější **vodní náhon**, který poháněl vodní mlýn a elektrárnu bývalé

Pískovcový kříž z roku 1807 u býv. statku č.p. 155

knoflíkárný. Tento náhon začíná jezem na řece Odře u vodárny, prochází podél ul. Sportovní, kříží ul. Vítkovskou a dále pokračuje podél ulice Oderské jednou větví do Louček a druhou větví podél ul. Školní se vrací do řeky Odry. Původní průtočnost náhonu asi 0,8 m³/s umožňovala pohánět mlýn (dnes zaniklý tzv. "Balhárkuv") a turbínu v bývalé knoflíkárně (dnes areál fy. PRECISA). Jelikož turbína v knoflíkárně vyráběla špičkový el. proud, akumulovala se voda pro období energetických špiček v rybníčku, zřízeném před knoflíkárnou. Pro zajímavost uvedu vlastníky a parametry těchto technických děl k roku 1947:

"Balhárkuv mlýn" vlastnil Josef Kasper. Jednalo se mlýn s 1 Francisovou turbínou, průtokem 0,789 m³/s, spádem 2,8 m a s celkovým výkonem 22,00 k. s.

Kaple Panny Marie Karmelské (foto: P. Lelek)

Turbínu v bývalé továrně na knoflíky (nynější areál fy. PRECISA) vlastnil Nadační fond Teltschik a spol. Jednalo se o 1 Kaplanovu turbínu s průtokem 1 - 1,13 m³/s, spádem 5,75 m a s celkovým výkonem 44,6 k. s.

Náhon se u návsi mimoúrovňově kříží s Dobešovským potokem (ten prochází nad náhonem po akvaduktu) a od návsi až téměř ke křížení s ulicí Oderskou je zaklenut nebo nověji zatrubněn. Klenutí náhonu je dobře zřejmé na výtoku z pod ulice Oderské. V letech 1998 - 9 byla větší část jeho toku vyčištěna a u odlehčovacího náhonu na ul. Školní byly opevněny břehy kamennými zídками. V současnosti tento náhon slouží jako zdroj závlahové vody a jako recipient pro nařazení splaškových vod.

Jakubčovice n. O. se mohou pochlubit jedním z nejstarších **obecních vodovodů**. Původní vodní zdroj s vodojemem, které dodnes slouží původnímu účelu, byly zřízeny v r. 1913 u silnice na Dobešov a voda byla gravitačně rozváděna po obci. Dodnes se např. na ulici Dobešovské dochoval starý litinový požární hydrant. Jelikož byl vodní zdroj silně závislý na dešťových srážkách, byl v r. 1966 vybudován další vodojem, který byl v roce 1997 zrekonstruován a opatřen novým vstupním objektem, a u řeky Odry na ulici Sportovní i nový vodní zdroj (jímací studna s úpravnou vodou). Tento nový vodní zdroj zásobuje vodou i obec Heřmánky přes vlastní vodojem.

Jakubčovice nad Odrou byly v roce plynofikovány a v roce proběhla pokládka podzemních telefonních kabelů, které umožnily pokrýt zájem o připojení

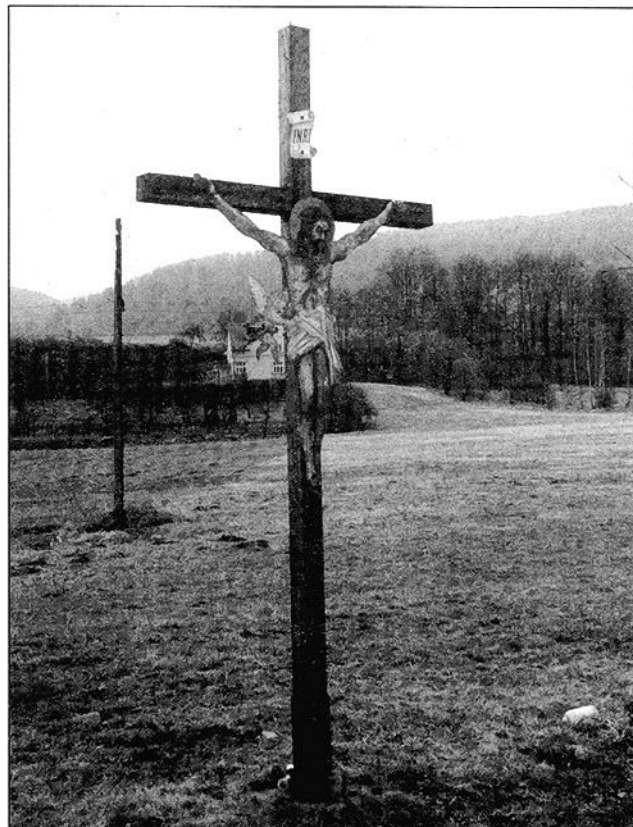
Obdiv si zaslouží i stavitelé knoflíkárný s cihlovým továrním komínem. Objekt dodnes slouží výrobním účelům.

Velkou stavební proměnu prodělal jakubčovický

kamenolom. Původně se vlastně jednalo o dvě samostatné provozovny a dobývací prostory, které se postupem těžby spojily. Z provozu u železničního přejezdu na Heřmánky (označovaném jako "dvojka") zbyla jen trafostanice a drtič. Třídírna, skluzy i železniční vlečka s el. navijákem byly v roce 1995 odstraněny. Za zmínku stojí, že do 2. světové války sem vedla nákladní lanovka, přepravující kamení z dnes již zaniklého kamenolomu "Skalka" v lese po levé straně vjezdu do údolí potoku Suchá nad Jakubčovicemi n. O. Ještě do sedmdesátých let u kolejí stály budovy, využívané kolem 2. světové války jako věznice pro vězně pracující v kamenolomu. Dnes již po nich nezůstaly ani základy.

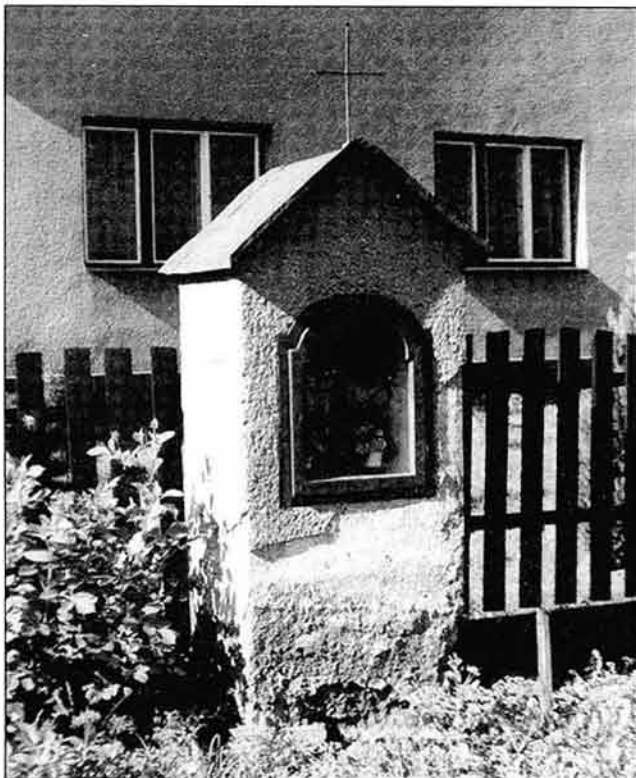
Pokud zmiňují věznice, novější objekt dnes již opuštěné a chátrající věznice s typickým vězeňským dvorem a se dvěma vězeňskými baráky stojí dodnes na ulici Sportovní (č. p. 72). Tato věznice byla postavena v r. 1953. V letech 1964-5 byla využívána armádou a poté se z ní staly sklady civilní obrany. V roce 1991 koupilo areál věznice zemědělské družstvo AGRO Odersko pro přidruženou výrobu. ZD zde provedlo stavební úpravy, ale z důvodu vyhlášeného ochranného pásma hygienické ochrany vodního zdroje již areál věznice nebyl využit pro výrobu ani pro skladování. Do současnosti je celý areál věznice opuštěn a chátrá. Snad se pro něj najde využití.

Největšího stavebního rozmachu zaznamenala obec po 2. světové válce s rozvojem průmyslové výroby a těžby a zpracování kamene. Vznikla nová zástavba

Dřevěný kříž s plechovým korpusem

bytových domů na Sídlišti a na ulici Dobešovské a rodinných domků na nově vzniklých ulicích Květné, Slunečné a Nové. Nově byl postaven objekt mateřské školy a jeslí č. p. 77 na Sídlišti v r. 1967, místního národního výboru, knihovny a pošty č. p. 100 na ul.

Boží muka na ul. Oderské (foto: P. Lelek)

Oderské na návsi v r. 1974 (upomínkou na tuto událost je kamenná deska s textem "OBČANÉ SVÉ OBCEI, 600 LET JAKUBČOVIC N/O, 80 LET POŠTY, 9.5.1974", která je zasazena do kamenné zídky před budovou obecního úřadu), a zdravotního střediska č. p. 116 na ulici Zdravotnické v r. 1978.

Kromě bytové výstavby, výstavby občanské vybavenosti a provozoven byla v Jakubčovicích n. O. zajímavá i výstavba **sportovních zařízení**. Sál bývalé hospody na č. p. 49 sloužil asi do r. 1962 jako tělocvična - v současnosti je natolik zchátralý, že jej bude asi nutno zbourat. Rovněž sál u bývalého pohostinství č. p. 5 (nyní hospoda "U Zvoničky") na návsi byl za doby SD JEDNOTA po roce 1978 využíván jako tělocvična. Původní fotbalové hřiště stávalo do roku 1989 u Sídliště v dnešním areálu fy. PRECISA. U tohoto původního hřiště stávala dřevěná budova šaten bez sprch. V sedmdesátých letech byly fotbalové šatny zřízeny v budově bývalých šaten na koupališti a byly zde v plechovém přístavku zřízeny sprchy.

Heidlerova vila na ul. Sportovní (foto: P. Lelek)

V místě stávajících garáží u areálu fy. PRECISA se v roce 1953 začalo stavět přírodní kluziště s dřevěnými mantinely a s elektrickým osvětlením. Toto kluziště bylo napájeno vodou z rybníčku na náhonu a sloužilo do roku 1962. Dnes již po něm není ani památka. Dalším sportovištěm, které se začalo stavět v roce 1958 a které se netěšilo dlouhému trvání, bylo přírodní koupaliště na konci dnešní ulice Školní a napájené vodou z náhonu. Koupaliště sestávalo z plaveckého bazénu o rozměrech 50 x 20 m a hloubkou 120 - 300 cm, z betonového dětského bazénku o rozměrech 2 x 3 m a hloubce 30 cm, ze stavidla na náhonu, přívodního betonového potrubí a betonového podzemního filtru, zděných šaten, dřevěného WC a oplocení. Špatná kvalita vody v náhoně, přísné požadavky na kvalitu vody a netěsnost bazénu byly příčinou, že toto koupaliště nebylo nikdy zkolaudováno a oficiálně zprovozněno. Celý areál chátral a do dnešního dne se dochovala pouze zděná budova šaten, nefunkční torzo veřejného osvětlení a oplocení celého areálu.

V roce 1987 byl za garážemi u areálu fy. PRECISA vybudována cyklotrialová dráha pro děti. Ta fungovala do r. 1991, odkdy chátrala a dodnes se zachovaly jen nepatrné zbytky. Dne 6.9.1986 byl díky tehdejšího JZD ODERSKO v Odrách a lyžařského oddílu Štěrkoven a pískoven n. p. Olomouc předán do provozu na pastvinách nad Jakubčovicemi n. O. 500 metrů dlouhý lyžařský vlek. Tento vlek doposud stojí, avšak neznámý zloděj z něj odcizil motor, převodovku a hliníková kola. Navíc pro teplé zimy a nedostatek sněhu v některých letech nebyl téměř provozován.

Dne 24.6.1989 byl slavnostně zahájen provoz

Dnes již neexistující Balhárkuv mlýn

v novém sportovním areálu - jednalo se o nové travnaté fotbalové hřiště se zděnými šatnami. Později bylo zřízeno asfaltové víceúčelové hřiště pro míčové hry a v letošním roce bylo v šatnách zřízeno ubytování. Tento sportovní areál je ozdobou Jakubčovic n. O. Zcela na závěr bych chtěl zmínit drobnou zajímavost, která dokládá původní komunikační systém Jakubčovic n. O. Na ulici Oderské u hrázděné budovy č. p. 20 + 90 se dochoval **kamenný patník**, který zde stojí od doby původní silnice, vedoucí z Oder přes Loučky a Jakubčovice n. O. na Spálov nebo na Heřmánky. Podobné patníky můžete najít i v Loučkách nebo v údolí potoku Suché. Takto tato silnice sloužila až do roku 1940, kdy byla vybudována hlavní silnice II/441 z Oder na Potštát.

Ing. Petr Lelek, člen komise výstavby a ŽP při ObÚ Jakubčovice n. O.

Bývalé a současné mosty a lávky na řece Odře

Jak napovídá název obce, protéká jí řeka Odra. I když se dá v létě přejít suchou nohou, jinak tomu bývá při jarním tání, při letních přívalových srážkách nebo při povodních. To se nevinná podhorská říčka změní v dravý proud, který s sebou vezme vše, co mu stojí v cestě.

Lávka u návsi během povodně v r. 1997 (foto: P. Lelek)

Proto lidem nezbyvá, než si postavit mosty. V Jakubčovicích n. O. stojí jeden most a jedna lávka. V minulosti jich však bylo i více a stávaly jinde.

Tak např. stávající železobetonový silniční most na silnici II/442 (ulice Vítkovská) s dvojitým železobetonovým středovým pilířem byl postavem až v roce 1965 v souvislosti s vybudováním této nové silnice. Do té doby stál menší most níže po proudu a sloužil jako příjezd ke kamenolomu a k železniční zastávce. Při odstraňování povodňových škod z roku 1997 byly z koryta řeky Odry odstraněny poslední zbytky po tomto mostu - betonové základové pásy po pilířích. V současnosti je v těchto místech lomovým kamenem zpevněný práh, kde vzniká peřej.

Zajímavou historii má lávka u návsi. Do červencové povodně v roce 1997 zde stála ocelová lávka (z ocelových profilů) se středovým betonovým pilířem. Ta však náporu vody neodolala a povodňová vlna ji strhla a odnesla 0,5 km níže po proudu (na úroveň areálu PRECISY). Středový betonový pilíř voda neodnesla, ale vyvrátila jej. I když se tuto lávku podařilo z koryta řeky Odry vyprostit, nebyla již použitelná. Po rozpálení autogenem byla odvezena do šrotu.

Vyvstal však problém, čím tuto lávku nahradit. Obec se rozhodla použít zde druhou ocelovou lávku, kterou řeka Odra strhla i s levým břehem na hranici katastrálního území Jakubčovic n. O. a Louček n. O. Tuto příhradovou lávku z ocelových trubek bez středového pilíře povodňová vlna v červenci r. 1997 dokonce "provlékla" pod železobetonovým silničním mostem silnice II/441 a zanechala ji až na úrovni drůbežárny v Loučkách

(tj. cca 600 m níže). Kupodivu toto neplánované putování korytem řeky Odry přestála bez znatelného poškození. Mohla tak být po drobné opravě, prodloužení o jedno pole a nezbytných nátěrech instalována již na třetím místě - u návsi v Jakubčovicích n. O.

Jak se vlastně stěhovala? Její první místo bylo na řece Odře v městě Odrách. Zde byla v padesátých položena přes původní koryto řeky Odry u bývalé jídelny tehdejšího n. p. Optimit Odry. V souvislosti s rozšiřováním průmyslového areálu tehdejšího n. p. OPTIMIT a s přeložkou řeky Odry do nového (širšího) koryta v roce 1975 se stala tato lávka neupotřebitelná (původní přirozené koryto totiž bylo daleko užší). Proto bylo rozhodnuto o jejím novém umístění přes řeku Odru na hranici k. ú. Jakubčovic n. O. a Louček n. O. V tehdejší akci "Z" byly jakubčovickými občany na obou březích Odry vybetonovány nové betonové patky a dne byla osazena i lávka. Ta nahradila původní dřevěné lávky, sloužící především chatařům z blízké chatové osady v Loučkách a dětem z jakubčovické mateřské i základní školy. Ke vši spokojenosti zde sloužila až do osudné červencové povodně, která způsobila obrovskou břehovou nátrž na levém břehu, vzala betonovou patku i lávku. Protože odstraňování povodňových škod na řece Odře v Jakubčovicích n. O. prozatím neskončilo, není doposud stabilizován nově obnovený levý břeh Odry a nebylo tak možno ani zřídit novou lávku v tomto místě. Je to velká škoda především s ohledem na děti zě škol, kterým chybí kontakt s přírodou.

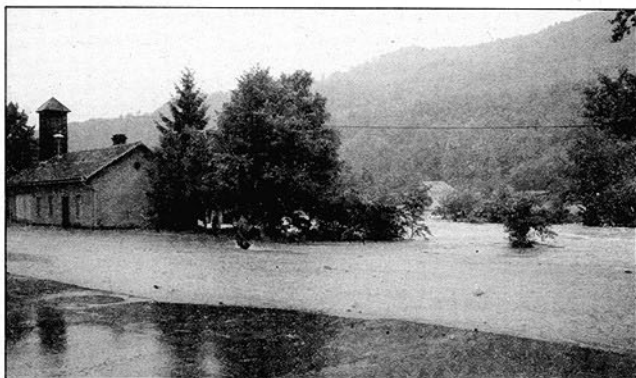
Zde si nemohu odpustit obdivnou poznámku na adresu našich předků. Asi 200 m níže po proudu od této stržené lávky stával přes řeku Odru již na k. ú. Louček n. O. zřejmě dřevěný most. Dodnes se na obou březích řeky Odry zachovaly dobře patrné zemní nájezdy, zpevněné z návodní strany suchými (!) kamennými zídkami. Po červencové povodni v roce 1997, která byla označována jako stoletá voda, nebyly tyto nájezdy poškozeny a ani v jejich nejbližším okolí nezpůsobila řeka Odra žádnou břehovou nátrž. Přitom tyto původní nájezdy musely již v minulosti odolat nejedné takové povodni. Nemohu si tudíž odpustit otázku, zda naši předci bez počítačů a bez vysokoškolského vzdělání neuměli lépe vybírat místa vhodná pro výstavbu mostů i jiných staveb než my. Stále se nějak nemůžeme oprostit od zažitého hesla "Poručíme větru, dešti!" Pak se ale nedivme, že za své chyby při nerespektování přírody budeme kruté platit.

*Ing. Petr Lelek, člen Historicko-vlastivědného spolku
v Odrách a komise ŽP při ObÚ Jakubčovice n. O.*

Sbor dobrovolných hasičů Jakubčovice

Slezské hasičstvo mělo svůj počátek v založení hasičského spolku v hlavním městě vévodství slezského v Opavě roce 1861. Zakládání dalších spolků ve městech a vesnicích se pak rychle šířilo, takže v roce 1887 jich bylo již 128. Všechny tyto spolky patřily do moravskoslezského hasičského svazu. Do okresního svazu Odry - Vítkov patřilo 15 hasičských sborů. V roce

Hasičská zbrojnice za povodně v červenci 1997 (foto: P. Lelek)

1895 se ustanovil samostatný okresní svaz hasičstva Odry. Město Odry bylo tehdy soudním okresem, patřilo k němu 15 dobrovolných hasičských sborů, mezi nimiž i hasičský sbor Jakubčovice, který byl založen 12.8.1895. Byl to německý sbor dobrovolných hasičů "Freiwilligen Feuerwehr Jogsdorf", jehož členská základna čítala průměrně 31 členů. Velitelem byl dlouhá léta Anton Reich. Sbor dobrovolných hasičů Jakubčovice měl vlastní dechovou kapelu, kapelníkem byl Josef Kasper.

Ve zbrojnici měli dostatek hadic, proudnic, háky, žebře a ruční čtyřkolovou stříkačku se kterou se k požáru jezdilo koňmo. V roce 1938 byla okresem zakoupena motorová stříkačka zn. DKW, která sloužila po válce i našemu sboru až do roku 1956. Na zajišťování výzbroje a výstroje pro hasiče se podílely firmy Teltschik, kamenolom, továrna na knoflíky a fa Kasper.

Za války byla zajišťována požární ochrana z řad hasičů a občanů, kteří nebyli odvedeni na vojnu. V té době podléhalo hasičstvo německému policejnímu aparátu.

Po skončení druhé světové války byl většina německého obyvatelstva z takzvaného pohraničí odsunuta do Německa a přistěhovali se noví lidé.

Mnozí z nich už byli ve svých obcích členy českých hasičských sborů, cítili potřebu založit hasičský sbor v Jakubčovicích. Ten byl ustanoven v polovině července roku 1945. Mezi zakládajícími členy byl hlavní iniciátor a pak dlouholetý starosta (předseda) František Farda.

V roce 1949 jsme byli připojeni z okresu Opava k okresu Vítkov.

V roce 1951 v listopadu byla zabudována na zbrojnici požární siréna a v roce 1956 byl ustaven okrsek Jakubčovice nad Odrou, pod který patřilo 11 hasičských sborů. V tomto roce obec obdržela z prostředků ONV motorovou stříkačku PS 8.

V roce 1959 byli hasiči při územní reorganizaci převedeni do okresu Nový Jičín a byl ustaven kolektiv mladých požárníků, z něhož vyrůstali noví členové sboru dobrovolných hasičů.

V roce 1969 byla postavena na zbrojnici věž na sušení hadic, v roce 1981 byla hasičům přidělena motorová stříkačka PPS 12R a v roce 1985 bylo hasičům zakoupeno vozidlo "Robur", které bylo upraveno pro požární účely. Při oslavách 100. výročí založení hasičského sboru 12.8.1995 se uskutečnila soutěž hasičských sborů pod záštitou starosty obce "O cenu starosty obce", která se v letošním roce koná již po sedmé.

Při povodni v r.1997 se hasiči zúčastňovali záchranných prací, po celý týden konali nepřetržitě službu. Šestnáct členů dostalo poděkování a plakety okresního svazu ČMS za pomoc a obětavost při těchto pracích.

Ve dnech 12.-14.9.1998 odjelo družstvo hasičů na družební zájezd do Německa na pozvání hasičů ASLINGU, zúčastnilo se tam jejich požární soutěže a získalo velký obdiv. Dobře tak reprezentovali naši obec, hasiče a celou naši vlast.

Dne 18.července 1999 při oslavě obecních hodů dostali hasiči darem sochu sv. Floriána, patrona hasičů (viz foto). Soška byla vysvěcena a umístěna na průčelí budovy zbrojnice za velké účasti spoluobčanů. Přítomen byl i řezbář této sochy pan Beneš z Loštic. Sbor dobrovolných hasičů má za sebou dlouhý a složitý vývoj. Prožil své úspěchy i zklamání. I když v průběhu desetiletí sbor několikrát změnil název dle politické situace, jeden rys zůstal - obětavá práce pro bližní, při ochraně svých majetků, a to bez ohledu na náboženství, politické přesvědčení či výši konta při záchrane životů. V tom tkví humánnost a poslání hasičů i dnes.

Miroslav Škrabánek, kronikář sboru

Myslivecké sdružení

Bylo založeno v roce 1961 a výměra honitby činila 1560 ha po rozdělení největší honitby Odersko, která měla rozlohu přes 6000 ha. Předsedou sdružení byl zvolen František Vítek a hospodářem Jan Kadlubica. Hranice honitby tvořily hranice obcí: Kaménka, Heřmanice, Heřmánky, Jakubčovice nad Odrou, Nová Ves, Loučky a Vítoška.

Ještě před založením Mysliveckého sdružení Jakubčovice nad Odrou (dále MS) navázali jeho členové v roce 1956 přátelství se sdružením Tovačov, které trvá dodnes.

V roce 1967 nastala změna ve vedení zájmové organizace MS, předsedou se stal Adolf Biskup.

Do lokalit stávající honitby byla v té době dovezena a umístěna v aklimatizačních obůrkách po dobu jednoho roku daňčí zvěř. Mezi zakladateli "Daňčí oblasti" byly MS Jakubčovice (6 ks daňčí zvěře), Kaménka (8 ks) a sousední MS Odry I. se 6 ks zvěře.

V roce 1980 nastala integrace honiteb a na základě rozhodnutí ONV odboru VLHZ nám byla uznána rozloha honitby o výměře 1292 ha. Ubyla nejlepší část honitby Kaménka a byla přidělena část honitby - Vlkovsko.

Po šestnácti letech vystřídal ve funkci předsedy MS p. Adolfa Biskupa Jan Vašut. Tuto funkci vykonával jen krátce do roku 1986 - potom rezignoval.

Předsedu nahradil p. Josef Švancer a funkci vykonává doposud.

V roce 1993 nastala další nepopulární změna hranic honitby, byla odebrána část honitby, kterou MS dostalo jako výměnu za Kaménku - tj. Vlkovsko. Rozloha současné honitby je 1043 ha. Členská základna čítá 16 členů. Od r.1961 - 2000 bylo odstřeleno: 14 jelenů, 109 daňků, 1041 ks srnčí, 192 ks černé zvěře, 2096 zajíců a 325 lišek.

Myslivecká činnost nespočívala jen v ochraně krajiny a zvěře, její členové byli vždy aktivní a zapojovali se do prací nejen v zemědělství, lesnictví, ale i při pracích pro obec. Značnou měrou přispěli k výstavbě obchodů v Jakubčovicích n/O, Heřmánkách, Heřmanicích a Loučkách. Podíleli se i na výstavbě sportovního areálu v Jakubčovicích, výstavbě lávky přes řeku Odru k chatovišti. MS má také vybudovanou svou vlastní střelnici, kde se každoročně pořádají střelecké soutěže.

V roce 2000 MS uspořádalo pod záštitou starosty obce I. ročník střelecké soutěže na baterii. Zúčastnilo se 42 střelců nejen z okresu Nový Jičín.

K myslivosti patří i soutěže loveckých psů, v tomto roce již například proběhl "Jarní svod loveckých psů".

Josef Švancer, předseda MS

TJ Tatra

Tento sportovní oddíl byl založen v roce 1952 několika nadšenci kopané. Zakladateli byli p. Gross, Sokol, Vašek, Vichr, Ambrož, Vlček, Kardačinský, který by zvolen předsedou. Současně s oddílem kopané byly založeny oddíly stolního tenisu a šachu. Pozemek na vybudování hřiště byl zakoupen od bývalé knoflíkárně. Prvními soupeři byla družstva Vítkova a Budišova.

Fotbalové družstvo TJ Tatra, asi r. 1972

Za pomoci kamenoprůmyslu v Heřmánkách se v roce 1953 začalo stavět kluziště a byl založen oddíl ledního hokeje, který vyvíjel svou činnost v letech 1962 - 68. Kluziště a stejně tak i koupaliště potom začalo chátrat... Dodnes se zachovaly některé zbytky. V letech 1955 se začíná organizovat odbíjená, která po několika letech zaniká. Kopaná však svou činnost vyvíjí - v roce 1953 se do soutěže kopané přihlašují žáci, dorostenci hrají pravidelnou soutěž od r.1962. První šatny pro hráče byly vybudovány v sále pohostinství U Pavelků vedle knoflíkárně. V roce 1958 byla zahájena výstavba koupaliště a tyto šatny později sloužily pro fotbalový klub. V následujících letech se fotbalistům dařilo se střídavými úspěchy. V roce 1966 poprvé postoupili do okresního přeboru. Jak postupně zanikaly oddíly (kromě kopané), ženy založily oddíl ZRTV v r.1978. Naše ženy se úspěšně zúčastnily místních, okresních a celostátních spartakiád v letech 1980 - 1985. Fotbalové hřiště "V Dolíčku" u Dřevoplastu nebylo ideální a z důvodu rozšiřování výrobního programu podniku VD Dřevoplast se začalo s výstavbou nového sportovního areálu. Dřívější bažinatý terén byl zavezen odpadovým materiálem z kamenolomu,

za tři roky byla dokončena výstavba kabin a byly zahájeny práce na samotném hřišti. Veškeré práce na výstavbě si sportovci a příznivci kopané odpracovali v akci "Z". Samotnou hrací plochu vybudovala firma BESKYDSPOORT. Slavnostní otevření se uskutečnilo 24.6.1989, bohužel bez předsedy pana Vladimíra Otýpky, který se toho již nedožil, ale na jeho vzpomínku se odehrálo 10 memoriálů "Vladimíra Otýpky". Novým předsedou od roku 1986 byl zvolen František Muck a členy výboru p. Maršálek, Kurovec, Molnár, Klevar a Ambrož, kteří tuto práci vykonávají dodnes.

V roce 1995 se začalo s výstavbou asfaltových tenisových kurtů. Vznikl oddíl nohejbalu, který hraje pravidelnou soutěž na úrovni kraje. Dalším novým založeným oddílem v r.1997 je oddíl malé kopané, tento hraje v současnosti divizi, třetí nejvyšší soutěž v ČR. Rovněž se změnila i podmínky v oddílu kopané mužů. Od roku 1999 vstoupil do TJ podnikatel pan Hájek - majitel kamenolomu v obci. Muži hrající III.třídu postoupili v roce 2000 počtvrté do okresního přeboru. Letos se mužstvu podařil historický úspěch - a to postup do krajské soutěže I.b. Je to nejvyšší soutěž, jaká se kdy v Jakubčovicích hrála. Stará budova byla nadstavěna a bude sloužit pro ubytování turistů

a soustředění sportovců (viz foto). V plánu je i výstavba nového hřiště.

V roce 2002 tomu bude 50 let od založení TJ Tatran Jakubčovice, nezbyvá jen nám, ale i sportovcům, přát, aby se na toto výročí oslav připravili nejen sportovními výsledky, ale i zázemím.

Josef Molnar

Kultura v obci

Historie ochotnického divadla v Jakubčovicích po druhé světové válce se pojí především se jménem p. Cyrila Balhárka, který se již ve svém rodišti věnoval divadlu. Začal v obci získávat nadšené ochotníky a postupně připravoval poměrně náročnou hru "Vojnarka". Premiéru měla v r.1949, o rok později byla nastudována hra "Mír na samotách" se třemi reprízami i v okolních obcích a na jaře 1951 ochotníci připravili podáním i výpravou náročnou hru "Radúz a Mahulena". Postupně se ukazovalo, že bude zapotřebí přistoupit k úpravě jeviště a prostor pro uskladnění kulis a ostatních potřeb. Pro uskutečnění záměru přístavby byla vyhlášena peněžní sbírka. Celkem bylo od organizací a občanů vybráno 89 330,- Kč. Náklady byly snižovány všemožně - mnoho práce bylo odpracováno brigádnicky (více než 3100 hodin), z demolic neobývatelného domku byly získány krovy a střešní krytina. I přesto bylo nutno požádat záložnu o půjčku 50 000,- Kč. Za necelých sedm měsíců byla stavba včetně moderního osvětlení 2. prosince 1951 dokončena.

A pak již následovaly další hry: první z nich byly "Peníze" (ve čtyřech představeních) a mimo již zmíněných výše to byly - Poslední muž, Závěť, Rozkaz, Václav Hrobčický z Hrobčic, Divotvorný klobouk, Paní Marjánka matka pluku, Pro mír na samotách, Naše roztomilá Baruška, Gazdina roba, Jen na lékařský předpis a Slovo má babička. Tyto hry byly reprízovány

2 až 7x. Potřebné kostýmy byly zapůjčovány ze skladů divadel v Opavě a Valašském Meziříčí. Zájezdy se konaly s obtížemi, osoby i s doplňky rekvizit přepravoval nákladní automobil, který zapůjčoval zdejší kamenolom.

V rámci soutěže ochotnických kroužků v okrese jsme získali několik věcných cen - kancelářský nábytek, fotoaparát, televizi a promítací přístroj. Za nejzdařilejší vystoupení po stránce herecké i bohatostí výpravy byla hodnocena hra "Radúz a Mahulena" s největší návštěvností 360 sedících a asi 30 stojících diváků.

Do obce přijížděli hosté s divadelními vystoupeními, kabarety, kouzelníky a estrádami i z dalších míst - z Opavy, Lipníku, Oder, Vesnické divadlo Praha a také z okolních vesnic Spálova, Luboměř, Heřmáněk, Louček i odjinud.

Se zprovozněním Československé televize do značné míry poklesla návštěvnost divadelních představení, což vedlo k útlumu divadelnictví ve vesnici. Malou účast zaznamenaly i provizorně promítané filmy, výstavy a přednášky různého zaměření.

Za zmínku stojí i skutečnost, že v Jakubčovicích byly dvě loutkové scény. Jedna sloužila škole a druhá byla přenosná pro příležitostné vystupování dětem rodičů pracujících na jednotlivých provozovnách podniků.

Ludvík Ambrož, pracovník osvětové besedy

Historie základní školy

V roce 1924 byla zřízena z podnětu Matice opavské česká menšinová škola v Jakubčovicích č.20. Zpočátku měla jen 4 žáky, jejich počet se však postupně zvětšoval, a tak byla postavena Matici opavskou v roce 1937 nová budova, v níž byly vyučovány děti z Jakubčovic a okolí. Obce Jakubčovice, Loučky a Nová Ves byly v době okupace (od r. 1941) spojeny v jednu. Dřívější německá škola pro všechny tyto tři obce byla v Loučkách. V době okupace byla česká škola zrušena. V přízemí byla zřízena německá mateřská škola a útulek pro děti dělníků

Stará škola na ul. Oderské

pracujících v místních továrnách a kamenolomech, v prvním poschodí umístěna německá četnická stanice. Před bojovými operacemi uteklo téměř všechno obyvatelstvo na Západ a škola zůstala kratší dobu neobydlena. Po osvobození Jakubčovic umístila ve škole svou kancelář správní komise a usídlila se zde i milice. Škola byla pak útočištěm pro nové osídlence, kteří zde přespávali. Během prázdnin byla milice rozpuštěna a správní komise se odstěhovala do hasičského skladiště a škola se připravovala k zahájení vyučování. Celá školní budova byla vymalována, vyčištěna, rozbitá okna zasklena a byl opatřen potřebný školní inventář. Před zahájením vyučování byl proveden zápis do školy z již zmiňovaných tří obcí. Celkem bylo do školy zapsáno 54 dětí - 15 z Jakubčovic, 39 z Louček a Nové Vsi. Mimo to bylo zapsáno 9 dětí ze sousedních Heřmáněk, poněvadž tam byla škola poškozena a vyučování zahájeno teprve 1. února 1946.

Během školních let 1945/46 - 1971/72 vznikla dvojtřídní škola, v níž se vyučovalo v pěti postupných ročnících. V důsledku stálého zvyšování stavu žactva byla v letech 1972/73 provedena změna organizace na dvojtřídní školu. Stavební úpravy, které již byly zapotřebí vzhledem k navýšení počtu žáků, však nebyly realizovány, neboť se plánovala nová přístavba školy. K realizaci tohoto záměru nedošlo. V rámci přechodu na novou koncepci v letech 1976/77 byl pátý ročník převeden na plně organizovanou školu do Oder. Ve školním roce 1977/78 znovu nastalo rozšíření na dvojtřídní školu. Vlivem zrušení okolních škol v Heřmánkách, Dobešově a Klokočůvku se děti učily v ZŠ Jakubčovice a ZŠ Loučky. Jelikož rostl počet dětí, vznikly samostatné ročníky. V Jakubčovicích I. a II. třída, III. a IV. třída byly vyučovány v Loučkách.

Ve školním roce 1986/87 došlo ke sloučení ZŠ Jakubčovice a ZŠ Loučky. Jakubčovická základní škola se stala čtyřtřídní se samostatnými ročníky a dvěma odděleními školní družiny.

Již mnoho let se ozývaly hlasy, jež žádaly podpořit myšlenku vybudování nové přístavby Základní školy v Jakubčovicích k zajištění výuky pro 1.- 5. ročník dětí z Jakubčovic i přilehlých vesnic Louček, Klokočůvku, Dobešova i Heřmáněk. Toto volání se však vždy jako ozvěna bezvysledně vracelo. Ani každodenní problémy a nepřízeň počasí nezastavilo v roce 1996 obrovské lidské snažení dokončit přístavbu nové části a úpravu dosavadní školy. Do jednoho roku byla slavnostně přestřižena páska a obec má otevřenu nově postavenou přístavbu základní školy, rozšířenou o tři třídy, a stává se pětitřídní školou.

Vyrostla budova atypického vzhledu. Dvě třídy v přízemí jsou řešeny do tvaru šestiúhelníků s možností společného pobytu na terase. Nejmenší školáky vítá v prvním poschodí prostorná třída, která je přizpůsobena dětské hravosti, vlastní výuce i možnosti relaxace a tvoří ideální návaznost mezi mateřskou a základní školou.

Základní škola je organizována jako pětitřídní se samostatnými ročníky a třemi odděleními školní družiny. Nyní školu navštěvuje 96 žáků a do školní družiny dochází 68 dětí. Na škole jsou vytvořeny velmi dobré pracovní podmínky pro žáky i učitele. Vedle běžných tříd je využívána školní knihovna samostatný kabinet pomůcek, dva samostatné kabinety pro učitele, nová učebna pro výuku cizích jazyků, malá tělocvična a školní areál hřiště. Od roku 1996 je vydáván školní časopis "Pavouček". Dnes se jakubčovická škola počtem žáků řadí mezi největší neúplné školy okresu

Dnešní podoba základní školy (foto: A. Mik)

Nový Jičín s ucelenou výukou I. stupně.

Ředitelé školy:

- 1945 - Ludvík Šimon (dříve vedl správu školy v Jindřichově)
- 1949 - Vlastimila Šimonová (působila v Jindřichově)
- 1956 - Emilie Kateřináková - (pocházela ze Stříteže nad Bečvou)
- 1960 - Otakar Šach - (působil v Luboměři)
- 1961 - Emilie Kateřináková
- 1971 - Bohumil Kotala (z Klokočůvku)
- 1978 - Ludmila Bačíková (z Oder)
- 1998 - Jana Hluchníková (z Dobešova)

Mgr. Jana Hluchníková, ředitelka školy
(čerpáno ze školních kronik dostupných na škole)

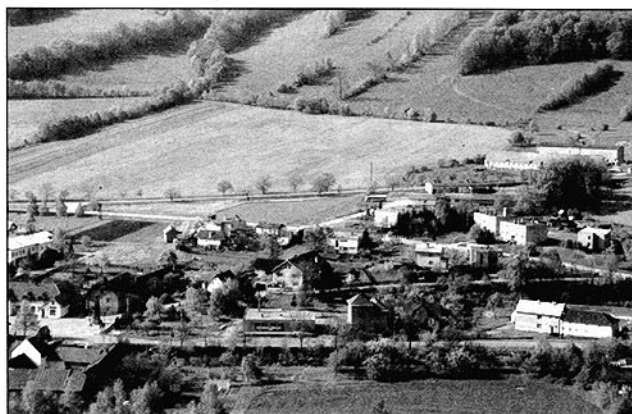
Zemědělství v Jakubčovicích nad Odrou a okolí

má dlouhou historii a bylo poznamenáno staletými problémy národnostními, náboženskými, ale i správními a politickými. Venkov trpěl mocenskými zájmy držitelů půdy, zhoubnými válkami, epidemiemi, drancováním. Přesto, že osídlení bylo věnováno českými a německými badateli mnoho úsilí, zůstává mnohé dosud neobjasněno a vystaveno často dohadům.

Hluboké hvozdy, které pokrývaly většinu okresu, zpočátku kolonisty příliš nelákaly. V našem regionu podporovali českou kolonizaci Přemyslovci již ve 12. a 13. století. Značný úbytek obyvatel v českých vesnicích a také snaha získat další zemědělskou půdu vedla Přemyslovce ve 13. a 14. století k organizování tzv. německé kolonizace. Povolání cizinci klučí hvozdy a zakládají vesnice, půda jim byla přidělována v lánech a vesnice nově vzniklé jsou označovány jako lesní lánové. Velkou pravomoc získávají fojti. Dostali nejvíce půdy, další si kupovali a stávali se tak svobodnými a bohatými sedláky. Záhy mezi sedláky a fojty vznikaly těžké spory a později i přes odpor šlechty došlo k vážným sporům mezi poddanými a feudály. Němečtí kolonisté se usazovali v prořídých českých obcích. Někde splynuli s českým živlem, někde tomu bylo naopak. V Jakubčovicích byl skutečností druhý případ.

V nivách řeky Odry se dařilo všem druhům obilí, louky dávaly dostatek krmiva pro skot. V podhorských a horských oblastech Oderska, kde jsou půdy kamenité, žili rolníci mnohem skromněji. Z obilovin se pěstovalo žito a oves, přínosem byly luskoviny a další obživa se hledala v panských lesích. Půda se měřila na lány. Náš lán měl 30 jiter, t.j. dnešních 18 ha, tzv. franský byl větší - měl 36 jiter to je asi 22 ha. Celoláníků bylo v obci málo. Větší počet rolníků měl v držení jen půl, případně čtvrt lánů. Chalupníci a zahradníci obhospodařovali jen osminu lánů. Zato fojti měli statky velké, někdy jeden a půl lánů i větší. Povinnosti rolníků k vrchnosti byly určeny podle velikosti usedlosti a spočívaly v odvozech peněžitých a naturálních dávek pravidelně čtyřikrát v roce. Mnozí naši feudálové zastávali vysoké úřady a ovlivňovali politiku země. Na Fulnecko to byli páni z Lichtenburku, pak dlouhou dobu páni z Kravař.

V době předbělohorské poznamenaly náš kraj a naše zemědělství husitské války. Delší dobu se zde setkávala vojska husitů a jejich katolických odpůrců. V roce 1427 husité vypálili Nový Jičín a Odry přeměnili ve svůj opěrný bod se stálo posádkou. Válečné události znamenaly drancování vesnic a značné ztráty venkovského lidu. Po husitských válkách se začaly poměry měnit i v našem regionu. Jeden z největších dvorů zřídil v sousedních Loučkách v polovině 16. století Tomáš ze Zvole. Na Odersku se vystřídali od Bílé hory převážně čeští feudálové, a to páni ze Šternberka, z Liděrova, páni ze Zvole. Po nich vlastnili panství do roku 1630 Pražmové z Tvorkova. Později to byli páni z Vitberka, Hodic, Lichnovští

Areál zemědělského družstva, vlevo náves se zvoničkou

a v době rušení poddanství páni Turstenberkové. Panství vystřídalo od roku 1864 - 1910 čtyři majitele. V roce 1910 jej koupil poslední feudální majitel hrabě Ondřej Potockí.

Spálovsko měli do stavovského povstání v držení páni z Kunštátu a Podstatští z Prusinovic, ty vystřídali v držení statků Breunerové, Scherzové a Zavišové z Osenice. V druhé polovině 19. století Spálovsko vlastnili určitou dobu Kinští a ti jej v roce 1885 prodali Viktoru Chlumeckému - Bauerovi.

Fulnecko získal v druhé polovině 19. století složitou cestou belgický král pro svého syna a později panství zdědily jeho dcery.

Přešla 2 světová válka, proběhl odsun německého obyvatelstva, nastává dosídlování jinými občany, již národnosti české a začínají se psát další dějiny - socializace a kolektivizace venkova.

V roce 1949 se začíná s kolektivizací a budováním základů socialistické zemědělské velkovýroby. V obci bylo založeno JZD III. typu 17.8.1953, ale vzhledem k osobním sporům mezi družstevníky došlo v letních měsících r.1954 k jeho rozpadu. Nové JZD bylo založeno po třileté přestávce. K zabezpečení produkce zemědělské velkovýroby byl vytyčen také cíl slučování malých JZD ve větší celky a tím rozšíření výrobních možností, racionálnější využití pracovních sil a samotné mechanizace. Jako první se v r.1960 sloučila JZD Heřmánky, Klokočůvek, Loučky a Jakubčovice n/O v družstvo pod názvem JZD Jakubčovice n/O. Zákon o mechanizaci zemědělství z r.1949 dal právní základ k zakládání STS, ta byla založena ještě téhož roku v Vítkově. Další střediska byly zřízena ve Fulneku, Kaménce, Loučkách, Dobešově a Spálově. Tyto byly plně mechanizovány a na požádání vypomáhali JZD od orby až po sklizeň obilovin. Všechna JZD vyráběla vedle obilovin dále brambory, řepku a mnohá také cukrovku. V živočišné výrobě se kromě skotu chovala prasata a drůbež. Zemědělci získávali první vlastní zkušenosti z kooperace, ze spojených sil a prostředků k řešení naléhavějších úkolů. Na pořadu dne stály hlavně otázky zvýšení výroby vajec, masa, mléka. Investice byly vynakládány na řešení společného ustájení skotu. Byly budovány

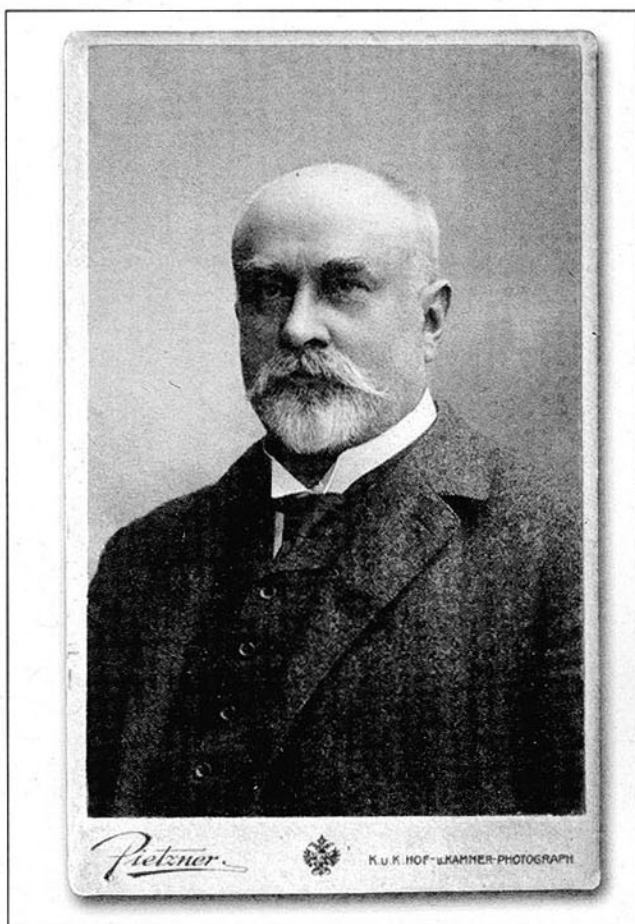

kravíny pro společné ustájení dojníc, drubežárny pro 500 - 5000 ks slepic, vepřiny s kapacitou až 400 ks, garáže a mechanizační dílny, objekty pro uskladnění objemových krmiv a další. V roce 1972 se v okrese začalo s budováním velkokapacitních jednopodlažních hal pro chov nosnic a středisek pro líhnutí kuřat v Jakubčovicích. V roce 1975 vznikaly nové ekonomické celky, a tak JZD Jakubčovice se v roce 1976 připojilo k nově vzniklému ekonomickému celku JZD Odersko se sídlem v Odrách. V Jakubčovicích n/O zůstalo

středisko těžké mechanizace, čistička na obilí a zařízený kravín. Od r.1992 tento ekonomický celek změnil název na ZD Odersko a od 1.7.1998 má název Agro Odersko. V mezidobí se ZD Odersko dostalo do potíží a nyní je od 26.1.2000 v likvidaci. Od 1.10.2000 byly majetky zemědělcům vráceny a nyní jsou v jejich vlastnictví. Mnozí vlastníci tyto pozemky pronajali k užívání družstvu, jehož název je Zemědělská a.s. Spálov.

Josef Skalka

Knoflíkárna - Dřevoplast

Emil Teltschik (24.5.1850 - 10.5.1921)

V roce 1826 Augustin Teltschik koupil jakubčovický dolní mlýn za 2738 C.M. od Johana Wesselského ze Suchdolu. Po smrti Augustina Teltschika převzal mlýn jeho syn Ferdinand a zřídil zde výrobu dřevěných kolíků a knoflíků. Roku 1881 jeho matka Therezie Teltschik mlýn předala svému synovi Emilovi. Emil Teltschik záhy zanechal mlýnskému provozu a přeorientoval se na výrobu tzv. kamenných knoflíků. Základní surovinou pro výrobu místních knoflíků byly tzv. kamenné ořechy o velikosti vlašských ořechů. Přesněji řečeno šlo o vnitřní jádra plodů jednoho z druhů palem, které rostou v Ekvádoru a Kolumbii. Tyto se dají i přes svoji tvrdost dobře řezat, soustružit, barvit a leštit.

Tímto byl položen základ pro rozvoj průmyslového závodu, který v roce 1895 zaměstnával již 380 dělníků a mnohé domácí pracovníky a stal se pro Jakubčovice a okolní obce důležitým hospodářským provozem. Emil Teltschik nevlastnil jen továrnu na výrobu knoflíků, ale i kamenolomy a drtírnu.

"Kamenné ořechy" byly po dobu 100 let (1850-1950) ideální surovinou pro výrobu knoflíků, až byly umělými knoflíky vytlačeny z výroby. Od poloviny 19. století vznikla v Německu, Rakousku a Itálii řada podniků na výrobu kamenných knoflíků. I jakubčovická produkce zaznamenala rychlý a velký rozvoj a již roku 1895 zde bylo zaměstnáno na 380 osob a vyrobeno přibližně 450 veletuctů kamenných knoflíků, které byly dodávány velkoobchodům ve Vídni a Budapešti, ale taktéž do řady dalších států. Zastoupení bylo v Berlíně, Hamburku, Kodani, Londýně, Paříži, Varšavě a Oslu.

Mladý podnik ale nebyl ušetřen ani osudných ran. Již v roce 1881 zničila povodeň splav na řece Odře, který patřil ke knoflíkárně. Splav již nebyl obnoven, ale byl zřízen nový přítok vody ve spolupráci s jakubčovickým horním mlýnem (Kasperovým). Další vzestup produkce byl dne 28.11.1896 náhle přerušen, když požár zničil výrobní prostory se zařízením. Příčina požáru nebyla zjištěna. K osvětlení bylo tehdy používáno petrolejových lamp. A jelikož podlahy a většina vnitřních zařízení byly dřevěné, špony z výroby knoflíků a výrobky dobře hořely, mohla být příčinou katastrofy malá neopatrnost. Po požáru byla produkce v malém rozsahu obnovena a postupně rozšiřována, takže do roku 1910 bylo opět zaměstnáno 210 dělníků a 30 domácích pracovníků. Kvalitní výrobky zajišťovaly odbyť velkoobchodů ve Francii, Anglii, Skandinávii a jinde ve světě.

V roce 1891 byla otevřena lokální trať Suchdol - Budišov a v Jakubčovicích byla zřízena zastávka, která vypravovala i vagónové náklady. Toto bylo obzvláště důležité pro přísun uhlí a kamenných ořechů, jelikož dříve se musely dovážet ze Suchdola nebo Ostravy koňskými potahy. I vlastní dodávky zboží musely být (vyjma poštovních zásilek) dopraveny do Suchdola. Příznivý vývoj knoflíkárně utrpěl vypuknutím 1. světové války v roce 1914. Exportní zásilky z Anglie a Francie odpadly úplně a z neutrálního zahraničí i tuzemská

se neustále snižovaly. Bylo nutno hledat nová odbytíště a závod se musel stavebně a strojově modernizovat.

Vedoucí provozu prokurista Hubatschek odešel na podzim roku 1917 ze závodu a majitel Emil Teltschik pro pokročilý stáří a špatný zdravotní stav, nemohl již závod vést. Proto povolal svého bratrance z české větve Teltschiků, právníka dr. Rudolfa Teltschika jako vedoucího provozu. Ten přišel sice do Jakubčovic a převzal vedení, nemínil však zůstat natrvalo v obci a ucházel se o zaměstnání ve státních službách. Od roku 1920 pracoval na Ministerstvu pro sociální spravedlnost v Praze a odtamtud se dostal až na Mezinárodní úřad do Ženevy, kde setrval až do své penze.

Při stavbě lokální trati Suchdol-Budišov v roce 1891 bylo zjištěno, že kámen ze svahů údolí Odry se hodí výborně ke stavbě silnic a železnic. Jako první otevřel suchdolský stavitel ing. Schifthelm v Jakubčovicích kamenolom s drtírnou a výrobou betonových výrobků. V Jakubčovicích samých založil továrník Teltschik spolu s rolníky Antonem Hausrem, Ferdinandem Schorschem, Josefem Ohnhauserem a mlynářem Josefem Kasperem společnost a otevřeli jižně od železniční zastávky rovněž kamenolom s drtírnou:

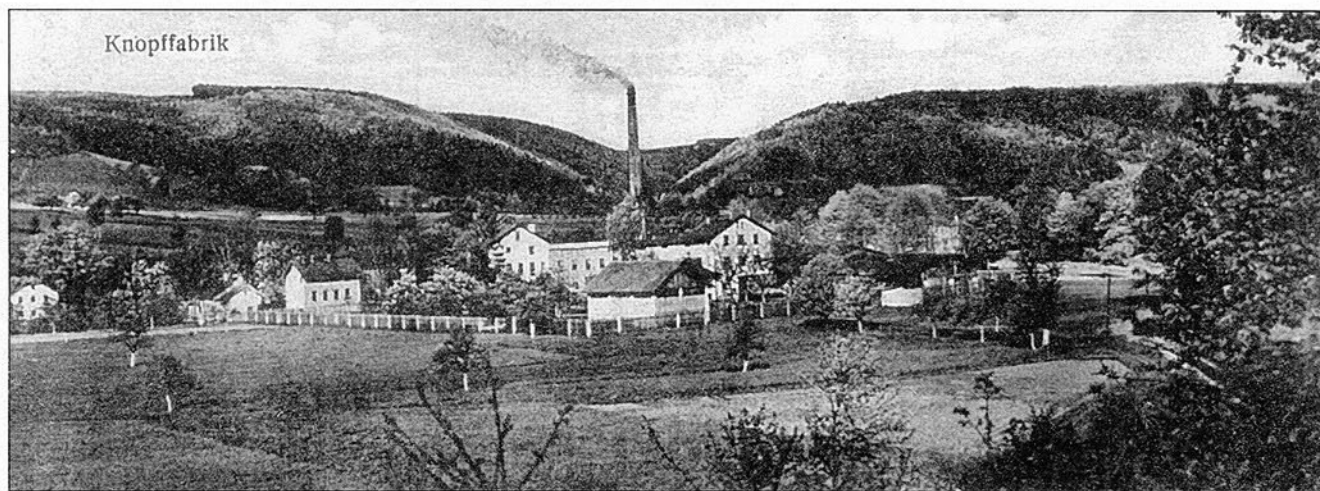
Roku 1905 převzal Teltschik podíly druhé společnosti a přikoupil k tomu sousední pozemek oderského panství, které tenkrát patřilo polskému hraběti Adamu Potockému. Před 1. světovou válkou existovaly u správy Ferdidandovy severní dráhy plány rozšířit trať z Vídně do Krakova o třetí a čtvrtou kolej na zvládnutí očekávaného vzestupu dopravy. S tímto počítal i Teltschik, když krátce před 1. světovou válkou vystavěl drtírnu. Tento provoz byl na tehdejší dobu zcela moderně vybaven americkými stroji, velkými skluzavkami pro nakládku a podobně. Při financování knoflíkárny v roce 1886 a modernizaci kamenolomů v roce 1914 pomohl významně dobrý přítel Emila Teltschika Vincenz Nohel z Vídně (narozený ve Starém městě u Bilovce). Ten byl, mimo jiné, majitelem pletárny Fanny Lemmermeyer ve Vídni, významného podniku, který rovněž patřil k zákazníkům knoflíkárny. Nohel

poskytl peníze na 5-ti % úrok v částkách po 30 000.- a 60 000.- v rakouských korunách a obdržel za to pololetní směnky, které byly při splatnosti obnoveny a zároveň s úroky zaplacený. Emil Teltschik byl tím jediným vlastníkem dvou naprosto odlišných provozů: knoflíkárny s přibližně 200 zaměstnanci a kamenolomu s drtírnou, kde pracovalo až 140 dělníků. Oba nesly společný název firmy Emil Teltschik a spol. Dřívější úředníci Rudolf Jaschek (nar. 1887) a Eduard Kasper (nar. 1895) se ihned po skončení války vrátili a převzali dle příkazu dr. Rudolfa Teltschika vedení provozů. K nim byl majitelem Emilem Teltschikem přijat ing. Ferdinand Lipowsky (nar. r. 1865) v Pohoří u Oder, kterému bylo svěřeno zpracování všech stavebně technických záležitostí. Tímto byly vytvořeny personální předpoklady, aby oba závody měly své vedení a mohly pracovat.

Byla to pohnutá doba. Po první světové válce se změnily mnohé státní hranice a stará obchodní spojení byla narušena. Francie a Anglie jako hlavní odběratelé byly ztraceny. Znehodnocení měny ve vnitrozemí a obzvláště v sousedním Německu a Rakousku vedly k tomu, že zákazníci v Holandsku, Dánsku i jiných státech chtěli přijmout ceny v markách. Suroviny, jako kamenné ořechy z jižní Ameriky, byly jako dříve nakupovány hamburskými importéry. Musely být zaplacený v britské měně a při rychlém znehodnocování marky docházelo ke ztrátám.

Do toho přišla navíc náhlá smrt Teltschikova a vznikly problémy s majetkem, neboť Teltschik nebyl ženatý a neměl potomky. Zemřel 10. května 1921 ve věku 70 let jako jediný majitel jakubčovické knoflíkárny, kamenolomů a drtíren. Ve své závěti rozhodl, aby jeho podniky byly vedeny dále a celý majetek změněn v nadaci. Tak se stala firma "Emil Teltschik a spol" (knoflíkárna a kamenolomy) dle jeho poslední vůle nadací.

Po přibližně jednom roce byla pozůstalost projednána a "Teltschikova kulturní nadace" povolena jako majitel obou závodů. Bylo ustanoveno kuratorium pro správu nadace a vedení obou nadačních závodů. Do ředitelství byli povoláni dosavadní úředníci ing. F. Lipowský

Celkový pohled na továrnu

- pro všechny technické záležitosti, R. Jaschek - pro oblast finanční a účetnictví, E. Kasper - pro obchodní a provozně technické vedení knoflíkárn. Edmund Kasper byl pověřen mnohostrannou a rozmanitou činností. Bylo především nutno zaměstnancům udržet pracovní místa a závody postavit na zdravou základnu. Knoflíkárna musela v letech 1922-23 přechodně snížit stav svých pracovníků na 70 a ti mohli pracovat jen každý druhý týden. Kredity poskytnuté soukromými osobami mohly být splaceny znehodnocenými korunami. I přesto byla finanční situace obtížná. Ve starém Rakousku existovalo 11 továren na kamenné knoflíky, které průměrně zaměstnávaly na 200 dělníků. Všechny továrny se nacházely na území nového Československa, pro domácí trh ale postačovala jen jedna. Výsledkem tvrdého konkurenčního boje zaniklo do roku 1938 sedm z těchto firem insolvenční nebo spojením zmizelo, zbyly jen čtyři a jednou z nich byla i knoflíkárna v Jakubčovicích. Stálou snahou bylo nutno hledat nová odbytí a novými vzory a modely získat nové odběratele. K tomu byly nutné časté cesty do vnitrozemí i zahraničí. Surovina (kamenné ořechy) byla dovážena z Ekvádoru a Kolumbie. Hotové kamenné knoflíky se prodávaly jen zčásti v tuzemsku, většinou našly odbytí v zahraničí, především v zámoří. Tím byla jakubčovicí knoflíkárna spojena i s dalekým světem. Nechyběly nezdary, ale i úspěchy. Stará odbytí byly zčásti získána zpět a přibylí noví odběratelé např. v Japonsku, Číně a Rusku.

V roce 1926 uplynulo 30let od založení podniku. Kuratorium a ředitelství se usneslo toto jubileum oslavit. V sále hotelu "Jelen" v Odrách byla uspořádána slavnostní hostina s množstvím čestných hostů. Pro celé osazenstvo závodu bylo uspořádáno v nově vystavěném sále dědičného rychtářství v Jakubčovicích veselé odpoledne a večer s hudbou a tancem při volném občerstvení.

Z této slavnosti k 30-ti letému výročí založení firmy se zachoval snímek. V přední části jsou čelní hosté úřadů, členové kuratoria, ředitelství a úředníci a za nimi osazenstvo (viz foto).

V letech 1927-1929 byl proveden pokus získat z odpadů kamenných ořechů chemickou cestou umělou hmotu k výrobě knoflíků. Tyto snahy však skončily nezdarem.

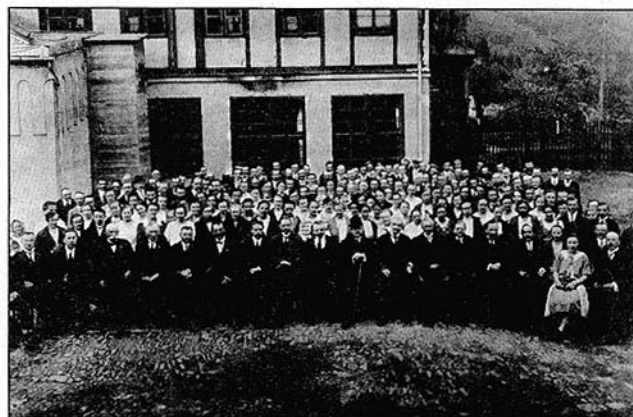
Od roku 1928 byly ze sortimentu zámořských dřevin přírodního zbarvení zhotovovány módní knoflíky pro dámské oblečení, avšak byly v prodeji jen v tuzemsku, v zahraničí byly požadovány pestré barvy, které se vyráběly jen z javorového dřeva. Sortiment byl dále rozšířen o knoflíky pro kroje s ručně malovanými květinovými vzory. Vyráběly se také dřevěné ozdoby a brože, náramky, přívěsky. Na jejich pomalování bylo zaměstnáno často i více jak 50 domácích pracovníků. Hospodářská krize, která vypukla v roce 1929 ve Spojených státech amerických, zapůsobila negativně ve všech oblastech odbytu.

Postupně byly místní výrobky vytlačovány jednak módními dřevěnými knoflíky a později stále více novými umělými hmotami.

V období II. světové války se osudy historie továrny ztrácí. V roce 1945 továrna částečně vyhořela a nová výstavba se prováděla v letech 1952-55. Provoz na vodní elektrárně byl opět obnoven v roce 1956, voda k dvěma turbínám se přiváděla náhonem z řeky Odry. Tento náhon rovněž poháněl turbínu instalovanou v Kasperově mlýně, přebytečná elektřina byla dodávána do veřejné sítě v obci (obec byla elektrifikována v r.1947), náhon dále protékal vesnicí Loučky, kde rovněž poháněl mlýn a pilu. Turbíny byly definitivně zrušeny v roce 1972 a dány do šrotu. Tím končí výroba el.energie v obci. Historie této továrny ale nekončí. Výrobní program byl kvůli požadavkům trhu přeměněn a podnik byl několikrát přejmenován, jak se měnili jeho majitelé. V roce 1960 se podnik jmenoval VD ODRA, svým výrobním programem a hlavně výrobou dřevěných hraček a jiných výrobků (např. náramků, zrcadel) si vydobyl na českém trhu i v zahraničí dobré jméno. V roce 1961 byl podnik přejmenován na VD Dřevoplast, který byl později přičleněn pod ředitelství podniku Nový Jičín a dlouhou dobu vyráběl např. dřevěné hračky, postýlky, kolébky, houpačky, malované figuríny a vánoční ozdoby. Po sametové revoluci došlo ke změně vedení podniku a názvu na DOMINO DUO, tento netrval dlouho a pronajmatelem se stala p. Tomečková. Podnik se dostal do likvidace, stroje a zařízení byly rozprodány. Po dalším roce došlo ke změně uživatele a jelikož bývalý podnik ROMO přišel do stejných potíží, došlo jen k výměně provozů a budov. Z podniku ROMO se přestěhovala výroba do podniku DOMINA DUO. Proběhla rozsáhlá oprava a úprava výrobních hal a podnik byl přejmenován na Precisa a.s. s kovoobráběčským výrobním programem.

Josef Richter

(zpracováno zčásti podle německých archivů)

Sitzend von links: Edmund Kasper, Eugen Lihotzki, Dostalek, Florian Sperr, Ing. Lipowsky, Bürgermeister Eichler, Seutzhick, unbekannt, Celsda, Dr. Hugo Fux, mit Frau; Vertreter der Landesregierung Brünn, Dr. Anton Wesselsky, unbekannt, Min.-Rat Koschut, Ing. Novotny, Bezirkshauptmann Deutsch, Anna Kral, Emma Sommer, Betr.-Rat-Vorsitzender Rudolf Pollak, Rudolf Jaschek.

ROMO Jakubčovice

Chceme - li nahlédnout do historie strojírenského podniku v Jakubčovicích nad Odrou, musíme se v časovém měřítku vrátit zpět až na začátek třicátých let minulého století, kdy byl tento podnik založen bratry Kasperovými.

Jak historie zaznamenává, měly všechny podniky v obci jistou historickou souvislost - byly totiž založeny spoluzakladatelskými osobami (Emil Teltschik (knoflíkárna a kamenolom) a bratry Kasperovými (později zámečnické práce a výroba svěráků) známými po celém světě (s užitím vlastního patentu a univerzálních sklíčidel pro vybavení zejména soustruhů). Tyto výrobky se v podnicích, které převzaly výrobu, zhotovují dodnes. Josef Kasper (majitel mlýna) a jiné významné osobnosti doby minulé např. Jaschek, Hubatschek, Hauser, Schorsch, Ohnahauser a jiní významní činitelé, jež historie neuvádí a nezaznamenává, měli velký podíl na rozvoji průmyslu v naší obci.

Po II.světové válce přešel podnik do národní správy, ve které setrval až do roku 1948, kdy převzala podnik "TOS" Lipník - továrna obráběcích strojů. Do výroby byla přivážena výroba univerzálních sklíčidel (upínacích hlav) do soustruhů a výroba ručních vrtaček. V roce 1950 přišel podnik pod "Strojovnit Krnov", později TOS Svitavy, přičemž dosavadní výroba byla zachována. V tu dobu pracovalo v podniku asi 50-60 zaměstnanců, hlavně ze spádových obcí v okolí.

K většímu rozmachu podniku však došlo až po roku 1954, kdy se stal pobočným provozem n.p. ROMO Fulnek (krajský podnik místního hospodářství).

Výroba svěráků a sklíčidel byla ukončena a hlavní náplní se staly dílce na veškeré typy ROMO praček a odstředivek, v menší míře pak výroba nástrojů a výrobků žádaných na trhu, např. mycí linky na auta, secí stroje pro zemědělce, stroje na žehlení pánských košil a podobně. Tyto stroje se vyvážely hlavně do zahraničí, nejvzdálenější zemí byla Venezuela. V té době se i zvyšoval počet zaměstnanců, hlavně nástupem vyučených odborníků a dosáhl počtu asi 80 pracovníků. Touto dobou začala modernizace stávajících objektů, byly vybudovány nové šatny a sociální zařízení, nová kotelna a byla postavena nová, menší hala. Na počátku 60. let byla zavedena výroba kabinetových žehlicích souprav (KŽS), které byly vyráběny pro velké čistírny, prádelny, nemocnice a pod. v celé republice.

Po nasycení trhu byla výroba v roce 1968 ukončena. Ovšem k největšímu rozmachu došlo v polovině sedmdesátých let, kdy byla postavena velká výrobní hala do které byly instalovány na tehdejší dobu moderní obráběcí stroje, včetně několika programově a číslicově řízených soustruhů.

Zvýšil se několikrát objem výroby dílců na pračky, výroba nástrojů v nástrojárně, která pro svou kvalitní

výrobu forem, stříhů a různých nástrojů byla vyhlášena po celém okolí.

Zvyšovala se kvalifikace a mistrovství zaměstnanců tak, že dokázali vyrobit i nejsložitější formy pro výrobu dílců z plastů a pryže. Podnik měl i své vlastní učňovské středisko, kde se vyučila převážná část jeho zaměstnanců.

Provoz byl známý nejen pro svou kvalitní výrobu, ale i svým pořádkem a péčí o svěřený majetek. Byl mnohokrát vyhodnocen jako nejlepší provoz s.p. ROMO s.p. FULNEK na čemž mají nemalou zásluhu i všichni vedoucí, kteří se na provozu vystřídali. Počet stálých zaměstnanců dosahoval až 100 osob, což byl největší počet, jaký kdy v provozu pracoval.

V roce 1992 došlo v podniku k privatizaci a provoz odkoupili podnikatelé z Belgie. Podnik se přejmenoval na Precisu a.s. Došlo k snižování výroby a tím i ke snižování stavu pracovníků a úplný zlom nastal v roce 1996, kdy podnik převzal německý podnikatel. Následovně byla zrušena nástrojárna a velká hala - moderní obrobna byla přebudována na práškovnu - lakovnu a výroba byla z velké části přeorientována na součásti kovového nábytku. Stav obrobny byl značně snížen a vedení závodu muselo z důvodu útlumu výroby praček a ukončení kooperací některým podnikům obtížně hledat výrobní program. Odešla nebo byla propuštěna řada kvalifikovaných pracovníků, kteří se dodnes velmi těžce nahrazují.

V roce 1998 byla stávající obrobna přestěhována do opuštěného, povodní a drancováním značně zdevastovaného závodu na dřevěné hračky "DOMINO" (bývalá knoflíkárna), který následkem špatného vedení bývalé majitelky byl vytunelován a přišel do konkursu. Po nejnnutnějších úpravách a opravách závod PRECISA opět žije. Jeho vedení a téměř padesát zaměstnanců dělají vše pro to, aby tradice, která se na podnik váže od třicátých let minulého století, byla v podniku zachována.

A tak opět zaznamenáváme zrušení jednoho podniku se světoznámou tradicí zn. KASPER (výroba svěráků) a následně ROMO (výroba dílů na pračky). Strojírenský podnik prošel velmi složitou cestou vývoje. Vždy si zachoval dobré jméno a serióznost.

Až delší časový odstup ukáže, zda si podnik dokáže výrobu zachovat a stát se tak spolu s kamenolomem průmyslovým pilířem obce.

*Antonín Němec
Bedřich Lelek*

Kamenolom

Největším průmyslovým podnikem v Jakubčovicích n./O. je kamenolom. Emil Teltschik (nar.24.4.1850) v roce 1876 se svým společníkem, jehož jméno se nedochovalo, otevřel těžbu kamene v prostoru dnes již zarostlé haldy. Strojní zařízení bylo velmi jednoduché. Výrobky byly odvázeny koňskými potahy na stavby cest v okolí a pozdější době na stavbu železnice, která vede v těsné blízkosti lomu. Dá se předpokládat, že kamenolom byl otevřen hlavně k zajištění kameniva pro stavby silnic a železnic. Po dokončení železnice ze Suchdola do Budišova byly vagóny nakládány přímo na drážní kolej mezi průjezdy vlaků, které projížděly Jakubčovicemi třikrát denně. Postupnou těžbou narůstala výška lomových stěn a také nevhodné uložení vrstev zapříčinilo ukončení těžby v tomto prostoru v roce 1911 a těžba byla přeložena asi o 500 m výše směrem k Heřmánkám. V předstihu již byla v tomto prostoru vybudována drtírna a třídírna spolu s vlečkovou kolejí. Pohon strojů zajišťoval diessel. motor o výkonu 320 HP. Emil Teltschik zemřel jako svobodný v roce 1921 a byl pohřben v Odrách. Po své smrti celý svůj majetek odkázal Československému státu. Ke správě jeho majetku byla zřízena osvětová nadace a bylo jmenováno čtyřčlenné kuratorium, jehož předseda byl pan Miloš Čeleda z Opavy a kontrolorem byl jmenován pan Lionel Koschut - vládní rada z Opavy. Funkce v tomto kuratoriu byla čestná, členům se hradily jen diety a cestovné. Ředitelem kamenolomu byl jmenován jakubčovický občan Rudolf Jaschek. Těžba kamene stále rostla, bylo nutné rozšířit dobývací prostor do lesa, který byl součástí oderského panství hraběte Potockého, se kterým nadace uzavřela v roce 1924 smlouvu o pronájmu na dobu 10 let. Nájem nebyl placen z úbytku lesní půdy, ale z vytěženého kamene. V roce 1938 došlo k okupaci Československa Německem a protože Jakubčovice byly součástí Sudet, byly přičleněny k říši. Osvětová nadace byla zrušena a oba podniky (kamenolom a knoflíkárna) byly podřízeny komisariátu pro organizaci v Liberci. Oblastní vedení zastupoval Fritz Beker z Opavy. V roce 1940 bylo oblastní komisionární vedení zrušeno a řízení bylo zajišťováno z Liberce. V roce 1943 se stali majiteli kamenolomu baroni Viktor Fusch a Kurt Lemke z Bavorska. Válečná léta přinesla větší zájem

o těžbu šterků, a tak v roce 1940 byly instalovány výkonnější drtiče, pohon strojů byl převeden na elektrický. Pracovníci německé národnosti byli odvedeni do armády, a tak je bylo nutno nahradit vojenskými zajatci. Podle toho jak německá armáda obsazovala evropské státy, takové bylo národnostní složení válečných zajatců. V prvních letech války to byli Francouzi, kteří byli nahrazeni Angličany a později zajatci z bývalého Sovětského svazu. Blížící se fronta zastavila výrobu v kamenolomu, ale již v červnu roku 1945 byla těžba znovu zahájena 48 pracovníky české a 50 internovanými pracovníky německé národnosti. Již v této době se snaží předválečné kuratorium vrátit kamenolom a knoflíkárnou zpět do osvětové nadace, ale marně. Obou podniků se ujímá národní správce František Mosler z Opavy, který v roce 1947 tajně prchá do zahraničí a po jeho útěku byla zjištěna zpronevěra ve výši 1,5 mil. Kč. Útěkem národního správce přebírá kamenolom pražská firma Konstruktiva a knoflíkárnou nový majitel. Znárodněním těžkého průmyslu byl utvořen nový podnik Moravský průmysl kamene Přerov, který dostal do majetku všechny kamenolomy střední Moravy a jakubčovickému kamenolomu bylo přiděleno číslo 40. Touto reorganizací ztrácí jméno svého zakladatele. Ani tato reorganizace nebyla v dějinách kamenolomu poslední. Po Moravském průmyslu kamene, to byl Severomoravský průmysl kamene Jeseník, pak na několik let Stavební hmoty a dílce Ostrava, pak zpět Severomoravský průmysl kamene Jeseník. Ten se později specializoval na výrobu ušlechtilé kameničiny a kamenolom Jakubčovice byl delimitován do nově zřízeného podniku Moravské šterkovny a pískovny Olomouc. V roce 1969 byl podnik rozdělen na dva s názvem Šterkovny a pískovny Olomouc, kam také byly přiděleny Jakubčovice n/O a Šterkovny a pískovny Brno, které sdružovaly kamenolomy a pískovny jižní Moravy.

Vraťme se zpět k historii kamenolomu po znárodnění. Bouřlivý rozvoj bytové výstavby a komunikací vedl ke zvýšení poptávky po drceném kamenivu. K jeho výrobě byl zapotřebí také vyšší počet pracovníků. Pracovníci německé národnosti byli odsunuti a Češi odcházeli pracovat za méně pracným a lepším výdělkem do továren a dolů. Ministerstvo průmyslu proto

Celkový pohled na kamenolom, stav asi v r. 1940-1945

Kamenolom v současnosti (foto: R. Jarnot)

rozhodlo v obci postavit věznici, která byla uvedena do provozu v roce 1953. Kapacita věznice byla 150 - 200 vězňů, kteří zajišťovali výrobu kameniva ve třech kamenolomech. Po deseti letech provozu nápravně pracovního tábora bylo nutno pro neustálý nedostatek kameniva zajistit zvýšení výroby technickými prostředky. Technologické zdokonalení vedlo k významnému rozvoji výrobní činnosti kamenolomu. V roce 1955 byl proveden rozsáhlý geologický průzkum celého dobývacího prostoru pod nejvyšším kopcem zvaným "Chrastavec" směrem k řece Odře. Vyhodnocením průzkumných vrtů bylo potvrzeno, že hornina téměř v celém prostoru je vhodná k výrobě šterků a drtí pro celou oblast stavebnictví a dopravy. Již v roce 1956 je zahájena investiční činnost na stavbě první předtřířny na kótě 415 s vytvořením etáže a tunelového odběru. Modernizací výrobního zařízení byly zrušeny pracovní podmínky pro vězně a vznikla potřeba kvalifikovaných pracovníků. Výroba se zvýšila na trojnásobek původní. Ani toto zvýšení výroby však nestačilo potřebám, a tak dochází k rekonstrukci na provozu kamenolomu II. (nyní již neexistuje, zrušen

v r.1993). Věznici již nebylo možno využívat, její provoz byl v roce 1964 zastaven a do ukončení rekonstrukce provozu II. byli vězni dováženi autobusem z Opavy až do roku 1966. Náhrada za vězeňské pracovníky byla stále aktuálnější, a tak je rozhodnuto a přistoupeno k výstavbě dalších 20 bytů pro nové zaměstnance, včetně žen.

Počátkem 70. let je zahájena výstavba nové třířny s mokřým úpravárenským procesem, kterou známe z dnešní podoby. Mimo třířnu byly vybudovány dílny a dvě čerpací stanice na vodu, tři odkalovací jímky pro otevřený oběh prací vody, správní budova se šatnami, ubytovna, sklady materiálu, expedice a tři vlečkové koleje, každá o délce 700 m. Současně s vlečkou byla postavena remíza (garáž pro lokomotivu). Celá rekonstrukce a výstavba byla dána do provozu v roce 1975 s plánovanou kapacitou výroby 1 milion tun ročně. Ani touto rozsáhlou výstavbou nekončí investiční činnost. Do výrobního okruhu jsou zařazovány postupně nové, výkonnější mechanismy - nakládací technika, drtící a třídící stroje. Celková výroba kameniva po sloučení s provozem II. dosáhla na konci osmdesátých let 2 milionů tun ročně.

Po tzv. sametové revoluci v r. 1989 se kamenolom v Jakubčovicích v roce 1991 osamostatnil a s názvem Šterkovny s.p. Jakubčovice trval až do roku 1994, kdy jej od státu odkoupil soukromý majitel p. Josef Hájek z Opavy. Také pod jeho vedením dochází ke změnám ve výrobě. Sám si zajišťuje technologickou přepravu, modernizuje výrobu pomocí počítačové techniky a nákupem nové moderní nakládací techniky se řadí k evropskému průměru v kamenoprůmyslu. Po roce 1990 došlo k velkému přebytku šterků na trhu, a tak velkou část exportuje zahraničním zákazníkům do Německa a Polska.

Josef Šustek

Vrah Bruder - neblaze proslulý četník z Jakubčovic n. O.

Podle vyprávění původních obyvatel z Jakubčovic n. O. a žijících místních pamětníků i pamětníků z Klokočůvku a ze Spálova Vám představím člověka, který v Jakubčovicích n. O. působil a který se zde velmi neblaze "proslavil".

Před první světovou válkou se v Jakubčovicích n. O. žilo poklidně, lidé si vzájemně pomáhali a byli na sebe milí. Po válce se to však změnilo, protože mnoho lidí bylo na cestách a nikdo si nebyl jist svým majetkem. Proto byl v obci ustaven četník, který měl dohlížet nad klidem a pořádkem ve vesnici.

Tímto četníkem byl Bruder (křestní jméno se nám nepodařilo vypátrat), kterému obec obstarala bydlení na výměnku usedlosti Irmy Poppové v dolní části vesnice. Do Jakubčovic n. O. se četník Bruder přistěhoval se svou paní. Již okolnosti sňatku četníka Brudera s touto paní byly obestřeny tajemstvím a objasnily se až po jeho smrti. Ukázalo se totiž, že budoucí manželka četníka Brudera byla vdaná

a že si s ním ještě před úmrtím prvního manžela velice dobře rozuměla. A nejen to - dohodla se s Bruderm, že jí pomůže manžela sprovodit ze světa a že se za něho poté vdá. Bruder si proto na jejího manžela počkal, když v noci na kole projížděl kolem rozvodněné Odry, a srazil jej do řeky. Pak za ním vhodil i kolo. Po této úkladné vraždě se oba spoluviníci vzali a usadili se v Jakubčovicích n. O.

Mnohým místním lidem se zdálo, že trestných činů po nástupu četníka Brudera přibývalo. Navíc bylo podezřelé, že byl vždy u všeho první a vždy měl pohotovost vysvětlení, proč se nedaří vypátrat viníky. Jednou tvrdil, že krádeže spáchali cikáni, kteří již odtáhli, podruhé, že za ně může tulák, který se utopil v Odře apod.

Jak se později ukázalo, četník Bruder se v Jakubčovicích dopustil nejen krádeží, ale v jejich okolí i šesti vražd.

Jednou z obětí Bruderových mordů se stal krejčí Antonín Novosad z Dobešova, jehož kamenný

Novosadův kámen mezi Odrami a Dobešovem

pomník stojí nad Odrami na kopci Milíkově, nalevo od silnice z Oder do Dobešova. Tento pomník z jednoho kusu kamene má půdorysné rozměry asi 70 x 70 cm a výšku 140 cm. Je na něm vytesána trnová koruna a nápis A. NOVOSAD 15.2.1922. Při vyšetřování této vraždy byl bývalý četník Bruder odhalen a poté uvězněn.

Jak k tomu ale došlo?

Krejčovský mistr Antonín Novosad z Dobešova jel do Ostravy prodat ušité šaty. Když se vracel z Ostravy s utrženými penězi, ve vlaku ze Suchdolu n. O. do Oder si k němu přisedl četník Bruder. Podle jednoho svědectví se měl krejčí Novosad Bruderovi svěřit, že má strach jít s tolika penězi sám přes

Dvořisko do Dobešova. Četník Bruder se mu údajně nabídl, že jej přes les do Dvořiska doprovodí. Ještě před lesem se však vymluvil, že je ve službě a že se musí vrátit do Oder. Krejčímu Novosadovi nadběhl a ze zálohy jej zastřelil. Mrtvého oloupil o utržené peníze.

O vypátrání vraha Brudera se dochovala tři různá svědectví. Podle jednoho oderští četníci nasadili na stopu psa a ten je zavedl přes les až k jakubčovickému bytu četníka Brudera. Druhé svědectví uvádí, že jedna stařenka ze stávající ulice Sokolovské v Odrách viděla krejčího Novosada před vraždou ve společnosti s četníkem Bruderem. Podle třetího svědectví se měl Bruder, na kterého měli oderští četníci podezření, přiznat vyšetřovateli z Opavy, který ovládal hypnózu.

Při následné domovní prohlídce byla u četníka Brudera objevena zbraň, ze které Bruder střílel, a údajně i část jeho lupu.

Bruder byl zatčen a odvezen do oderské věznice (ta stála za bývalým soudem na ulici Nadační - nyní je v budově bývalého soudu učňovská škola a v budově bývalé věznice jsou učitelské byty). Zde se doznal nejen k vraždě Antonína Novosada, ale i k surové vraždě mlynáře a jeho manželky z větrného mlýna v Lindavě (v dnešní Lipné) a k dalším třem vraždám. Bruder měl být odvezen k vyššímu soudu do Opavy. Ještě předtím byl však vyveden na oderské náměstí, kde byl v okovech voděn dokola. Sešla se spousta lidí, kteří na něj plivali a nadávali mu.

Převozu k soudu do Opavy se však nedožil, protože v oderské věznici spáchal sebevraždu oběšením na roztrhaném ručníku. Tak neslavně skončil člověk, který měl sloužit zákonu a být lidem v Jakubčovicích vzorem.

Ing. Petr Lelek (text i ilustrace)

Pomístní názvy

V Jakubčovicích n. O. a v jejich nejbližším okolí se vyskytuje několik místních názvů.

Názvy potoku **Suchá**, vrchu Suchá (578 m n. m.) a Přírodní rezervace "Suchá Dora" mají původ od potoku (říčky), pramenícího u osady Hilbrovice, který v suchých letech vysychá. Pamětníci uvádějí, že v extrémně suchém létě r. 1947 zcela vyschl. Pod rezervací "Suchá Dora" se v lese nedaleko silnice II/441 ukrývá opuštěný kamenolom po těžbě drobných, využívaný jakubčovickými občany k pořádání táboráků. Jeho všeobecně zažitým názvem mezi místními je "Skalka". Jeho význam je zřejmý.

Název **Hirnik** (nebo taky Hernik) se vyskytuje za hranici katastru Jakubčovic v zalesněném svahu kopce Chrastavce (532 m n. m.). Je odvozen od historického avarského osídlení na tomto kopci - "hrynku".

Místu na tomtéž zalesněném svahu, avšak těsně nad železniční tratí, se říká "**Stranice**", jeho původ zřejmě souvisí se slovem stráň (úbočí kopce).

Území k. ú. Louček n. O. poblíž katastrální hranice Jakubčovic n. O. za bývalým koupalištěm se nazývá "**Na staré Odře**". Název souvisí s původním korytem

řeky Odry. Dodnes je v zahradách na konci ulice Školní patrná sníženina, upomínající na zatrubněnou proláklinu v místech odstaveného koryta řeky Odry. Tato proláklina byla v rámci tzv. "náhradních rekultivací" zavezena zeminou a přeměněna na pole. Při povodních se však ukazuje, že tato proláklina odváděla povodňové vody z prostoru ulice Školní zpět do řeky Odry.

Místní název "**Na Šajbě**" je uváděn v katastrální mapě v areálu kamenolomu. Jeho význam nám není znám.

Název "**Loučky**" je uváděn z pastvin nad Jakubčovicemi v místě lyžařského vleku. Souvisí s loukami a pastvinami, které se zde rozkládaly spolu s poli v daleko větší výměře, o čemž dodnes svědčí obrovské hromady kamení (tzv. agrokupy) v okolních lesích.

Místní název "**Bučina**" a název vrchu "Horní Buková" (542 m n. m.) - nad jakubčovickými pastvinami ve směru na Dobešov - souvisí s původními bukovými lesy, které v minulosti pokrývaly celý Nízký Jeseník. Ukázku takových lesů dodnes můžete spatřit v Přírodní rezervaci "Suchá Dora". Smutným zjištěním

je, že na místech těchto místních názvů byste v současnosti bukovy les stěží hledali.

Místní název "**Pešlův kopec**" (Pešlák), užívaný v Jakubčovicích n. O. hovorově, se objevil až po 2. světové válce v souvislosti s dosídlením

Jakubčovic českým obyvatelstvem. Pastviny, využívané dětmi k sáňkování a k lyžování a označované jako Pešlák, patřily panu Pešlovi. Odtud i tento místní název.

Ing. Petr Lelek

Tip na výlet

Tip na výlet by Vás měl seznámit se zajímavostmi Jakubčovic n. O., které stojí za zhlédnutí. Přes 9 km dlouhou vycházku začneme na návsi. Zde si můžete prohlédnout památkově chráněnou dřevěnou zvoničku s česko - německou pamětní tabulkou a kamenný kříž. Za zvoničkou a křížem teče vybetonovaným korytem Dobešovský potok, který se akvaduktem kříží s bývalým mlýnským náhonem, podtéká ulici Oderskou a zprava ústí do řeky Odry. Za řekou Odrou můžeme spatřit tzv. "Kubačův statek" a kapličku P. Marie Karmelské.

U lávky stojí dřevěná autobusová čekárna krytá šindelem s tzv. "Lípou republiky". Na hasičské zbrojnici si můžete přečíst německy psanou kamennou pamětní desku se jmény hasičů, padlých za 1. světové války nebo pod ní osazenou mosaznou tabulku s českým překladem. Nad oběma tabulkami je v zaskleném výklenku dřevěná plastika sv. Floriána. Stavební dominantou jakubčovické návsi je hospoda "U Zvoničky" s venkovním posezením a s tanečním sálem. Za hospodou stojí budova obecního úřadu a pošty. Před ní je v kamenné zídce zazděna pamětní kamenná tabule. Za obecním úřadem na začátku Zdravotnické ulice můžete obdivovat jeden z nejzachovalejších jakubčovických statků s dvěma památnými stromy - lípou srdčitou a dubem letním, označenými informační tabulkou. U řeky Odry u návsi roste obrovský exemplář topolu černého.

Nyní se již vydejme po ulici Oderské proti proudu řeky Odry na trasu popisovaného výletu. Po levé straně postupně mineme park na místě tzv. "Balhárkova mlýna".

Před křižovatkou ulice Oderské se silnicí II/442 (ul. Vítkovská) Vás hluk třídiřny a drtičů upozorní na areál jakubčovického kamenolomu. Silnicí II/442 přejdeme a budeme dále pokračovat po ulici Sportovní, která je dřívější silnicí do Spálova. Sportovní ulice Vás povede proti proudu bývalého mlýnského náhonu ven z Jakubčovic n. O. Nejdřív ale po levé straně za náhonem minete sportovní areál s travnatým fotbalovým hřištěm, s víceúčelovým asfaltovým hřištěm a se šatnami.

Za náhonem po pravé straně stojí osamocené tzv. "Heidlerova vila" s pěkně upravenou předzahrádkou. V místě, kde Sportovní ulice zatáčí doleva, můžete po pravé straně spatřit jakubčovickou vodárnu a za ní uslyšíte hučet splav, kde začíná i náhon.

Za zatáčkou je Sportovní ulice lemována třešněmi a dále ořešáky vlašskými. Nalevo minete opuštěný a zpustlý objekt bývalé věznice s typickým vězeňským dvorem, po pravé straně obytnou budovu bývalého statku. Nad bývalou věznicí minete po levé straně malý mokřad, kde v minulosti rostly chráněné vstavače - prstnatce širolisté (májové) a suchopýr.

Sportovní ulice končí u silnice I/441, vedoucí z Oder

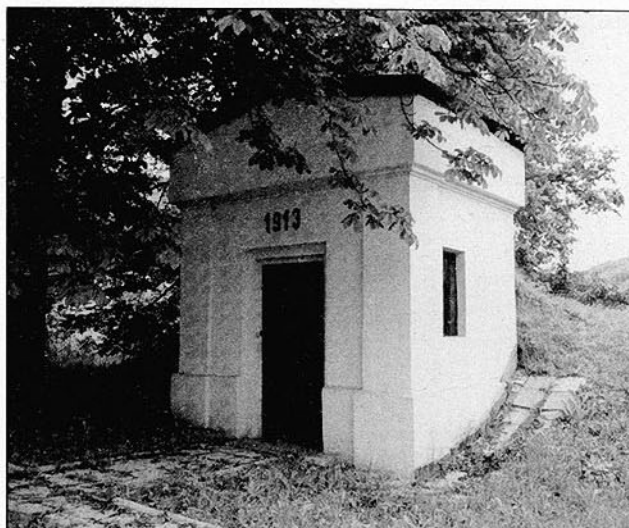
přes Potštát k Velkému Újezdu. Silnicí I/441 přejděte napříč k lesu.

Za touto silnicí se lesní cesty rozbíhají do tří směrů. Naše trasa povede doprava cestou podél potoku Suchá - proti jeho toku. Tato dnes již málo používaná cesta byla před vybudováním silnice II/441 silnicí na Spálov, o čemž Vás přesvědčí původní kamenné patníky. Potok Suchá je chovným pstruhovým potokem s nesčetnými dřevěnými splávkami. Jak však napovídá jeho název, častokrát v létě vysychá a ryby jsou nuceny přežívat v tůňkách pod splávkami.

Po asi 300 metrech z této cesty odbočuje doleva lesní cesta, která Vás zavede do Přírodní rezervace "Suchá Dora". Lesní cestou vystoupáte k opuštěnému lesnímu lomu, kde se v minulosti těžila droba a kde hnízdil výr velký. U tohoto lomu odbočte doleva a stoupejte lesní cestou do nitra "Suché Dory".

Při chůzi rezervací můžete po pravé straně obdivovat nádherné bukové porosty, které byly charakteristické pro celý Nízký Jeseník. Pokud se budete chovat tiše, můžete spatřit čápa černého, který zde hnízdí. Za přírodní rezervací Vás čeká nejnáročnější úsek celé trasy. Lesní cesta zde není příliš užívaná, takže je zarostlá a není v terénu příliš patrná. Je nutno jít stále do kopce až na "hlavní" lesní svážnici, procházející nad "Suchou Dorou" do údolí Dobešovského potoka. Od pravotočivé zatáčky lesní svážnice klesá k silnici z Jakubčovic n. O. do Dobešova, na kterou se napojuje v místě tzv. "Černé zatáčky". Po pravé straně můžete v listnatém lese zjara obdivovat žluté kvetoucí kyčelnice devítilisté, modré jaterníky trojlaločné (podléšky), bílé kvetoucí štavel kyselý, stálezelený pryšec mandoňovitý a další méně nápadné rostliny. V lesním údolí po pravé straně u "Černé zatáčky" zjara pod jasany omamně voní keřky lýkovce jedovatého.

Údolí Dobešovského potoka se silnicí na Dobešov

Vodárna

a s loukami a pastvinami patří k přírodně nejcenějším územím na Odersku. Rostou zde chráněné vstavače, klokoč zpeřený, lýkovec, jedle bělokoré s cizopasným jmelím a je zde bohatý výskyt lesních mravenců rodu *Formica*, kteří si staví velká mraveniště z kup jehličí. My se dále vydáme silnicí dolů k Jakubčovicím n. O. Silnice vás dovede k pravostranné odbočce lesní svážnice se žlutou turistickou značkou, která přechází Dobešovský potok a stoupá lesem k pastvinám nad Jakubčovicemi n. O. V místě odbočky této svážnice po levé straně silnice rostou v lesním okraji chráněné orchideje - vstavače mužské znamenání.

Lesní svážnice Vás lesem zavede až k první pastvině, na které je zřízen lyžařský vlek a ze které je pěkný výhled na střední část obce s kamenolomem. Pastviny a meze, porostlé stromy a keři, jsou velmi hodnotné a patří neodlučitelně ke krajinnému rázu údolí řeky Odry v Jakubčovicích n. O.

Dále lesní svážnice pozvolně klesá a nad pastvinami směřuje k Loučkám. V jejím okolí byste v lese našli řadu agrovalů a agrokup - hromad kamení, snesených z bývalých polí. To dokazuje, že okolí Jakubčovic n. O. bylo daleko méně zalesněné a výměra polí byla podstatně větší.

V místě skládky dřeva po pravé straně svážnice můžete v podrostu osik, bříz a smrků objevit jednu z nejbohatších lokalit plavuně vidlačky. Okolí této svážnice je vyhledávaným houbařským terénem s výskytem kozáků a křemenáčů. Na začátku podzimu Vás jistě potěší pohled na spoustu muchomůrek červených.

Podél této svážnice jsou bohaté porosty ostružiníků a maliníků, jejichž plody se můžete osvěžit. Nad Loučkami budete po levé straně opět míjet pastviny. Zde na okrajích pastvin bíle rozkvétají chráněné orchideje - vemeníky dvojlisté. Dojdete až ke křižovatce několika lesních cest v tzv. "Kubově špici", kde od Dobešova k Loučkám protéká bezejmenný lesní potok. Zde již z lesní svážnice odbočíte doleva, vyjdete do polí a polní cesta Vás zavede do Louček. Cesta polí vede po obrovském náplavovém kuželu tohoto bezejmenného lesního potoka. Jeho velikost a tvar si uvědomíte při pohledu z protějšího kopce.

Polní cestou se dostanete do Louček na asfaltovou silnici, po které od Oder do Jakubčovic prochází značená regionální cyklotrasa č. 503 "Odersko". Nejprve však musíte přejít bývalý mlýnský náhon, který je pokračováním jakubčovického náhonu. Vaši pozornost si zaslouží samotný propustek přes náhon, který je původní - má kamennou klenbu. Pokud si uděláte malou odbočku po silnici doprava, můžete v zahradě po levé straně silnice mezi dvěma lipami před mostem spatřit hodnotný pískovcový kříž, který je navržen k zapsání do památkového seznamu.

My se ale vrátíme a vydáme se na Jakubčovice n. O. Po pravé straně silnice minete kanceláře Vítkovských lesů a hasičskou zbrojnici. Velice zajímavým areálem je však vodní mlýn s hospodářstvím po levé straně silnice, který nedávno byl zapsán do státního památkového seznamu. Objekt samotného mlýna je velice zachovalý včetně vnitřního vybavení. Hůře na tom jsou vodní kola, která se již rozpadla a čekají na opravu. Mimo mlýn se dvěma vodními koly

zde dříve stávala ještě pila, poháněná třetím vodním kolem. Po ní se dochovala jediná památka - základy zděného objektu před mlýnem.

Po obhlídce mlýna pokračujte po silnici k Jakubčovicím n. O. Po pravé straně uvidíte dlouhé objekty drůbežárny, ke kterým patří líheň na levé straně silnice za bývalým obchodem. Silnice II/441 je hranicí mezi Loučkami a Jakubčovicemi n. O. a my ji napříč přejdeme.

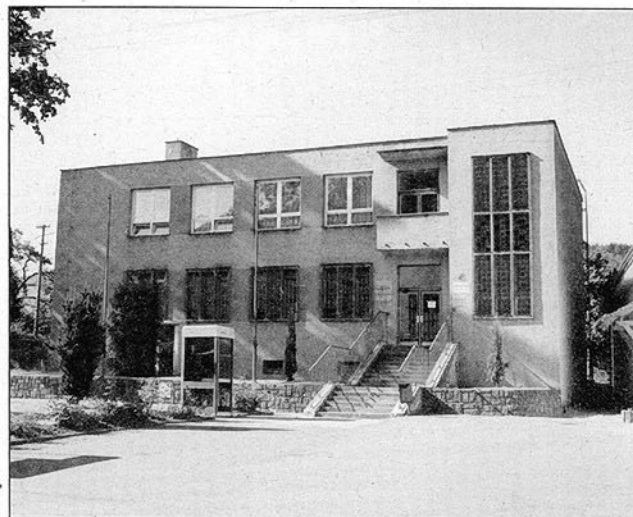
Za touto silnicí již opět vstupujeme do Jakubčovic n. O. ulicí Oderskou, kterou dále pokračuje cyklotrasa "Odersko". Po levé straně uvidíte hrázdnou budovu bývalé české menšinové školy, která stojí nad náhonem.

Po levé straně uvidíte areál bývalého provozu ROMO, který navázal na tradici výroby svěráků a sklíidel firmy Kasper. V tomto provozu ochránci přírody instalovali betonový sloup s hnědní podložkou pro čápy bílé. U náhonu na Potoční ulici můžete obdivovat tři letité smrky ztepilé.

Po pravé straně minete pěknou dřevěnou autobusovou zastávku, zděnou trafostanicí s ještě původní břidlicovou střechou a za nimi již můžete sledovat areál bývalé knoflíkárny s hodnotným továrním parčíkem. Celým areálem protéká náhon, který v minulosti poháněl vodní turbínu. Za "knoflíkárnu" s vysokým cihlovým komínem stojí po pravé straně objekt bývalé hospody s rozpadajícím se tanečním sálem. Po levé straně Oderské ulice stojí bývalé statky a většinou již modernizované domy bývalých "domkařů".

Za ulicí Slunečnou se zprava k ulici Oderské přimyká náhon, který vytéká ze zatrubněného úseku od návsi. Ústí náhonu je původní - z kamenné klenby. Po pravé straně Oderské ulice uvidíte opět řeku Odru s upravenými břehy po povodních v r. 1997. Za "Vlčkovým" statkem po levé straně stojí malá zděná boží muka se zaskleným výklenkem a svatým obrázkem. Za ní odbočuje ulice Květná opět s výstavbou nových rodinných domků. Odtud již uvidíte na jakubčovickou návěs, odkud jsme vyšli a kde i dnešní trasu zakončíme. Na závěr mně zbývá již jen popřát příjemnou cestu!

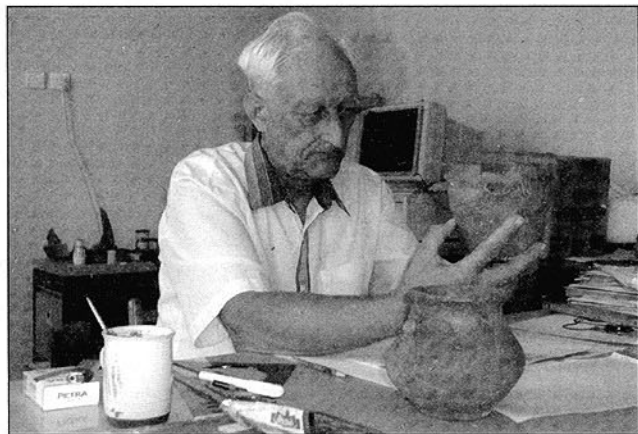
Ing. Petr Lelek (text i foto)

Budova obecního úřadu na návsi

Šedesátiny PhDr. Emanuela Grepla

Dr. E. Grepl ve své pracovně

Jubilant se narodil 7. září 1941 v Brně. Vyrůstal v uměleckém prostředí - jeho otec, teprve nedávno zesnulý Jindřich Grepl, byl známým kameramanem napřed zpravodajského a později vědecko - naučného filmu. Emanuel Grepl nastoupil po maturitě v r. 1959 ke studiu oboru "Archeologie" na Filosofickou fakultu Univerzity J. E. Purkyně v Brně. Studium úspěšně dokončil v r. 1964, v r. 1970 získal po obhajobě rigorózní práce se zaměřením na paleolit titul PhDr. V r. 1964 nastoupil na místo archeologa v novojičínském muzeu (tehdy Vlastivědný ústav) a tomuto pracovišti zůstal věrný dodnes. Vedl zde dva větší výzkumy - v l. 1966 - 1967 v zadní části jeskyně Šipka, v l. 1969 - 1974 na zřícenině hradu Starý Jičín. Dále vedl i menší výzkumy (nebo se na nich podílel): zaniklá středověká osada Heltinov, púchovské sídliště v Jičíně - "Požaze", sídliště popelnicových polí v Hájově - "Klenosku", několik výzkumů v historickém jádru Nového Jičína atd. V současné době je za českou stranu koordinátorem mezinárodního projektu "Průzkum pravěkých výšinných sídlišť v Pobeskydí mezi Bečvou (Česká republika) a Białą (Polská republika) - Badania pradziejowych osiedli wyżynnych na Pobeskidziu między Beczwą (Republika Czeska) a Białą (Rzeczpospolita Polska)".

Veliký podíl v dosavadní činnosti dr. Grepla má práce uvnitř muzea, která se neomezovala a neomezuje pouze na správu a prezentaci archeologických sbírek, ale od šedesátých let zasáhla snad všechny obory v novojičínském muzeu zastoupené (níže uvádím kromě obligátní jubilatovy bibliografie i úctyhodný seznam muzejních výstav, které byly cele jeho dílem nebo na nichž se více či méně podílel).

Do dalších roků popřejme oslavenci hodně zdraví a životní pohody v archeologické i další práci v muzeu, v působení na poli vojenské historie, která je jeho velkým koníčkem i ve vzorném manželství.

Přehled odborné a muzejní činnosti PhDr. Emanuela Grepla

Bibliografie odborných článků a zpráv

- Mladopaleolitické artefakty z Novojičínského muzea, VSONJ 2, 1967, s. 50 - 56.
- Mladopaleolitické osídlení Čertovy díry a Šipky

- na Kotouči u Štramberka, VSONJ 8/9, 1972, s. 32 - 39.
- Der Erforschung die Šipka-Höhle im Jahre 1966-1967, Acta Archeologica Carpathica XIII, Kraków 1972, s. 161-172
- Šipky tzv. štramberského typu, VSONJ 12, 1973, s. 39 - 41
- Nové nálezy bronzových předmětů ve Štramberku, VSONJ 12, 1973, s. 70.
- Nový hromadný nález bronzových předmětů ze Štramberka, VSONJ 14, 1974, s. 56 - 57.
- Pět let výzkumů na hradě Starém Jičíně, VSONJ 16, 1975, s. 19 - 25.
- Poznámka redakce k článku VI. Šikulové "Archeologická sbírka Eduarda Chalupy", VSONJ 21, 1978, s. 57.
- Nový nález stříbrných mincí, VSONJ 23, 1979, s. 66 - 67.
- Paleolitické osídlení Ostravska a Moravské brány, VSONJ 24, 1979, s. 48 - 58.
- K stému výročí nálezu šipecké čelisti, VSONJ 25, 1980, s. 71 - 72
- Hromadný nález stříbrných mincí z Hostašovic, VSONJ 26, 1980, s. 40 - 42.
- Ustavující setkání severomoravských archeologů, VSONJ 26, 1980, s. 67.
- Vzpomínková oslava ke 100. výročí objevu šipecké čelisti, VSONJ 26, 1980, s. 67.
- Soupis nálezů bronzových předmětů z okresu Nový Jičín, VSONJ 29, 1982, s. 59 - 66.
- Nové nálezy kamenné industrie z okresu Nový Jičín, IZ, srpen 1982, Příbor 1982, s. 13 - 5.
- Nový paleolitický sběr z Hranic, IZ, listopad 1985, Příbor 1985, s. 5 - 14
- Vývoj archeologického bádání v okrese Nový Jičín, VSONJ 39, 1987, s. 56-58
- Pravěké osídlení Novojičínka, VSONJ 40, 1987, s. 8 - 13.
- XIV. pracovní seminář muzejních archeologů v Novém Jičíně, VSONJ 40, 1987, s. 69.
- Doba bronzová v Moravské bráně, IZ, květen 1992, Kopřivnice 1992, s. 3 - 13.
- Nové sběry ze Štandlu u Frýdku - Místku, IZ, prosinec 1994, Kopřivnice 1994, s. 71 - 72.
- Železné dlátko z hradu Šostýna, IZ, prosinec

Jubilant se studenty Jagelonské univerzity v Krakově při terénním průzkumu

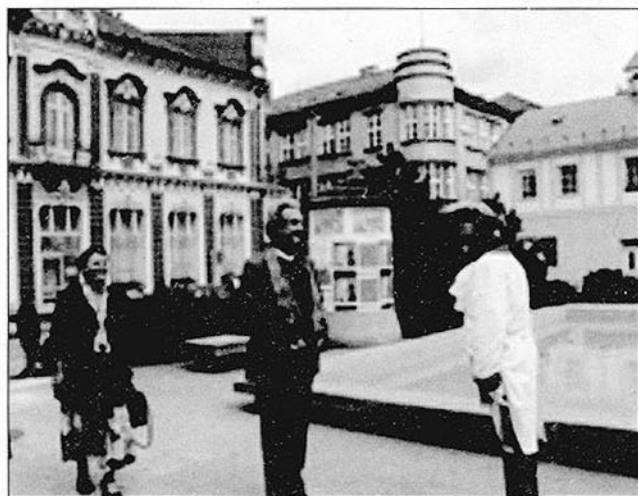
- 1994, Kopřivnice 1994, s.73.
- Geologie a paleontologie Kotouče, in: Kotouč - Hora Olivetská, Nový Jičín 1997, s. 8 - 9
 - Kotouč v pravěku, in : Kotouč - Hora Olivetská, Nový Jičín 1997, s.10 - 12.
 - Pravěk Štramberka, IZ, srpen 1998, Brno 1998, s. 11 - 23.
 - Nálezy mincí v Poodří, POODŘÍ, Ostrava 1998, seš. 2, s. 4 - 5.
 - Měla Moravská brána průchodní funkci?, POODŘÍ, Ostrava 1998, seš. 3, s. 4 - 5.
 - Přítomnost púchovské kultury na pravobřeží Odry, POODŘÍ, Ostrava 1999, seš.1, s. 4 - 7.
 - Několik poznámek ke knize Nekuda - Unger: Hrádky a tvrže na Moravě, VSONJ 30, 1982, s. 76

(se spoluautory):

- Archeologické výzkumy v Příboře - Hájově, VSONJ 40, 1987, s. 32 - 35 (s V. Janákem).
- Současný stav výzkumu hradu Šostýna, VSONJ 43, 1989, 1 - 10 (s V. Janákem, J. Zezulčíkem, L. Kostelníkem a J.Tichánkem).
- Výzkumy v Hájově (okr. Nový Jičín), Přehled výzkumů Archeologického ústavu ČSAV v Brně za r. 1986, Brno 1989, 97 - 99 (s V. Janákem).
- K otázce sídliště epišňurového komplexu na východní Moravě, Archaeologia iuvenis I - I, Brno 1990, 11 - 20 (s L. Šebelou, J. Peškou a V. Janákem).
- První etapa záchranných prací na hradě Šostýně u Kopřivnice (okr. Nový Jičín), Přehled výzkumů Archeologického ústavu ČSAV v Brně za r. 1987, Brno 1990, 69 - 70 (s V. Janákem).
- Záchranné práce na hradě Šostýně v r. 1987, IZ, březen 1991, Kopřivnice 1991, s.18 - 19 (s V. Janákem, L. Kostelníkem a J. Tichánkem).

(v tisku)

- Projekt "Průzkum pravěkých výšinných sídlišť v Pobeskydí mezi Bečvou (Česká republika) a Białou (Polská republika) - Badania pradziejowych osiedli wyżynnych na Pobeskidziu między Bezwą (Republika Czeska) a Białą (Rzeczpospolita Polska)", Archeologické rozhledy 52, Praha 2001 (s V. Janákem a B. Chorązym).
- Druhá etapa terénního průzkumu Pobeskydí,

Dr. Grepl jako velící důstojník pluku č. 7 Graf Xaver Harrach podává hlášení ministru kultury Pavlu Dostálovi

- Archeologické rozhledy 52, Praha 2001 (s V. Janákem, Z. Břízovou a B. Chorązym).
- Sprawozdanie z powierzchniowych badań poszukiwawczych, przeprowadzonych na terenie czeskiej części Podbeskidzia w 2000 roku / Zpráva o povrchovém průzkumu české části Pobeskydí v roce 2000, Badania archeologiczne na Górnym Śląsku i w ziemiach pogranicznych, Katowice (s V. Janákem, Z. Břízovou a B. Chorązym).

Použité zkratky:

IZ = Informační zpravodaj Severomoravské pobočky Československé společnosti archeologické (od r. 1992 Pobočky pro severní Moravu a Slezsko České archeologické společnosti)

VSONJ = Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín, Nový Jičín

Expoziční a výstavní činnost

(vlastní expozice a výstavy - libreto, scénář, vedení realizace)

Expozice:

- Archeologická expozice muzea ve Štramberku, Štramberk 1985.
- Archeologická expozice Muzea Novojičínska, Nový Jičín 1987.

Výstavy :

- Doba bronzová a železná v okrese Nový Jičín, Nový Jičín 1966.
- 750 let hradu Starý Jičín, Nový Jičín 1990.
- Doba bronzová v Moravské bráně, Nový Jičín 1991.
- Hrad Šostýn a K. J. Maška, Nový Jičín 1994
- Výsledky archeologického výzkumu Staré pošty, Nový Jičín 1995
- Proměny peněz, Nový Jičín 1995.
- Archaeologia triumphans, Nový Jičín 1996.
- Kotouč - Hora Olivetská, Nový Jičín 1997.
- Na okraji keltského světa, Nový Jičín, Příbor, Bílovec, Vsetín 2000 - 2001.
- Proměny Jantarové stezky, Nový Jičín 2001.

(participace na expozicích a výstavách)

Expozice:

- Dějiny města Nového Jičína, Nový Jičín 1992.

Výstavy:

- Z díla Zdeňka Buriana, Nový Jičín, 1975.
- 100 let muzea v Novém Jičíně, Nový Jičín 1986.
- 200. výročí úmrtí generála Gideona von Laudon, Nový Jičín 1990.
- Zpráva o strašné řeži, Nový Jičín 1996.
- 110 let muzea v Novém Jičíně, Nový Jičín 1997.
- Neznámá historie, Příbor 1998
- Mezi srdcem a rozumem, Nový Jičín, 1998.
- Procházka stoletím kavalírů, Nový Jičín, 1999.
- Kamenná krása okresu, Nový Jičín, Příbor, Kopřivnice, 2000.
- Pod tvými křídly, rakouský orle!, Nový Jičín, 2000

*Vratislav Janák, Slezská univerzita v Opavě
Foto: Jan Číp*

Zajímavé rostliny z území horní Odry

Mečík obecný - *Gladiolus imbricatus* L.

Chráněný a ohrožený druh květeny ČR představuje vytrvalou rostlinu z čeledi kosatcovitých (Iridaceae), kterou charakterizují spodní hlízy s rozpadavými obalnými šupinami, 2-3 čárkovité, až 5 mm široké listy a lodyha zakončená lichoklasem 4-12 květy fialově červeného zbarvení. Okvětní trubka je silně zakřivená, zatímco okvětní lístky jsou dovnitř skloněné a nitky tyčinek 2x delší než prašníky. Plodem je obvejčitá, tupě trojboká tobolka, v horní části slabě vmáčkklá.

Tento chráněný druh s absencí výskytu na jižní Moravě, registrovaný již ve vyhlášce č. 54/58 Sb., byl v minulosti nejčastěji vázaný na biotopy vlhkých luk, lesní bažiny i vlhá pole, kde osidloval spíše zásadité až neutrální půdy (Dostál 1989). Vlivem pozměněných přírodních podmínek, spojených s antropogenní činností člověka, je současný výskyt v přírodě již dosti vzácný. Na střídavě vlhkých, zpravidla svahových loukách zvláště v pramenných oblastech, může společně s dalšími druhy indikovat ustupující bezkolencové louky svazu *Molinion*. Tato stanoviště provázejí obzvláště olešník kmínolistý (*Selinum carvifolia*), ocún jesenní (*Colchicum autumnale*), bezkolenc rákosovitý (*Molinia arundinacea*), čertkus luční (*Succisa pratensis*), bukvice lékařská (*Betonica officinalis*) aj.

V minulosti poměrně častý výskyt mečíku obecného z širšího území Nízkého Jeseníku a Oderských vrchů dokládají zpracované literární údaje i vlastní nálezy autorů Duda, Opravil a Šula (1993:32-33), zahrnující řadu starých údajů vztahujících se k území horní Odry, např. z okolí Města Libavá a Velké Střelné, okolí Kozlova na pramenech Odry (Oborný 1883-1886), stejně tak nálezy autorů Dudy a Šuly z 60. let, např. z okolí Smilova, Varhoště, Nové Vsi n. O., Údolné, Potštátu, Boškova nebo Zeleného Kříže (srov. Duda, Opravil a Šula 1993:33).

Zatímco v zemědělsky využívaných částech Nízkého Jeseníku většina lokalit zanikla v důsledku jejich zanedbání nebo uskutečněnými převody na ornou půdu, v území Vojenského výcvikového prostoru Libavá způsobuje zřetelný ústup těchto stanovišť absence pravidelného obhospodařování, což se projevuje sukcesními změnami porostů, které postupně zarůstají nálety dřevin a vysokobylinnými, zvláště invazními nebo i ruderalními druhy.

Přestože v zájmovém území byl v minulých letech realizován floristický průzkum jen sporadicky, lze i zde oproti udávaným literárním údajům očekávat pokles stanovišť s mečíkem obecným. Na příležitostných exkurzích do území VVP Libavá v letech 1987-1999 byl výskyt mečíku obecného zaznamenán na těchto lokalitách: Údolná - louky na pravém břehu Odry sv. od bývalé obce, 1987; na horním toku erozní rýhy jv. od Městského lesa, 1987; Nová Ves n. O. - Smolenská luka, na levém břehu Smolenského potoka, 1987; Norberčany - louky a světliny střední části levého přítoku Libavského potoka asi 0,8 km od vrchu Chlum (701), 1989; Heřmánky - louky v nivě Plazského potoka sv. od lesa Osičí, 1990; Potštát - bezkolencové louky na horním toku levého přítoku

Veličky cca 1 km sz. od kostela v obci, 1996. Zvláštní pozornost byla v posledních letech věnována dosud jedinému vyhlášenému chráněnému území v oblasti VVP Libavá z r. 1993 a to PR Smolenská luka. Podrobnou dokumentaci komplexu mokřadních a lučních společenstev zachycuje studie autorů Kincl a Hradílek (1998:113-122). Početná populace mečíku byla spolu s dalšími druhy, např. kosatcem sibiřským (*Iris sibirica*), svízelem severním (*Galium boreale*), upolínem evropským (*Trollius altissimus*) ověřena na loukách levého břehu nad rybníkem také v r. 1999.

Mimo VVP Libavá byl mečík obecný v povodí horní Odry zachycen více než před 40ti lety

pouze v okolí Dobešova, odkud jej uvádí Duda a Šula mezi vrchem Varta a lesem Tis, 2 km z. obce v 580 m. Z blízkého okolí byl registrován v r. 1967 na prameništi erozní rýhy pod kótou 591,2 v 570 m (Sedláčková 1969:89). Obě, patrně totožné mikrolokality však nebyly v poslední době nověji ověřeny.

Jestliže příloha vyhlášky č. 385/92 Sb. zařazuje tento mizející chráněný druh do kategorie ohrožených rostlin květeny ČR, pak celkový trend ústupu zvláště stanovišť bezkolencových a údolních luk, a tím i pokles populací mečíku (a to nejen v obvodu Nízkého Jeseníku a v Oderských vrších, ale i na mnohých stanovištích Beskydského podhůří, Moravskoslezských Beskyd a Javorníků), pak současný stav ohrožení v přírodě vystihuje jeho nejnovější zařazení v Červeném seznamu cévnatých rostlin (Holub a Procházka 2000:210) v kategorii C2 - silně ohrožených rostlin květeny ČR.

Marie Sedláčková

Literatura:

- Dostál J. (1989): *Nová květena ČSSR, 2. -Academia, Praha.*
- Duda J., Opravil E. a Šula B. (1993): *Chráněné a ohrožené druhy v květeně Nízkého Jeseníku a přilehlých území. 1. -Čas. Slez. Muz. Opava, sér. A, 42:31-42.*
- Holub J. a Procházka F. (2000): *Červený seznam cévnatých rostlin České republiky (stav v roce 2000).*
- *Preslia, Praha, 72:187-230.*
- Kincl L. a Hradílek Z. (1998): *Smolenská luka - botanický skvost Oderských vrchů. -Čas. Slez. Muz. Opava, sér. A, 47:113-122.*
- Oborný A. (1883-1886): *Flora von Mähren und österr. Schlesien. -Brünn.*
- Sedláčková M. (1969): *Zajímavé botanické nálezy z jihovýchodních svahů Oderských vrchů v povodí Odry. -Čas. Slez. Muz. Opava, sér. A, 18:81-96.*

Kalendář 2002 - Krajina řeky Odry

Do roku 2000 jsme vstoupili s prvním nástěnným kalendářem. Nesl název Poodří. Vydali jsme ho ve spolupráci s obcemi ležícími v Chráněné krajinné oblasti Poodří v nákladu 1 300 ks. Každý měsíc byl věnován jedné z obcí a jejím přírodním krásám. Těší nás, že ačkoliv již rok uplynul, fotografie z kalendáře nezapadly. Setkáváme se s nimi dále v podobě zarámovaných obrázků.

Také pro rok 2002 máme připravený kalendář, tentokrát v nákladu 3 000 ks, což výrazně ovlivnilo cenu. Má název Krajina řeky Odry. I tentokrát se na vydání podílejí obce v Poodří, ale také řada dalších podniků, z nichž mezi nejvýznamnější patří Povodí Odry s.p. Věřím, že se Vám bude líbit stejně jako ten předešlý a každý měsíc v příštím roce Vás budou provázet přírodní krásy našeho Poodří.

PS.: Případní zájemci o kalendář mohou kontaktovat Správu CHKO (tel.:069/613 30 14), cena je 98,- Kč.

Příroda Ostravy - Věra Koutecká

Autorkou publikace je botanička, která se již více než dvacet let věnuje ochraně přírody na Ostravsku. Změny v krajině - některé přirozené, většinou postupné, některé náhlé, převážně způsobené činností člověka - zaznamenává prostřednictvím fotoaparátu. Fotografie tedy nebyly pořízeny jednorázově "na objednávku", ale převážně v průběhu posledního decénia dvacátého století. Lze říci, že publikace je částečnou výpovědí o stavu přírody v bezprostřední blízkosti průmyslového velkoměsta na přelomu tisíciletí - částečnou proto, že preferuje místa dosud málo poškozená. Kniha také dokládá pro některé, hlavně ty vzdálenější, málo známou skutečnost, že Ostrava, metropole Moravskoslezského kraje, se dosud může pyšnit místy, které jí mohou závidět i podstatně průmyslem méně ovlivněné regiony.

Kniha je trojjazyčná (též německy a anglicky), kratší texty věnované především chráněným územím, jsou doplněny velkým množstvím barevných fotografií. Vázanou knihu vydalo Město Ostrava v r. 2001 a je k dostání za 280,- Kč v městských informačních centrech v Ostravě.

Něco z historie železniční trati Suchdol n.O. - Budišov n.B.

Publikace autora Františka Macka je originální připomínkou více než stoleté historie trati. Pohledem jiným než bývá obvyklé - v několika desítkách krátkých historek jsou zachyceny osudy provozu na trati a železničních zaměstnanců. Autor líčí humorné i pohnuté chvíle, někdy až lidsky tragické, přesto v konečných důsledcích většinou optimistické.

František Macek byl dlouholetým zaměstnancem drah, pracoval v několika profesích a v několika

železničních stanicích. Aktivní službu ukončil v žel. stanici Suchdol nad Odrou, na začátku trati jejíž výročí si letos připomínáme.

Brožovaná publikace je doplněna 64 černobílými fotografiemi a ukázkami již historických dokumentů. Doporučená cena je 78,- Kč. K dostání je např. v Městském informačním centru v Odrách, ČD centru v Ostravě na hlavním nádraží a v muzeu v Budišově nad Budišovkou.

Do nitra Askiburgionu

Do svého III. ročníku vstoupí v příštím roce rozsáhlý projekt moravskoberounského nakladatelství a vydavatelství Moravská expedice s názvem "Do nitra Askiburgionu".

Tato edice podrobně mapuje historii oblasti Nízkého a Hrubého Jeseníku a střední Moravy, tedy území zčásti sousedící s Poodřím. Pro ilustraci - celkový počet připravovaných publikací bude 54.

Z připravovaných osmi titulů pro rok 2002 vybíráme:

Encyklopedie Slezska - v roce 2001 vydala Ostravská univerzita - Ústav pro regionální studia Encyklopedii Slezska. Na dvou stech stranách formátu A4 jsou zpracována základní hesla týkající se historie i současnosti Slezska. Publikace, která vznikla ve spolupráci s odborníky ze Slezské univerzity v Katovicích, byla záhy rozebrána. A tak po dohodě Ostravské univerzity, Občanského sdružení Vlastenecký poutník a Moravské expedice vyjde znovu, ve druhém upraveném a doplněném vydání. Její součástí budou například barevné mapy Slezska tištěné na kvalitním křídovém papíře.

Podkovy Odinova koně - výroční obyčejová tradice oblasti Nízkého Jeseníku.

Dosud nepublikovaná práce Vladimíra J. Horáka. Etnologa, který se podrobně zabývá projevy zvyků a obyčejů obyvatel jesenícké oblasti tak, jak se po staletích odehrávaly od jara do jara.

Znaky měst a obcí Askiburgionu

Nejstarší a nejzajímavější znaky města obcí v okresech Bruntál, Nový Jičín, Opava, Olomouc, Šumperk a Jeseník.

Tajemství z podzemí (co skrývají depozitáře muzeí?) Historie oblasti Askiburgionu je neodmyslitelně spjata s těžbou stříbra, zlata a všech dalších produktů přírodního bohatství. Do nitra Země se za nimi vydávali ti nejodvážnější - horníci. Jaké památky a svědectví o jejich práci jsou uloženy v depozitářích Olomouckého a Moravskoslezského kraje?

Tyto a další publikace edice "Do nitra Askiburgionu" si můžete objednat na adrese: Nakladatelství a vydavatelství Moravská expedice, Střední 137, 793 05 Moravský Beroun, tel.: 0646/733004 nebo na adrese Občanského sdružení Vlastenecký poutník, Horská 184, 747 87 Budišov nad Budišovkou, tel.: 0654/305 010, 305 334.

Z činnosti Regionu Poodří

V pondělí 10. září 2001 přijal pozvání na setkání se zástupci obcí regionu Poodří ing. Jiří Vačkář, ředitel odboru realizace místního rozvoje MMR, který v tomto období navštívil KÚ našeho kraje. Společně s ním se jednání na zámku v Bartošovicích zúčastnili: ing. Jaromír Hudečka, ředitel regionálního pracoviště agentury SAPARD v Opavě, pracovnice odpovědná za program SAPARD MMR ing. arch. Kamila Matoušková a zástupci regionálních pracovišť MMR - ing. Jana Paláčková, Mgr. Martina Fišerová a ing. Marcela Sojáčková. Na jednání byl zhodnocen průběh přípravy projektu v rámci programu SAPARD TEST a SAPARD 2, které probíhaly v měsících červenec a srpen. Do programu SAPARD TEST se zapojila obec Bartošovice (projekt "Zámek Bartošovice - srdce Regionu Poodří") a Kateřinice (projekt "Cyklistický pás"). Obě tyto obce získaly na předložené projekty finanční podporu. V rámci programu SAPARD 2 podala žádost o finanční podporu na dopracování projektu obec Kunín, Pustějov a Sedlnice. Finančně byl podpořen projekt obce Pustějov.

Ing. Vačkář podal informace o možnosti čerpání finančních prostředků z jednotlivých programů POV a SAPARD v příštím roce. Upozornil na nutnost podat úplné žádosti již v listopadu letošního roku a pak v kolech, které budou EU vyhlášeny. V roce 2002 to bude pravděpodobně měsíc březen.

Dne 18. září 2001 se předseda regionu ing. Oldřich Usvald společně s předsedou ČSOP ve Studénce mgr. Ivanem Bartošem zúčastní odborného pracovního semináře v Tanvaldu, který pořádá Spolek Občanské Sounáležitosti ZVONY Velké Hamry, město Tanvald - mikroregion Tanvaldsko a Společnost pro Jizerské hory, o.p.s. pod názvem "Každý den o kousek dál" aneb "Co dělat, jak začít a kde na to vzít..". Úkolem zástupců regionu Poodří bude prezentace sdružení, představení projektů a podání informací o dosažených výsledcích v činnosti. V neposlední řadě pak získání nových zkušeností.

V souvislosti s naplňováním jednotlivých projektů z POV v letošním roce jsou připravovány semináře, které budou zaměřeny na spolupráci s neziskovými organizacemi, Místní Agendy 21 a na možnost získání finančních prostředků na realizaci projektů v obcích regionu Poodří. Zároveň se připravují ve spolupráci s Podnikatelskou školou ve Studénce jazykové kurzy pro pracovníky informačních center a okresního úřadu.

Ing. Oldřich Usvald, předseda sdružení

Železniční trať Suchdol nad Odrou - Budišov nad Budišovkou slaví kulatiny

V sobotu 13. října 2001 proběhly oslavy 110. výročí zahájení provozu na lokální trati ze Suchdolu n.O. do Budišova n.B. Kulaté výročí připomněla jízda dvou

Již dávná historie - parní vlak pod Pohořským kopcem (archív Z. a E. Mateiciuce, nedatováno)

zvláštních parních vlaků vedených lokomotivami ř. 313.432 (vypravená z Ostravy pro veřejnost) a ř. 423.041 (vyjíždějící ze Suchdolu pro hosty, sponzory a cestující v dobových oděvech).

Hlavní program oslav, který připravily ve své režii jednotlivé obce a města na trati, proběhl při návratu z Budišova n. Bud. do Suchdolu n. O. Jeho mottem byl průřez 110-ti letou historií. Tak například - v Budišově n. Bud. si cestující připomněli počátek provozu železnice, historii města a bývalé "tabačky", ve Vítkově bylo hlavním tématem období mezi světovými válkami spojené s výstavkou dobových fotografií, Klokočov - 2. světová válka, historie obce a ukázka obnoveného vodního jeřábu, Heřmánky - historie obcí v okolí a tramping po 2. světové válce, Jakubčovice - těžba kamene v obci, Odry - historie a současnost trati, města Oder, okolních obcí a továrny OPTIMIT, Mankovice - r. 1989 - "sametová revoluce" a na závěr Suchdol n. O. - současnost, informace o výstavbě II. železničního koridoru, prodej upomínkových předmětů, "Den otevřených dveří" v místním depu a další.

Historie železničních tratí na sev. Moravě začíná dne 4. března 1836, kdy císař Ferdinand udělil privilegium ke stavbě tzv. Severní dráhy na trase Vídeň - Přerov - Bohumín. Výstavba této železnice se započala v r. 1837 u Vídně a již příští rok překročila rakousko - moravskou hranici. Další úsek tratě Břeclav - Přerov byl dán do provozu r. 1841, odtud byla vybudována v témže roce odbočka do Olomouce. Stavba druhé části této trati Přerov - Lipník - Suchdol - Bohumín se z nedostatku finančních prostředků poněkud protáhla, takže první vlak v Ostravě a Bohumíně uvítali až 1. května 1847. Po osmi letech pak byla v prosinci r. 1855 zprovozněna ještě trať Svinov - Opava. Původně byla celá Severní dráha pouze jednokolejná, ale prudký rozvoj průmyslové výroby a těžby uhlí na Ostravsku si vynutil rozšířit trať o druhou kolej. Tyto úpravy se konaly po etapách plných jedenáct let a celá dvoukolejná trať byla předána veřejnosti 1. ledna 1874.

Po vybudování Severní dráhy a jejich hlavních odboček se započalo v 80. letech minulého století s výstavbou místních nebo tzv. lokálních tratí. Ze stanice Suchdol n.O. to byla jako první stavba železnice do Nového Jičína, která byla dokončena již v r. 1880. Další lokální trati byly budovány později - trať Suchdol - Budišov byla slavnostně otevřena 15. října r. 1891 a Suchdol - Fulnek o deset dní později. Suchdol se tak stal malým, ale významným regionálním železničním uzlem.

V souvislosti s dnešní "Budišovkou" je nutno si připomenout tehdejšího vítkovského starostu dr. Karla Zimmera, který několikaletým úsilím významně přispěl k jejímu vybudování. Projednávání a příprava stavby se táhla několik let a doprovázela ji řada peripetií (málo známá je například snaha tehdejšího ministra obchodu o výstavbě pouze úzkokolejné dráhy, problémy byly s koncesí pro Společnost Severní dráhy atd.). Na podzim roku 1890 však byla stavba zahájena, rychlým tempem pokračovala vpřed a za neuvěřitelný rok, 15. října 1891, na ní byl slavnostně zahájen provoz.

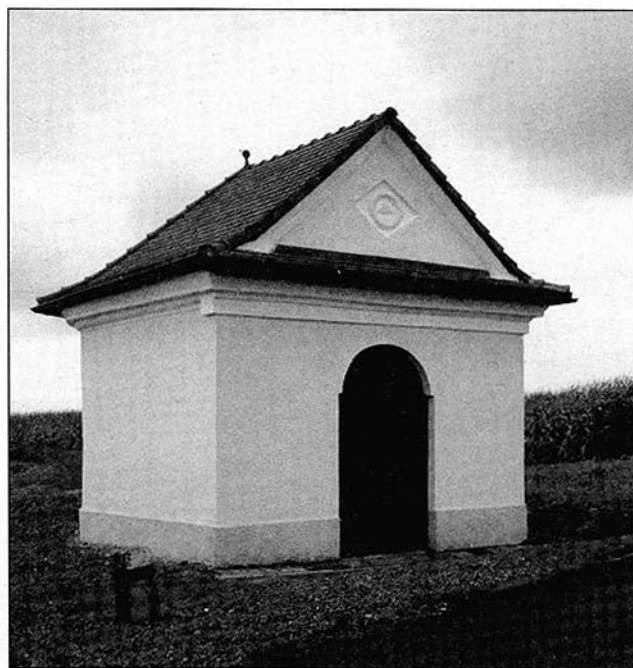

Příjezd parního vlaku do Suchdolu n. O. během letošních oslav (foto: R. Jarošek, 13. října 2001)

Posvěcení kapličky v Pustějově

U příležitosti "Dne biskupství v děkanátu Bílovec" k pátému výročí ostravsko-opavské diecéze, posvětil Mons. Otec biskup František Václav Lobkowicz dne 14. září 2001 v 15.00 hodin kapličku v Pustějově, která se nachází na výjezdu ve směru na sousední obec Kujavy.

Tomuto posvěcení předcházela spousta práce, protože kaplička byla v havarijním stavu. Náklady opravu byly pro Římskokatolickou farnost v Pustějově i obec Pustějov neúměrně vysoké. Zvažovalo se několik variant a to také možnost zbourání a postavení pouze dřevěného kříže. Ale v obci je málo staveb se svojí historií. Vzhledem k této skutečnosti byly podniknuty kroky k záchraně tohoto pro obec historického objektu. Z iniciativy vedení obce byla podána žádost o finanční podporu z Nadace Občanského fora, z grantového programu "Opomíjené památky" r. 2000. Do programu bylo přihlášeno 126 projektů,

do druhého kola pak bylo vybráno 24, obec Pustějov se umístila na 1. místě a přihlášený projekt získal grant v hodnotě 50 000,- Kč.

Dne 30. 11 2000 se starosta obce ing. Oldřich Usvald osobně zúčastnil slavnostního vyhlášení výsledků v soukromé rezidenci amerického velvyslance a převzal s rukou ředitelky Nadace OF šek ve výši 50 000,- Kč. Tato událost byla pro obec poctou a bylo ohodnoceno vynaložené úsilí starosty.

S vlastními pracemi na záchraně kapličky bylo započato 30. dubna 2001, a to odstraněním dvou lip a jedné břízy, které svými kořeny narušovaly statiku stavby. Stavební práce zabezpečila v období duben - červenec stavební firma ing. Růženy Mackovíkové ze Studénky, terénní úpravy realizovala firma Pončík z Jeseníku nad Odrou. Náklady na opravu kapličky byly hrazeny z několika zdrojů. Jak výše uvedeno, obec získala grant z Nadace OF, dále přispěli občané prostřednictvím veřejné sbírky, biskupství ostravsko-opavské, Římskokatolická farnost v Pustějově a v neposlední řadě obec Pustějov.

Nutno poděkovat všem, kteří jakýmkoliv způsobem přispěli k záchraně této stavby nejen pro občany Pustějova, pro další generace, ale také pro návštěvníky obce. Můžeme konstatovat: dobrá věc se podařila, což může každý návštěvník obce sám posoudit.

Návštěva msgre. Františka Václava Lobkowice v Pustějově v pátek 14. září pokračovala po posvěcení ve farním kostele sv. Maří Magdalény mši svatou na poděkování a zádušní mši za oběti teroristických útoků v USA dne 11. září. Po mši následovalo představení pracovníků center biskupství a beseda s msgre. Františkem Václavem Lobkowiczem.

Účast pana biskupa v obci Pustějov byla ohodnocením práce občanů, vedení obce a podporou k další aktivní a iniciativní činnosti.

Ing. Oldřich Usvald, starosta obce

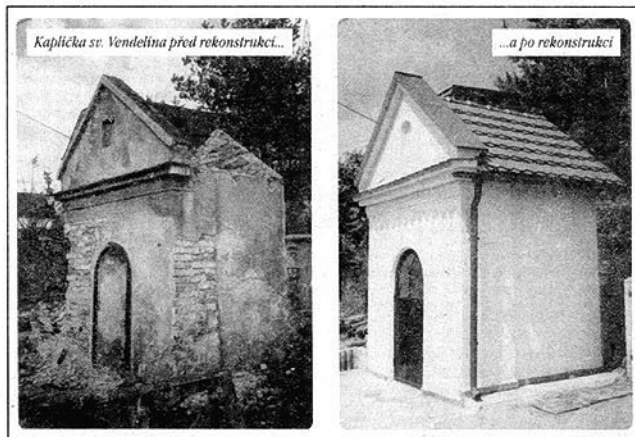
Znovuodhalení sochy císaře Josefa II. v Suchdole nad Odrou

13. říjen 2001 byl významný i další událostí - slavnostním znovuodhalením sochy císaře Josefa II. v Suchdole nad Odrou. Po přivítání císaře Josefa II. na suchdolském nádraží a vystoupení c. a k. pěších pluků, dechové hudby Oderanka a dětského pěveckého sboru Skřivánek se vydal do obce průvod. Po několika krátkých projevech byla socha císaře Josefa II., nacházející se na prostranství před obecním muzeem, v 10.15 hodin slavnostně odhalena. Přítomný císař Josef II. zároveň udělil medaili starostovi Suchdolu n.O. ing. Miroslavu Ondračkovi a hlavnímu organizátorovi akce Petru Bartošíkovi.

Další informace najdete v příspěvku - Historie a osudy pomníku císaře Josefa II. v Suchdole nad Odrou.

Polanka nad Odrou

I v Polance n. O. myslí na opravy drobných sakrálních památek. V letních měsících byla opravena kaplička sv. Vendelína z 19. století na ul. 1. května v dolní části obce. Dřevěná plastika pastýře, která se nacházela v kapličce, je připravena k restauraci.

Petřvald

Dne 15. září se uskutečnila hasičská soutěž družstev v nově vybudovaném areálu u hasičské zbrojnice v Petřvaldě - Memoriál Františka Poláška, 6. října proběhl v sokolovně Český pohár v krasojízdě dospělých.

O vánočních svátcích se uskuteční v kostele Sv. Mikuláše koncert chrámového smíšeného sboru z Petřvaldu spojený s vystoupením malého ženského sboru, chrámové scholy, případně i vystoupení oktetu biskupského gymnázia z Ostravy.

Obec zadala ing. arch. Jaroslavu Haluzovi zpracování Studie estetizace náměstí a přilehlých částí. Podle této studie, kterou si mohou prohlédnout všichni zájemci, bude v roce 2002 započato s rekonstrukcí, včetně opravy staré hasičské zbrojnice.

Stará Ves nad Ondřejnicí

zvítězila v soutěži "Vesnice roku 2001 v Moravskoslezském kraji" a 15. 9. 2001 proběhlo v areálu Tělovýchovné jednoty Stará Ves slavnostní vyhlášení výsledků soutěže za účasti hejtmána Moravskoslezského kraje a dalších významných hostů.

Blahopřejeme!

Studénka

Na listopad je připraven 14. ročník Folkového výprodeje (24.11.) a 2. ročník vyhlášení nejlepších sportovců města - za rok 2001 (20.11.).

Prosinec se nese ve znamení Vánoc: 2.12. Mikulášská nadílka, 14.12. Vánoční koncert místního tamburašského souboru a 15.12. Vánoční jarmark s koncertem Spirituál Kvintetu.

Bernartice nad Odrou

Dne 1.6.2001 se v obci narodila trojčata! Jejich vítání i vítání ostatních narozených dětí se uskuteční v průběhu měsíce listopadu.

13. srpna 2001 byla zahájena poslední etapa výstavby splaškové kanalizace v obci. Celé dílo včetně nového povrchu silnice bude dokončeno v květnu 2002.

Obec vydala dva druhy nových leteckých pohlednic. Koupit je můžete na obecním úřadě, cena je 4,- Kč.

Jeseník nad Odrou

Z investičních akcí v obci zmiňme například - I. etapu rekonstrukce hřbitova (oprava Tillovy hrobky, chodníků, mobiliáře) a výstavbu vodovodu do Dolního Mlýna a do Hrabětic. Z kulturních akcí stojí za pozornost tradiční podzimní jarmark s přehlídkou lidových řemesel a výstavou ovoce a zeleniny a připravované adventní odpoledne s lidovým divadlem v podání dětí z Blahutovic.

Bauerové: Návrat z minulosti

Svědky nevšedního zážitku nedávno byli milovníci historie a zámků na Novojičínsku. Dne 27. září 2001 navštívili Nový Jičín, Spálov a Kunín příslušníci rodu Bauer, respektive Chlumecký-Bauer, jimž až do roku 1945 náležely zámky ve Spálově a v Kunině. Zámky ve Spálově a v Kunině zakoupil v letech 1888 a 1895 významný moravský velkopřemyslník Viktor rytíř Bauer společně se svou ženou Mariettou Chlumeckou, dcerou známého moravského politika a archiváře Petra rytíře Chlumeckého. Po jejich smrti v roce 1911 statky připadly jejich třem synům Viktoru, Moritzu a Petru, rytířům Bauer, kteří si je po převratu v roce 1919 rozdělili následovně - zatímco Spálov obdržel prostřední z bratří Moritz, který po matce převzal jméno a znak vymírajícího rodu Chlumeckých, Kunín připadl nejstaršímu a nejmladšímu z bratrů - Viktoru a Petrovi.

Až do nedávné doby nám nebyly osudy rodin od světové války známy, teprve před několika měsíci se podařilo navázat písemný styk se synem Moritze Chlumeckého-Bauera, panem Nicholasem Chlumeckým-Bauer (nar. 1919 ve Vídni), který se svou početnou rodinou žije v USA.

Na základě pozvání přiletěl pan Chlumecký v této nelehké době společně s dcerou, vnukem a dvěma syny do Vídně a odtud v doprovodu dr. Vereny Ender, vnučky Viktora Bauera, posledního majitele zámku v Kunině, přicestovali do Nového Jičína.

Nicholas rytíř Chlumecký-Bauer před Žerotínským zámkem v Novém Jičíně pronáší slavnostní projev před nastoupeným plukem č. 7 - Harrach

Nicholas rytíř Chlumecký-Bauer se svou neteří dr. Verenou Ender v Trámovém sále Žerotínského zámku

Zdalo se, že se zde setkávají staří dobří známi. Po srdečném přivítání provedl rytíř Chlumecký přehlídku nastoupené čestné jednotky c. a k. řadového pěšího pluku č. 7 - Harrach, následovalo přijetí u starosty města Nového Jičína Pavla Wesseleho, jehož se zúčastnili také starosta obce Kunín František Kojetínský s doprovodem. Pan Chlumecký ve svém dojemném projevu vylíčil osudy rodiny, která v roce 1938 opustila Rakousko a tehdejší Československo, aby byla chráněna před infekcí nacismu. Příslušníci rodiny bojovali ve spojeneckých jednotkách v Evropě a v Pacifiku. Po skončení války se rodina rozhodla trvale žít v zámoří.

Návštěva hostů pokračovala slavnostní večeří v hotelu Praha, na které pan Chlumecký předal hostitelům dar - malou kopii Sochy Svobody.

Původně jednodenní program návštěvy se nakonec protáhl na tři dny. Rodina navštívila zámky ve Spálově, v Kunině, v Novém Jičíně a při odjezdu se všichni loučili slibem, že přátelské kontakty se budou rozvíjet dále, a to již v brzké budoucnosti.

*Jaroslav Zezulčík
Foto: J. Číp*

Akce "ČISTÁ ODRA"

Doba, kdy vody v řekách byly čisté, průzračné a plné ryb, patří už - bohužel - mezi doby dávno minulé. Většina toků je znečištěných, v mnohých dokonce život zcela zanikl. Řeky se staly pomalu se valícím proudem průmyslového či biologického odpadu. Voda se pro mnohé stala kontejnerem, do kterého je možno zdarma odhodit cokoli. Nejen řeka, ale i les, příkopy, prostě volná krajina se stala místem, kam se živelně odkládá odpad stavební, průmyslový nebo "domácí" - a tak v krajině rostou divoké skládky. Tento zlovyk neminul (ovšem a bohužel) ani Chráněnou krajinnou oblast Poodří. V rezervacích, v lužním lese, loukách, na hrázích rybníků i v samotném toku vzniká řada skládek. Někteří lidé z okolních vesnic místo na skládku vozí vše nepotřebné do Poodří. Nejčastějším odkladištěm se stává samotná řeka Odra.

Odra patří mezi významné řeky v celoevropském měřítku, a to jak svou velikostí, tak svou přírodní hodnotou. Tím, že se vody Odry vlévají do Baltského moře, se na ni vztahuje i "Baltský program", který je zaměřen především na čistotu vody. Proto byla ustavena i Mezinárodní komise pro ochranu Odry před znečištěním. Jen mimochodem - naše Správa CHKO Poodří má v komisi svého stálého zástupce.

Čistota a kvalita vody v Odře se stala i součástí práce naší Správy. Od roku 1998 organizujeme každoročně mechanické čištění Odry od komunálních odpadů. Z lodí i v neoprenech, po pás ve vodě, sbíráme bohatou "úrodu" igelitů, polystyrénových úlomků i jiných plastů nebo pneumatik. "Sortiment" je skutečně bohatý. V k.ú. Studénka jsme našli i bojler, vanu, dětské kočárky a drátěnky z postelí ani nepočítám, dokonce i stará kamna. Čištění je namáhavé a časově náročné. Je také závislé na počasí, stavu a výšce vodní hladiny. Tak se stává, že čištění jednoho úseku trvá i měsíce. Odpad je vyneseno na břeh a soustředěn

na jedno místo, odkud je po ukončení akce odvezen na skládku.

Lidé jsou vnímaví - každý podle svého: někdo v hromadě odpadu najde věc, která se mu hodí, a tak meziskládku odlehčí třeba o vanu. Jiný v ní vidí možnost něčeho se zbavit a sortiment skládky rozšířit a jiný zase vznik meziskládky "iniciativně" oznámí na příslušný úřad.

Naše Správa CHKO se proto obrací ke všem obyvatelům Poodří s následující informací:

- Pravidelné čištění Odry probíhá vždy v období od června do srpna.
- V čištěném úseku se na jednom místě soustřeďuje odpad v uzavřených černých igelitových pytlích.
- Po ukončení čištění je odpad vždy odvezen na řízenou skládku.

Každá taková akce je spojena s finančními náklady, které by mohly být využity i jinak. A na závěr přidáváme prosbu. Krajina Poodří je vaším domovem a mělo by tedy být i ve vašem zájmu, aby v něm bylo hezky a čisto jako v domě.

Vladislava Hamplová, Správa CHKO Poodří

Kouzelné Poodří aneb vážně i s humorem

Civilizační skřítci - pokračování

Středověká kolonizace byl složitý společenský proces, který se promítl ve všech sférách společenského života. Vznikaly vesnice, města, rozvíjela se řemeslná výroba, vzkvétal trh domácí i zahraniční. Hospodářské a politické podmínky umožnily likvidaci feudální roztržetosti a začal se vytvářet pevný feudální stát pod vládou Přemyslovců.

Významné změny se také uskutečnily ve vývoji literární kultury. Vedle latiny a němčiny se začala na konci 13. století důrazně hlásit ke slovu i literatura

psaná česky. Příčinou byla do značné míry i snaha čelit pronikání německého živlu do měst i vesnic. Také v Poodří byla řada obcí založena německými osadníky, proto není divu, že i zde byly určité národnostní problémy. Česky psané knihy prakticky neexistovaly, ve staroslověnštině byly pouze některé náboženské texty, a tak se mezi lidem velmi rozšířila lidová slovesnost. Lidé si vyprávěli při práci na poli, v lese, ale nejraději v zimě. Za dlouhých zimních večerů, když oheň vesele praskal v kamnech, ve světnici voněl čerstvě upečený chléb, dralo se peří nebo tiše vrčely kolovrátky, se vyprávělo a poslouchalo nejlíp.

Děti tiše seděly za pecí a stejně jako dospělí putovaly ve vyprávěních po dalekých krajích cizích zemí. V takových chvílích se přikradl do světnice i vikýřník, usadil se v některém tmavém koutě a poslouchal.

Vikýřník zvědavý (*Lucarnus acipitans*)

V. zvědavý patří mezi lesní skřítky polétavé. Tělíčko má štíhlé, protáhlé porostlé měkkou srstí. K letu mu slouží skládací blanitá křídla podobná netopýřím. Horní i dolní končetiny má stéblovitého tvaru zakončené pevnými prstíky s drápkou. Na malé kulaté hlavě má bystrá trnkovitá očka a malý špičatý nosík. Zvláště dominantní jsou velké lopuchovité uši. Původně byly obě stejně veliké, ale postupně došlo k mírné deformaci pravého ucha, které je větší a odstávající. Aby totiž vikýřník všechno dobře slyšel, často si rukou ucho natahoval. Mezi jeho povahové rysy vedle dobrosrdečnosti patří i zvědavost hraničící s popleteností.

Původně byl vikýřník strážní lesní skřítek a podobně jako vachtýřek i on měl na starosti sledování života v lese. V té době se ještě nejmenoval vikýřník - nejmenoval se nijak, protože o něm lidé ještě nevěděli. Jak začalo ubývat lesů, ubývalo i skřítkovi strážních povinností a co víc, stále se musel stěhovat. Jeho obydlím byly totiž mohutné duby a především ty se kácely, protože byly vhodným stavebním materiálem pro lidská stavení. Nakonec však našel klidné místo v suchdolském lese, který se stal po dlouhá staletí jeho domovem. Patřil však mezi skřítky zvědavé, a tak pozoroval co se děje nejen v lese, ale i ve vsi. Zvláště si oblíbil děti a rád se zdržoval v jejich blízkosti. Na jaře a v létě trávil hodně času na loukách a v lese, ale v zimě, když vše zapadlo sněhem, držely se děti ve vsi. Vikýřníkovi scházely,

a tak se vždy na zimu za nimi stěhoval. Zabydlel se v nějakém vikýři a odtud také se nakonec vžilo jeho lidové pojmenování.

Skřítek byl v Poodří od nepaměti po dlouhá staletí a o jeho existenci lidé vůbec nevěděli. Život přírodních strašidel a skřítků má své dimenze času. Ten plyne daleko pomaleji, ale plyne. Když našemu skřítkovi bylo skoro tisíc let, objevil ho učitel české menšinové školy Florian Kloss a popsal jeho působení v Suchdole ve školní kronice. To už se psal rok 1919. Doba po vzniku samostatné republiky byla obdobím, kdy v řadě obcí začaly vznikat české školy, Suchdol nad Odrou byl mezi nimi. První počátky byly velmi těžké. Škola nebyla vybavena a také děti strádaly. Mnohé z nich byly dokonce ve škole poprvé, ačkoliv podle věku již několik let měly sedět ve školních lavicích. Předtím však byla zlá doba, nejdříve dlouhá léta národního útisku a pak válka. První jednotřídka měla třicet dětí nestejněho věku i znalostí. Vzbudit zájem o učení také nebylo jednoduché. Pan učitel si však poradil, vyprávěl dětem o českých dějinách, dalekých zemích a oni poslouchali stejně napjatě jako kdysi dávno děti za pecí. Tolik dětí pohromadě a tak zajímavé věci, není divu, že přilákaly i pozornost vikýřníka, který se natrvalo přestěhoval do školního vikýře. Nejen rád poslouchal, ale se i díval, jak pan učitel takovým drápkem píše po papíře. Dokonce si to i vyzkoušel, a tak ho "drápkování" písmenek zaujalo, že nezpozoroval, že ho již delší dobu pozoruje sám pan učitel. Spřátelili se a vikýřník se dokonce na čas v hodinách psaní stal i jeho pomocníkem. Děti nerady psaly, a tak si vikýřník vzpomněl, co vše vyslechl za těch svých tisíc let, jenže se mu to už trochu pletlo, a vyprávěl jim tedy, co se prý kdysi stalo:

"K jednomu carovi, který se chtěl naučit psát, přišli poslové s písmem, jako máte vy. Aby jim písmo cestou třeba nezmoklo a nerozpilo se, přinesli ho vypálené z hlíny jako hrníčky nebo květináče. Jenže car byl nějak nešikovný nebo co, to písmo mu upadlo a písmenka se rozbila. Poslové už byli pryč, a tak car písmenka složil, jak uměl. Písmenka byla celá zpřeházená, pokroucená, některému chyběla nožička, jinému nadbývala a vůbec celé to písmo bylo nějaké divné. Car však byl na svou abecedu velice pyšný a nazval ji azbukou. Proto děti, když se nenaučíte pořádně psát, možná také vymyslíte nové písmo, ale ostatní mu nebudou rozumět".

Česká suchdolská škola dlouho sloužila dětem a vikýřník patřil mezi její nejuvěrnější žáčky. Pak osiřela. Děti dostaly novou moderní školu, ale tam už se vikýřník nepřestěhoval. Vrátil se do lesa. Blíží se zima, myslíte, že se ještě v Suchdole najde stavení, kde se rodina večer sejde u krbu, aby si společně vyprávěla? Pak určitě klid a teplo domova přiláká i vikýřníka a věřte, mít vikýřníka, znamená požehnání do domu.

Vladislava Hamplová

Historie a osudy pomníku císaře Josefa II. v Suchdole nad Odrou

Na letošní rok připadá pro naši obec jedno "kulaté" výročí. Je to výročí 120 let od odhalení sochy císaře Josefa II. Socha císaře byla původně umístěna na vysokém kamenném podstavci před budovou obecné školy č.p. 211 (dnes sídlo firmy Agrosamak a.s.).

Socha byla slavnostně odhalena za velké lidové slavnosti 9. října 1881 u příležitosti 100 let od vydání josefínských reforem. Sochy císaře Josefa II. byly v této době stavěny a odhalovány na památku zrušení nevolnictví a vydání Tolerančního patentu po celé rakouské monarchii (po vydání Tolerančního patentu v roce 1781 se 3/4 obyvatel naší obce přihlásily k evangelickému vyznání).

Pomník císaře v Suchdole byl přitom v naší oblasti nejstarší! Jak se dovídáme z dobových materiálů, základní kámen pro pomník byl položen již 21. srpna 1881. Vlastní socha panovníka byla vyrobena v Železárnách Blansko. Do Suchdolu byla socha v životní velikosti i mohutný kamenný podstavec dopraven po železnici. Na nádraží byla socha slavnostně naložena na vůz tažený koňmi - čtyřmi bělouši a pískovcový podstavec čtyřmi hnědáky. Oba fragmenty byly převezeny za nemalé pozornosti obyvatel před budovu školy.

Vlastní odhalení bylo velkolepou událostí, jak to dokládá úryvek z tisku (Kuhländchen - 1922, pocta císaři Josefu II. na Kravařsku): "9. října 1881 prožil Suchdol veliký svátek. Tisíce nadšených hostů procházelo s úctou kolem památníku císaře lidu Josefa II., který mu zde byl postaven. Jasně modrá říjnová obloha se klenula nad slavnostně vyzdobenou obcí, kde od časného rána vzrušené davy přicházely z okolních obcí a sem a tam se vlnily. Potom se hlavní průvod, ke kterému se přidalo přes 4.000 slavnostních hostů, dal do pohybu a směřoval od panské louky u nádraží ke školní budově. Starosta obce Heinrich Münster potom pozdravil hosty, načež pan Paul Cichy jménem Zemědělského spolku v Suchdole předal pomník obci do opatrování.

Po stažení pokrývky byla prostá socha pozdravena velebným zvukem Písně císaře Josefa. Velkolepý chór novojičínského pěveckého sboru končil slovy: Proto císaři Josefu sláva!, zpívejme jeho jméno na počest" ...

Podobné sochy byly odhaleny ve městě Fulneku v r. 1887 a Novém Jičíně v r. 1902.

V období vzniku Československé republiky postihly však tyto pomníky bez výjimky stejné osudy, jejich zahalování, postupné odstraňování a ničení. V očích nové české reprezentace byly pomníky připomínající monarchii symbolem německví a germanizace, neberoucí vůbec v úvahu význam osvícenských josefínských reforem, úctu lidových vrstev a obrazu císaře jako "lidového panovníka". Barbarské a necitlivé (a vůbec zbytečné) ničení pomníků se setkalo s odporem také části české inteligence. Jeden z největších českých historiků všech dob a nejvýznamnější myšlenkový oponent prezidenta Masaryka, univer. profesor Josef Pekař je nazval "jednou z největších pitomostí".

Odstraňování pomníku Josefa II. se nevyhnulo ani Suchdolu nad Odrou. Když bylo odstranění nařízeno, podalo zastupitelstvo obce stížnost. Stížnost byla zamítnuta s tím, že pomník musí být do 14 dnů odstraněn. Dne 16.3.1922 bylo nařízení vyhověno. Dostavily se tisíce obyvatel Kravařska jako při odhalení před 41 lety. Tento akt byl veřejně odsouzen, poté socha sejmuta z podstavce a naložena na vůz. Vůz nebyl tentokrát tažen koňmi, ale lidmi. Jízdní oddíl zahájil průvod ubírající se k evangelickému kostelu tam podle rozhodnutí obecního zastupitelstva a díky

úctě místních obyvatel k tomuto panovníku byla socha přemístěna a později ukryta do sakristie kostela, kde tato dnes unikátní socha přečkala všechny "těžké časy" až do dnešních dnů.

Ostatní pomníky tolik štěstí neměly, sochy ve Fulneku a v Novém Jičíně zmizely neznámo kam. Suchdolská socha je tak jedinou dochovanou sochou rakouského císaře Josefa II. na Severní Moravě a Slezsku. Socha je odlita ze slitiny, která se nedala pravděpodobně druhotně využít pro zbrojní výrobu v období II.světové války, jen tak si lze totiž vysvětlit fakt, že sochu nestihl osud kostelních zvonů. Původní podstavec však zmizel neznámo kam.

Myšlenka nové instalace této unikátní sochy v obci vzešla z návrhu Klubu přátel Suchdolu nad Odrou. Jelikož umístění pomníku na jeho původní místo (admin. budova Agrosamak a.s.) vzhledem k dnešnímu využití objektu a provedeným stavebním úpravám v duchu "socialistického realismu" dnes nepřipadá v úvahu, bylo hledáno místo jiné. Zastupitelstvo obce myšlenku znovuoživení pomníku podpořilo a návrhy na jeho umístění projednalo dne 18.6.2001 na 12. zasedání zastupitelstva obce. Zde také bylo rozhodnuto o umístění sochy v centru obce před budovou obecního muzea, která letos také oslaví 100 let od svého vybudování (původně "Zimní rolnická škola").

Petr Bartošík
Foto: R. Jarošek

